hattula.fi
Elämää varten.

Hattulan kunnan talousarvio
ja taloussuunnitelma 2020-2022

1 Kunnanjohtajan katsaus ... 1
2 Taloussuunnitelman strateginen perusta ... 3
2.1 Kuntastrategia ... 3
2.2 Strategia kunnan johtamisen työkaluna ... 7
3 Yleisperustelut ... 9
3.1 Toimintaympäristön kehitys ... 9
3.1.1 Yleinen taloudellinen tilanne ... 9
3.1.2 Kuntatalouden tulevaisuuden näkymiä ... 11
3.1.3 Hattulan kunnan kehityssuunnat ... 18
4 Talousarvion ja -suunnitelmavuosien laadintaperusteet ... 24
4.1 Kuntalaki ... 24
5 Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet ... 29
5.1 Taloutta ja toimintaa koskevat ohjeet ja säännöt ... 29
5.2 Talousarvion sitovuus ja käyttösuunnitelmien hyväksyminen ... 29
5.3 Määrärahat, tuloarviot ja tavoitteiden seuranta ... 32
5.3.1 Määrärahamuutokset ... 32
5.3.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta ... 32
5.3.3 Kirjanpitokäytäntö ... 33
6 6 TP15 – TP18, MTA19, TA20, TULOSLASKELMA ULKOISET ... 34
6.1 Käyttötalousosan perusteet ja yleiset laskentaperiaatteet ... 35
6.2 Tuloslaskelmaosan perusteet ... 35
6.2.1 Toimintatuotot ja -kulut ... 36
6.2.2 Verotulot ... 38
6.2.3 Valtionosuudet ... 40
6.2.4 Korkomenot ja -tuotot, muut rahoitusmenot ja -tuotot ... 41
6.2.5 Poistot ja arvonalentumiset ... 41
6.2.6 Satunnaiset erät ... 41
6.3 Investointiosan perusteet ... 41
6.4 Rahoitusosan perusteet ... 42
7 KONSERNIYHTEISÖT ... 43
7.1 Hattula-Kiinteistöt Oy ... 43
7.2 Keskeiset kuntayhtymät ... 45
7.3 Muut osakkuusyhteisöt ja palvelutuottajat ... 45
8 KÄYTTÖTALOUSOSA ... 46
8.1 Yleishallintotoimiala ... 46
8.1.1 Kuntajohtaminen ja tietohallintopalvelut ... 46

8.1.2 Vuorovaikutus- ja viestintäpalvelut ... 47
8.1.3 Talous- ja henkilöstöpalvelut ... 47
8.1.4 Keskusvaalilautakunta ... 48
8.1.5 Tarkastuslautakunta ... 48
8.1.6 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet ... 49
8.1.7 Yleishallintotoimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat ... 51
8.2 Perusturvatoimiala ... 53
8.2.1 Perusturvatoimialan palvelut ja toiminta ... 53
8.2.2 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet ... 55
8.2.3 Perusturvatoimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat ... 56
8.3 Sivistystoimiala ... 59
8.3.1 Sivistystoimialan palvelut ja toiminta ... 59
8.3.2 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet ... 65
8.3.3 Sivistystoimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat ... 67
8.4 Tekninen toimiala ... 69
8.4.1 Teknisen toimialan palvelut ja toiminta ... 70
8.4.2 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet ... 76
8.4.3 Teknisen toimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat ... 77
8.5 Rakennuslautakunta ... 80
8.5.1 Rakennusvalvonnan palvelut ja toiminta ... 80
8.5.2 Rakennusvalvonnan valtuustoon nähden sitovat määrärahat ... 82
9 Tuloslaskelmaosa ... 83
9.1 Tuloslaskelma, ulkoiset tuotot ja kulut TP2016 – TS2022 ... 83
10 Investointiosa ... 85
11 Rahoitusosa ... 87
12 Talouden keskeiset tunnusluvut TP2017 – TS2022 ... 89

Versiohistoria

Päivämäärä	Versio	Tekijä	Kuvaus
19.12.2019		PR	

1 Kunnanjohtajan katsaus

Julkisen talouden tila on vahvistunut viime vuosina selvästi. Julkisen talouden alijäämä on pienentynyt ja velkasuhde kääntynyt laskuun. Työllisyys on kasvanut ja työttömyys vähentynyt nopeasti. Ennusteiden mukaan talouskasvu hidastuu kuitenkin vähitellen lähivuosina.

Julkista taloutta on jo usean vuoden ajan heikentänyt väestön ikääntyminen. Väestön ikääntymisen vuoksi julkisessa taloudessa on kestävyysongelma, jota ei ole vielä saatu ratkaistua. Vanhusväestön määrän kasvu lisää erityisesti terveydenhuolto- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Lisäksi työikäisen väestön määrän väheneminen heikentää talouden kasvumahdollisuuksia ja siten julkisten hyvinvointipalvelujen ja etuuksien rahoitusta.

Kuntatalous on heikentynyt vuonna 2019; kuntien menot ovat kasvaneet, mutta verotulojen kehitys on ollut huomattavasti heikompaa kuin keväällä arvioitiin. Kuntatalouden toimintamenojen kasvupaine johtuu pitkälti juuri väestön ikääntymisestä aiheutuvasta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvusta. Maakuntauudistuksen kaatumisen vuoksi sote- menoja kasvattava paine kohdistuu kuntatalouteen myös tulevina vuosina. Kuntatalouden suurin kysymysmerkki on yleinen talouskehitys. Ennusteiden perusteella Kuntaliitto arvio, että tilikauden tuloksella mitattuna kuntatalous tasapainottuu vuonna 2020, mutta kovan investointitason vuoksi velkaantuminen jatkuu nopeana.

Hattulan kunta on useiden muiden kuntien tavoin sopeuttanut ja tehostanut toimintaansa viimeisten vuosien aikana saadakseen talouden terveemmälle pohjalle. Vuoden 2018 lopussa Hattulan kunnan taseessa kumulatiivinen ylijäämä oli 4,85 miljoonaa euroa. Kun vuoden tulos näytti kääntyvät miinukselle, kunnanhallitus käynnisti marraskuussa 2018 talouden tasapainottamisohjelman, jolla pyrittiin ennakoivasti talouden tervehdyttämiseen. Valtuusto käsitteli tasapainottamisohjelmaa 6.3.2019 sekä päätti 26.9.2019 jatkaa sen toteuttamista osana talousarvioprosessia. Vuoden 2020 talousarvioon onkin huomioitu asioita, joita tasapainottamisohjelman valmistelun yhteydessä nousi esiin.

Rakennusten sisäilmaongelmien vuoksi kunta on joutunut sijoittamaan kouluihin ja terveysasemaan, jotta voidaan tarjota terveelliset ja käyttötarkoituksenmukaiset tilat niin henkilökunnalle ja kun-

talaisille. Tulevana kautena 2020 - 2022 on edessä jälleen iso investointi, kun yläkoulun korvaavien tilojen uudisrakentaminen pyritään käynnistämään vuoden 2020 aikana. Kunnalla on lisäksi kiinteistöihin ja katuihin liittyvää korjausvelkaa useita miljoonia euroja, jotka eivät näy taseessa. Kiinteistöohjelman käsittelyn yhteydessä ratkotaan näitä tulevia investointipaineita.

Vuoden 2020 talousarvio ja suunnitelmavuodet 2021 – 2022 saadaan ylijäämäisiksi. Tämä edellyttää kuitenkin erittäin tiukkaa kulukuria ja palvelurakenteen tehostamista, jotta väestön ikääntymisen, väestömäärän laskun ja työttömyyden negatiiviset vaikutukset kuntatalouteen saadaan kompensoitua. Tilikauden tulos 2020 veronkorotuksella on 869 000 € ylijäämäinen. Tällä esityksellä palvelurakenne saadaan turvattua ja samalla varaudutaan väestön ikääntymisen tuomaan palvelutarpeen kasvuun.

Lämmin kiitos kaikille talousarvion valmisteluun osallistuneille!

Hattulassa 1.11.2019

Katariina Koivisto, kunnanjohtaja

2 Taloussuunnitelman strateginen perusta

2.1 Kuntastrategia

Valtuusto on kokouksessaan 9.11.2016 hyväksynyt kuntastrategian Hattula 2021, jonka tehtävänä on määritellä kunnan tulevaisuuden kuva. Kuntalain 7 luvun, 37 pykälän mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:
1. kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen,
2. palvelujen järjestäminen ja tuottaminen,
3. kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet,
4. omistajapolitiikka,
5. henkilöstöpolitiikka,
6. kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet,
7. elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Arvomme: Taloudellisuus, itsenäisyys ja yhteisöllisyys

Toiminta-ajatuksemme: Vireä Hattula tarjoaa mukautuvia palveluita lähellä kuntalaisia.

Visiomme 2021: Hattula on helposti lähestyttävä kumppani, joka mahdollistaa viihtyisän ja turvallisen arjen.

Strategiset päämäärämme ja menestystekijämme:

1. Hattula on verkostoitunut ja luotettava kumppani
Hattula hyödyntää ja kehittää verkostojaan, sosiaalista pääomaa ja rohkaisee niin kuntalaisia kuin kumppaneitaankin osallistumaan kunnan kanssa toimintaympäristön kehittämiseen. Lisäksi kunta tukee positiivisen ilmapiirin muodostumista, mikä vahvistaa myös kuntamainetta.

”Rakennetaan yhdessä kestävä ja viihtyisä elinympäristö”
Hattula kehittää asuin- ja työympäristöä kestävästi ennakoimalla ja pitkäjänteisellä suunnittelulla. Parhaan tuloksen aikaansaamiseksi kehittämisessä on kuunneltava myös kuntalaisia ja kumppaneitamme.

Meillä arkiliikunnan lisääminen, valistustyö ja terveyden edistäminen ovat kestävän kehittämisen ja viihtyisyyden keskeisiä osa-alueita.

”Turvataan monipuolinen harrastaminen ja tekeminen”
Kuntalaisten tarpeet huomioiden hyödynnämme monipuolisesti digiteknologiaa ja suhtaudumme ennakkoluulottomasti uudenlaisia toimintatapoja kohtaan. Tämä vaatii rohkeutta, avoimuutta ja luovuutta ihan jokaiselta.

”Tuetaan terveyttä ja elämänlaatua”
Haluamme edistää kuntalaistemme terveyttä lisäämällä tietoa omaan terveyteen vaikuttavista tekijöistä sekä tarjoamalla puitteet terveyden ylläpitämiseen. Samalla haluamme tukea elämän hallintaa ja laatua sekä parantaa turvallisuudentunnetta.

2. Mukautuvat palvelut lähellä

Kykenemme mukauttamaan ja räätälöimään palveluitamme erilaisiin tarpeisiin asiakas- ja henkilöstöpalautteen sekä aktiivisen seurannan keinoin. Laadukas viestintä on osa prosessia. Sillä turvataan tiedon vuorovaikutteisuus, kuntalaisten ja kumppaneiden tiedontarve, palvelujen kehittäminen sekä palvelutyytyväisyys.

”Tarjotaan laadukasta ja sujuvaa palvelua”
Asiakkaalle tärkeintä on palvelujen laatu ja mutkattomuus. Tehostetaan toimintaa palautetta kuuntelemalla ja karsimalla tarpeettomia vaiheita sekä käytänteitä. Paras tieto arkityön sujuvuuden kehittämisestä on suorittavan työn parissa, joten lisätään työntekijöiden mahdollisuuksia hallita omaa tehtäväkenttäänsä. Se parantaa työhyvinvointia, työn tulosta ja motivaatiota.

”Osallistetaan kuntalaisia ja kumppaneita”
Kunta on jatkossa entistäkin enemmän yhteisönsä summa. Paras tulos syntyy kuntalaisten ja kumppaneiden osallistumisesta palvelujen ja toiminnan kehittämiseen. Korkea osallistuvuus myös sitouttaa heitä kuntaan, lisää tyytyväisyyttä palveluihin ja vähentää osattomuuden tunnetta. Osallistuminen turvataan tarjoamalla siihen selkeät ja systemaattiset keinot.

”Omistaudutaan asiakkaalle”
”Asiakas on kaiken keskiössä”. Haluamme panostaa asiakkaan kohtaamiseen ja myönteisen palvelukokemuksen syntymiseen. Korkeatasoinen sosiaalinen vuorovaikutus, luottamuksellisuus sekä palvelujen muuntautumiskyky ovat ensiarvoisessa asemassa.

3. Asiantuntijuuden johtaminen

Henkilöstö on tärkein voimavaramme. Korkealuokkainen osaaminen ja sen maksimaalinen hyödyntäminen turvataan vuorovaikutteisella ja kunnioittavalla johtamisella, joka kannustaa ideointiin ja huomioi henkilöstön erilaiset ominaisuudet ja vahvuudet. Asiantuntijuuden säilyminen ja kehitys alkavat suunnitelmallisista rekrytoinneista, työhyvinvoinnista, koulutuksesta sekä henkilöstölähtöisyyden vahvistamisesta.

"Kannustetaan ja tehdään yhdessä"

Työyksikkö ja toimiala rakentuvat yksilöistä. Hattulassa meille on tärkeää varmistaa johdon, esimiesten ja työntekijöiden yhteinen näkemys parhaan tuloksen aikaan saamiseksi. Hyvästä tuloksesta pitää myös palkita.
Kehitämme ongelmanratkaisukykyä sekä käytettävissä olevia työkaluja ja tiedostamme saumattoman tiedonkulun merkityksen kaikessa arkityössä. Siksi koko henkilöstöä ohjataan avoimeen ja vuorovaikutteiseen työskentelyyn.

"Ymmärretään asiakkaiden erilaisia tarpeita"

Asiakkaita on erilaisia erilaisine tarpeineen. Laadukas palvelu tarkoittaakin asiakkaan tarpeiden kokonaisvaltaista ymmärrystä, luottamuksellisuutta sekä asiakkaan kohtaamista joka kerta omanlaisenaan yksilönä.

"Tuetaan henkilöstön monitaitoisuutta ja hyvinvointia"

Kuntaorganisaatiosta löytyy osaajia joka lähtöön. Osaamista voidaan kartuttaa ja jalostaa kokoamalla yhteen erilaisia taitajia ja hyödyntämällä rohkeasti heidän kirjavaa osaamistaan. Tärkeää on myös antaa kuhunkin tilanteeseen sopivalla tavalla tilaa myös henkilökohtaiselle osaamiselle ja sen kehittämiselle.

4. Jatkuva arviointi

Tuottavuuden kasvu edellyttää toiminnan jatkuvaa kehittämistä ja puntarointia. Tämä toteutuu palautteen, kokemusten, tutkimustiedon, mittareiden, lainsäädännön ja toimintaympäristön vaatimusten pohjalta. Arvioimme toimintaympäristöä positiivisen kriittisesti, kehitämme sitä tarpeen mukaan ja valmennamme henkilöstöä taloudelliseen sekä luovaan ajatteluun.

"Pitkäjänteisyyttä suunnitteluun"

Suunnittelun pitkäjänteisyys on yhtä kuin ongelmien ennaltaehkäisyä. Se tukee taloudellisuutta ja tuottavuutta ja voidaan tiukkoinakin aikoina toteuttaa esimerkiksi oikein kohdistettujen resursointien kautta. Monipuolinen ja tiivis yhteistyö kuntalaisten ja

kumppaneiden kanssa vahvistaa kunnan voimavaroja ja ymmärrystä toimintaympäristöstä, mikä osaltaan tukee ennaltaehkäisevää työtä.

”Hyödynnetään digitalisaatio ja yhdistetään voimavaroja”
Digitekniikka on yhä keskeisempi osa palveluiden toteuttamista. Hattulassa suhtaudumme avoimesti uudenlaisia digitalisaatioon perustuvia toimintatapoja ja työkaluja kohtaan. Lisäämme suunnitellusti niiden käyttöä, mikäli se parantaa tuottavuutta ja palvelua.

”Vahvistetaan yksilöiden roolia - henkilöstön ja asiakkaiden”
Haluamme vahvistaa yksilöiden oma-aloitteisuutta ja toimeliaisuutta, sillä menestyminen on entistä enemmän kiinni yhteistyön lisäksi myös jokaisesta työntekijästä, kuntalaisesta ja kumppanista.

Lisäksi kannustamme erilaisten ideoiden ja tarpeiden esiintuomiseen ja jaamme valtaa sekä vastuuta suunnitelmallisesti eteenpäin uudenlaisten, toimivien käytänteiden synnyttämiseksi. Tämä vahvistaa myönteistä kokemusta omista vaikutusmahdollisuuksista ja rakentaa hyvinvoivaa ja luovaa työyhteisöä.

2.2 Strategia kunnan johtamisen työkaluna

Strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi määritellään toteutettavat toimenpiteet, joiden tuloksellisuutta hallituksen sekä lautakuntien tulee seurata ja arvioida luotettavaan tietoon perustuen riittävän ajantasaisesti. Kunnan toiminnalle asetettavien tavoitteiden tulee olla konkreettisia ja kuvata kunnan aikaansaannoskykyä ja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin sekä kunnan elinvoimaisuuteen. Tavoitteisiin kuuluvat myös kunnan taloudellista tilaa, investointeja, taseen kertynyttä yli- /alijäämäisyyttä, velkaantumista, veroprosentin tasoa ja rahoituksen riittävyyttä kuvaavat mittarit.

Kunnan tai tehtäväalueen aluetta, asemaa, väestöä ja kokonaistaloutta koskevat strategiset tavoitteet

Kunnan ja tehtäväalueen aluetta ja asemaa koskevat tavoitteet sekä väestövaikutustavoitteet ja kokonaistaloudelliset tavoitteet ovat pääsääntöisesti strategisia tavoitteita, joista päätetään valtuusto- ja lautakuntatasolla. Väestövaikutuksia koskevia tavoitteita ovat kuntalaisten hyvinvoinnin tasoa ylläpitävät tai kohottavat palvelutavoitteet sekä terveydellisten, sosiaalisten tai koulutukseen liittyvien ongelmien poistamiseen tähtäävät tavoitteet. Kokonaistaloudelliset tavoitteet voidaan ryhmitellä tulorahoituksen riittävyyttä, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta koskeviin tavoitteisiin. Näillä tavoitteilla on kiinteä yhteys kunnan talouden vakauteen ja tasapainoon.

Asiakaslähtöiset tavoitteet

Asiakaslähtöiset tavoitteet voivat liittyä palveluiden järjestämiseen tai tuottamiseen ja ne voivat olla strategisen tai operatiivisen tason tavoitteita. Yhteistä näille on se, että tavoite kohdistuu asiakkaan näkökulmasta havaittavissa olevaan päämäärään. Palvelun hinta, kokonaiskustannukset, vaikuttavuus, laatu, saatavuus ja palvelukyky ovat esimerkkejä asioista, jotka näkyvät palvelun loppukäyttäjille eli asiakkaille.

Palvelun vaikuttavuudella tarkoitetaan tavoiteltuja muutoksia, joita tuotetuilla palveluilla saadaan aikaiseksi asiakkaassa. Strategisista vaikuttavuustavoitteista päättävät luottamustoimielimet kuten valtuusto ja lautakunnat. Operatiivisista vaikuttavuustavoitteista päättää yleensä tehtäväalueen luottamustoimielin kuten lautakunta.

Palvelutuotannon tuottavuustavoitteissa tulee huomioida edellä mainittu asiakasnäkökulma sekä laatu. Taloudellisten tuottavuustavoitteiden ei tulisi olla ristiriidassa asiakasnäkökulman tai laatutavoitteiden kanssa. Kunnan toiminnan kokonaistuloksellisuudella tarkoitetaan kunnan asukkaiden hyvinvoinnin ja alueen elinvoiman turvaamista vaikuttavasti, laadukkaasti ja taloudellisesti niin, että toiminta on kestävää pitkällä aikajänteellä.

Valtuusto ja konsernijohto seuraavat ja arvioivat kuntastrategian toteutumista, kunnan toiminnan tuloksellisuutta ja taloudellisen aseman kehittymistä. Puheenjohtajat suunnittelevat ja organisoivat valtuusto- ja hallitustyöskentelyä siten, että ne voivat riittävään raportointi- ja arviointitietoon perustuen seurata ja arvioida kuntastrategian ja asetettujen toiminnan ja talouden tavoitteiden saavuttamista. Valtuusto voi myös tarkastuslautakunnan arviointitoimintaa hyödyntäen suunnitelmallisesti arvioida toiminnan tuloksellisuutta ja tavoitteiden saavuttamista.

Hattulan kunnan toimintaa ja taloutta johdetaan kuntastrategissa asetettujen tavoitteiden ja menestystekijöiden mukaan. Poliittisen ja viranhaltijajohdon yhteistyön tulee olla saumatonta ja tähdätä toiminnoissaan sekä päätöksissään henkilöstölähtöisen johtamisen kehittämiseen, mikä näkyy henkilöstön hyvinvointina ja kuntalaisten laadukkaina peruspalveluina. Jos toimintamenoihin esitetään lisäyksiä, tulee samaan aikaan esittää joko vastaavia tulonlisäyksiä tai tuottavuutta parantavia pysyviä rakenteellisia muutoksia.

Kun kunnan työntekijöitä jää eläkkeelle, tulee jokaisessa tapauksessa pohtia, voidaanko tehtävät hoitaa joko sisäisin siirroin tai toimintatapoja ja työmenetelmiä tehostamalla. Jatkossa joudumme myös entistä enemmän varautumaan henkilöstön uudelleen sijoittamistoimintaan tilanteissa, joissa henkilö ei enää terveydellisistä syistä selviydy nykyisestä työstään. Työnantajan tulee varhaisen tuen mallin mukaan käynnistää työkykyä tukevat toimenpiteet ja etsiä mahdollisuuksia työllistyä joko kevennettyyn työhön tai uudelleen koulutuksen kautta täysin uusiin tehtäviin. Toimialakohtaiset määrärahat eivät voi olla esteenä uudelleen sijoittumisen onnistumiselle.

Paras ja kustannustehokkain tulos saadaan arvioimalla henkilöstön voimavaroja koko kunnan näkökulmasta. Näin toimien on mahdollista ehkäistä ennen aikaiset eläköitymiset ja turvata henkilöstölle mahdollisuus jatkaa töissä vanhuuseläkeikään asti. Henkilöstön hyvinvointia mitataan säännöllisesti Parempi-Työyhteisökyselyllä. Tulosten perusteella suunnitellaan hyvinvoinnin johtamisen toimenpiteet työyksiköittäin. Hyvinvoinnin johtamisesta vastaavat toimialajohtajat ja esimiehet.

3 Yleisperustelut

3.1 Toimintaympäristön kehitys

3.1.1 Yleinen taloudellinen tilanne

Talouskasvu näyttää vielä lähiaikoina myönteiseltä huolimatta kansainvälisen talouden heikoista uutisista. Kotimainen kysyntä ylläpitää talouskasvua tulevina vuosina. Yksityisten investointien ja kulutuksen kasvu hidastuu epävarman ulkoisen ympäristön heijastuessa suomalaisten yritysten ja kuluttajien odotuksiin. Julkisen kulutuksen ja investointien merkitys BKT:n kasvulle korostuu varsinkin ensi vuonna.

Julkisen talouden menot ovat pysyneet koko korkeasuhdanteen ajan tuloja suurempina. Julkisessa taloudessa on rakenteellinen alijäämä, joka ennusteen mukaan kasvaa lähivuosina. Julkista taloutta heikentävät vaimeneva talouskasvu, väestön ikääntymisestä johtuva menojen kasvu sekä hallitusohjelman mukaiset menonlisäykset.

Vuonna 2019 Suomen BKT kasvaa 1,5 %. Viennin kasvu on vaisua Euroopan talousnäkymien säilyessä epävarmoina. Asuinrakennusinvestoinnit supistuvat, mutta myös tuotannollisten investointien kasvu hidastuu kansainvälisen talouden suhdanteen heikentyessä. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu ansiotason nousun sekä korkean työllisyyden tukemana.

BKT kasvaa 1,0 % v. 2020 ja 0,9 % v. 2021. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu kotitalouksien säästämisasteen noustessa. Investointien osuus BKT:sta laskee. Keskeisten talouksien väliset kauppajännitteet heijastuvat maailmankauppaan ja vaikuttavat välillisesti Suomen vientiin.

Talouskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu alkavat asteittain heikentää työllisyyden kasvua. Työllisyysaste nousee 73,4 prosenttiin vuoteen 2021 mennessä työikäisen väestön edelleen vähentyessä. Työttömyysaste laskee hitaasti 6,2 prosenttiin v. 2021.

Keskeiset ennusteluvut:

	2018 mrd. euroa	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
		määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	234	2,6	3,1	1,7	1,5	1,0	0,9
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	92	5,8	4,1	5,0	1,8	2,3	2,0
Kokonaistarjonta	**325**	**3,5**	**3,3**	**2,6**	**1,6**	**1,4**	**1,2**
Tavaroiden ja palvelujen vienti	90	3,7	8,8	2,2	2,4	2,4	2,1
Kulutus	178	2,1	0,7	1,7	1,6	1,5	1,1
yksityinen	125	2,4	1,0	1,8	1,7	1,4	1,5
julkinen	53	1,4	0,2	1,5	1,4	1,7	0,1
Investoinnit	55	8,2	4,1	3,4	0,4	-0,3	0,3
yksityiset	46	7,8	4,8	3,0	0,2	-1,0	0,6
julkiset	10	8,9	2,4	4,5	1,3	3,0	-1,1
Kokonaiskysyntä	**326**	**3,5**	**3,4**	**2,5**	**1,9**	**1,7**	**1,5**
kotimainen kysyntä	235	3,4	1,6	2,7	1,7	1,4	1,3

Muut keskeiset ennusteluvut:

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	217	226	234	242	249	257
Palvelut, määrän muutos, %	1,6	2,4	1,8	1,2	1,0	1,1
Koko teollisuus, määrän muutos, %	4,1	8,4	0,1	3,0	1,8	1,4
Työn tuottavuus, muutos, %	2,0	2,8	-0,9	0,7	0,6	0,8
Työlliset, muutos, %	0,4	1,1	2,6	1,0	0,5	0,3
Työllisyysaste, %	68,7	69,6	71,7	72,5	73,0	73,4
Työttömyysaste, %	8,8	8,6	7,4	6,5	6,3	6,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,4	0,7	1,1	1,1	1,4	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	0,9	0,2	1,7	2,7	3,1	2,9
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,6	-1,6	-3,7	-3,0	-3,2	-3,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,7	-1,6	-1,2	-1,3	-1,2
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,4	0,5	0,7	0,0	-0,2	-0,1
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	55,6	53,7	53,1	52,7	53,1	53,0
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	43,8	43,0	42,3	41,9	42,2	42,1
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,7	-0,7	-0,8	-1,0	-1,4	-1,5
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,6	-1,8	-1,2	-0,9	-1,2	-1,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	62,6	60,8	58,9	58,8	58,8	59,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,1	46,8	44,8	44,4	43,9	44,3

Lähde: Taloudellinen katsaus Syksy 2019, Valtiovarainministeriön julkaisu 7.10.2019

3.1.2 Kuntatalouden tulevaisuuden näkymiä

Paikallishallinnon rahoitusasema oli viime vuonna kansantalouden tilinpidon tietojen mukaan 0,9 % alijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Paikallishallinnon alijäämä syvenee edelleen kuluvana vuonna. Menoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi mm. kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukykysopimuksen lomarahaleikkauksen päättyminen, jonka vaikutus näkyy suurimmaksi osaksi jo v. 2019. Myös investointimenot jatkavat kasvuaan, sillä sairaaloiden ja koulujen rakentaminen sekä infrainvestoinnit jatkuvat vilkkaana. Paikallishallinnon tulot kasvavat menoja selvästi hitaammin.

Paikallishallinnon vuosien 2020–2023 kehitysarvio on painelaskelma, jossa on huomioitu yleisen talous- ja väestökehityksen lisäksi vain jo talousarvioesitykseen ja julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2020–2023. Ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2019 tasolla.

Väestön ikääntyminen lisää paikallishallinnon sosiaali- ja terveyspalvelujen menoja n. 1,2 prosentilla vuosittain. Syntyvyyden kääntyminen laskuun puolestaan vähentää laskennallisesti varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelujen tarvetta. Yhteensä palvelutarpeen kasvun arvioidaan lisäävän paikallishallinnon kulutusmenoja keskimäärin 0,5 % vuodessa. Koulutustarpeen vähenemisen vaikutusta on kuitenkin hieman pehmennetty kehitysarviossa, sillä päiväkotien ja koulujen määrän uudelleenmitoittamisen arvioidaan realisoituvan laskennallista arviota hitaammin.

Palvelutarpeen kasvun lisäksi paikallishallinnon kulutusmenoja kasvattavat hallituksen päätösperäiset toimet. Pääministeri Rinteen hallitus lisää ja laajentaa kuntien tehtäviä ja velvoitteita kohdentamalla merkittäviä lisäpanostuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä koulutukseen. Keskeisiä toimia ovat muun muassa oppivelvollisuuden pidentäminen, vanhuspalveluiden henkilöstömitoituksen kasvattaminen ja peruspalvelujen saatavuuden parantaminen. Hallitusohjelman pysyvät menolisäykset on suunniteltu toteutettavaksi etupainotteisesti, ja niiden arvioidaan kasvattavan paikallishallinnon kulutusmenoja vuoden 2023 tasossa n. 550 milj. eurolla.

Hallitusohjelman kertaluonteiset menolisäykset lisäävät kuntatalouden menoja vuosittain keskimäärin 200 miljoonalla vuosina 2020–2022. Kuntatalouden kannalta rahallisesti merkittävimmät kertaluonteiset panostukset on kohdennettu perusopetuksen ja

varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmiin sekä ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen.

Kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa maaliskuun 2020 loppuun saakka. Työttömyysasteen lasku lähelle rakenteellisen työttömyyden tasoa lisää työmarkkinoiden kireyttä, mikä vahvistaa palkankorotuspaineita ja synnyttää työvoimakapeikkoja talouteen. Tämän arvioidaan nostavan kansantalouden ansiokehitystä. Kehitysurassa kunta-alan ansiokehityksen on oletettu mukailevan koko kansantalouden, vajaan 3 %:n vuotuista ennustettua ansiokehitystä. Työmarkkinoiden kireys näkyy jo kunta-alalla, sillä TEM:in ammattibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa muun muassa sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoista. Toisaalta palkankorotuspaineita hillitsee hidastuva talouskasvu. Koska henkilöstökulut muodostavat paikallishallinnon suurimman kuluerän, on palkkaratkaisuilla suuri merkitys paikallishallinnon talouden kehitykselle.

Paikallishallinnon investointien taso pysyy korkealla koko ennustejakson, sillä käynnissä olevat rakennushankkeet ovat monivuotisia ja investointipaineet pysyvät merkittävinä. Sosiaali- ja terveyspalvelujen rakennuksiin ja kouluihin myönnettyjen rakennuslupien määrä on edelleen kasvussa, ja aloituksia on siten odotettavissa lisää. Toisaalta suhdannetilanteen heikkeneminen ja kuntatalouden synkät näkymät voivat viivästyttää lopullisia investointipäätöksiä.

Paikallishallinnon rahoitusasema kohenee hieman v. 2020 kuluvasta vuodesta, mutta koheneminen on väliaikaista ja sitä selittävät mm. ajoitukselliset tekijät. Etenkin valtionapujen nopein kasvu kohdistuu vuoteen 2020. Valtionapuja kasvattavat kilpailukykysopimukseen liittyvien leikkausten osittainen poistuminen, valtionosuusindeksin jäädytyksen päättyminen ja verokompensaatioiden kasvu. Valtionapujen muutos ei kokonaisuudessaan merkitse paikallishallinnon vahvistumista, vaan merkittävä osa valtionapujen kasvusta vastaa joko muiden tulojen vähennystä tai kustannusten kasvua. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaan valtionosuus uuteen tai laajenevaan tehtävään on 100 %. Lisäksi hallitusohjelman mukaan kuntien tehtäviä ja velvoitteita lisääviin tai laajentaviin toimenpiteisiin osoitetaan täysi valtionrahoitus tai vastaavasti muita tehtäviä tai velvoitteita poistetaan. Siksi pääministeri Rinteen hallituksen toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen on arvioitu tässä vaiheessa likimain neutraaliksi. Vaikka hallituksen toimet lisäävät kuntien menoja, kasvavat niihin liittyvät valtionavut lähes yhtä paljon.

Myös verotulojen kasvua kiihdyttää ensi vuonna kertaluonteinen tekijä, kun sivutoimen palkoista maksettavien veronpalautusten

odotetaan vähenevän. Vuosina 2021–2023 verotulojen kasvua ylläpitää mm. ansiotason kasvu. Paikallishallinnon tulojen kehitys ei riitä parantamaan paikallishallinnon talouden tilaa, sillä investoinnit pysyvät mittavina ja sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluntarve jatkaa väestön ikääntymisen vuoksi kasvuaan. Paikallishallinnon alijäämä syvenee vuosina 2021–2023. Paikallishallinnon talouden vahvistuminen edellyttää tuottavuutta lisääviä toimia ja rakenteellisia uudistuksia sekä kuntien ja kuntayhtymien omia sopeutustoimia. Koska mahdollisuudet menopuolen sopeutukseen on erityisesti pienimmissä kunnissa usein jo käytetty, kohdistuu kunnallisveroprosentteihin lähivuosina huomattavaa korotuspainetta.

Paikallishallinnon velka suhteessa BKT:hen supistui v. 2017, mutta kääntyi v. 2018 uudelleen kasvuun. Velkasuhteen kasvu kiihtyy kuluvana vuonna ja jatkuu paikallishallinnon alijäämien ja hidastuvan talouskehityksen vuoksi ripeänä koko ennustejakson.

Lähde: Taloudellinen katsaus Syksy 2019, Valtiovarainministeriön julkaisu 7.10.2019

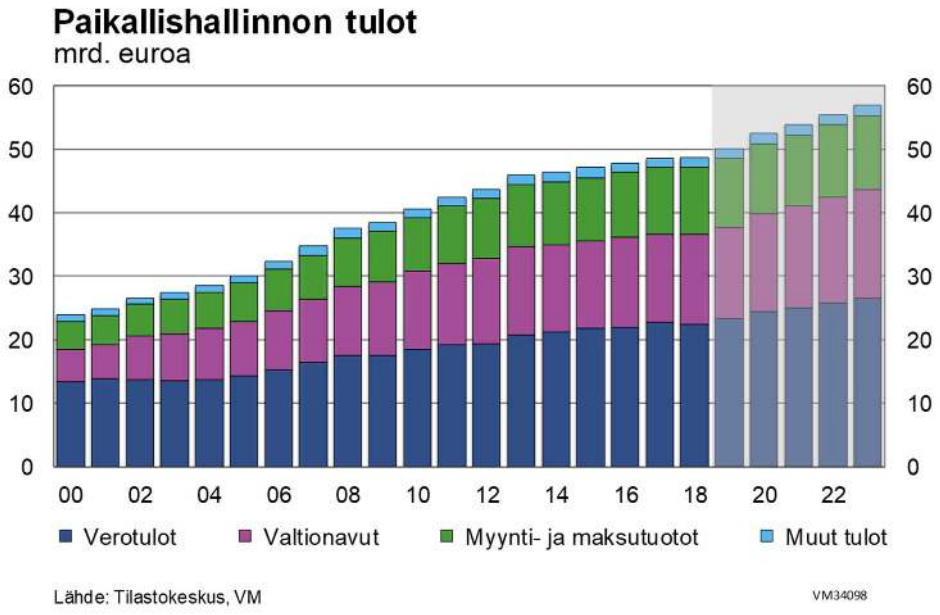
Paikallishallinnon tulot
mrd. euroa
60
50
40
30
20
10
0
00 02 04 06 08 10 12 14 16 18 20 22
Verotulot
Valtionavut
Myynti- ja maksutuotot
Muut tulot
Lähde: Tilastokeskus, VM
VM34098

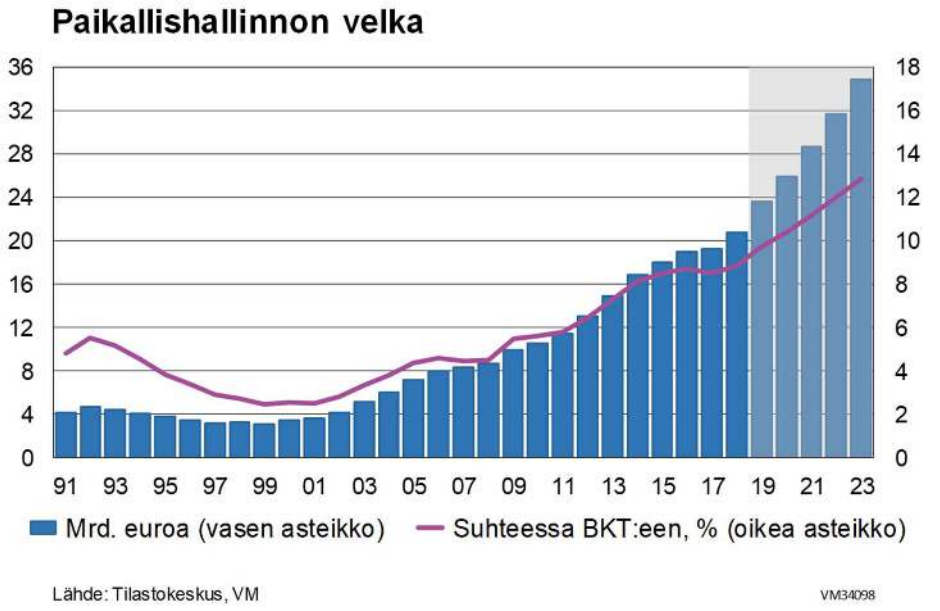
Paikallishallinnon velka
36
32
28
24
20
16
12
8
4
0
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
91 93 95 97 99 01 03 05 07 09 11 13 15 17 19 21 23
Mrd. euroa (vasen asteikko)
Suhteessa BKT:een, % (oikea asteikko)
Lähde: Tilastokeskus, VM
VM34098

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta kohtuullisella verorasituksella. Tämä toteutetaan tasaamalla kuntien välisiä eroja palvelujen järjestämisen kustannuksissa sekä tulopohjissa. Kuntaliiton ennakollisten valtionosuuslaskelmien (14.10.2019) mukaan kuntien valtionosuudet (ml. veromenetysten kompensaatiot) kasvavat 610 miljoonaa euroa (+7,1 %; 111 €/asukas) vuodesta 2019 vuoteen 2020. Kunnille myönnetään valtionosuutta yhteensä 6 968 miljoonaa euroa ja veromenetysten kompensaatioita 2 251 miljoonaa euroa vuonna 2020 (yhteensä 8 608 milj. € vuonna 2019).

Eniten valtionosuuksia kasvattaa kilpailukykysopimukseen sisältyneen lomarahaleikkauksen ja siihen liittyneen valtionosuuden vähennyksen päättyminen. Kiky-leikkausten vähentyminen lisää valtionosuutta 264 milj. euroa vuonna 2020. Kilpailukykysopimuksesta johtuen kustannustenjaon tarkistuksen kautta valtionosuutta vähennetään osittain kahteen kertaan. Tämä kaksinkertainen kiky-leikkaus kompensoidaan kunnille yhtenä eränä osana vuoden 2020 valtionosuuksia. Hallitus päätti kuitenkin aikaistaa kunnille maksettava kertaluonteisen 237 miljoonan euron valtionosuuksien lisäyksen maksatusta vuodelta 2020 vuodelle 2019. Kompensaatioerän maksatuksen aikaistaminen vuodesta 2020 vuoteen 2019 on nollasummapeliä suunnitelmakaudella, mutta helpottaa kuntien taloustilannetta yksittäisenä vuonna 2019. Samalla se kuitenkin vähentää ennakoituja valtionosuustuloja vuonna 2020 vastaavalla euromäärällä.

Määräaikainen vuosia 2016–2019 koskenut indeksikorotusten jäädytys päättyy vuoteen 2019. Tehtyjä indeksijäädytyksiä ei kompensoida, mutta vuoden 2020 kustannustason muutos (+2,4 %) lisää valtionosuutta 166 milj. euroa.

Valtionosuutta kasvattaa myös valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus koskien vuotta 2017. Kustannustenjaon tarkistus lisää valtionosuutta 102 milj. euroa vuonna 2020.

Uutuutena vuonna 2020 aiemmin valtionosuusjärjestelmän kautta kunnille maksetut verotulomenetysten kompensaatiot erotetaan järjestelmästä omalle momentilleen. Veromenetysten kompensaatiot lisääntyvät 285 milj. euroa vuonna 2020. Kunnille kompensoitava euromäärä on yhtä suuri kuin veroperustemuutoksista johtuva kuntakohtainen verotulojen menetys, joten veromenetysten ja kompensaation nettovaikutus kuntatalouteen on +/-0.

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES 2018–2019 on voimassa 1.2.2018–31.3.2020.

Sopimuskauden aikana palkkoja korotettiin kahdella yleiskorotuksella. Lisäksi sopimuskaudella on käytössä paikallinen järjestelyerä ja tammikuussa 2019 maksettiin paikallinen tuloksellisuuteen perustuva kertaerä. Sopimukseen sisältyy myös laaja työaikamääräyksiä koskeva uudistus.

Sopimuskauden ensimmäinen yleiskorotus tehtiin 1.5.2018 ja se korotti palkkoja 1,25 %:lla tai vähintään 26 eurolla kuukaudessa. Toinen yleiskorotus tehtiin 1.4.2019 ja se oli suuruudeltaan 1,0 %. Myös henkilökohtaista lisää korotettiin. Yleiskorotukset koskivat myös palkkahinnoittelun ulkopuolisia.

Sopimuskauteen kuuluu myös paikallinen järjestelyeräerä, joka maksettiin 1.1.2019 lukien. Sen suuruus oli 1,2 % KVTES:n palkkasummasta. Sopimuskaudella tuli maksuun myös paikallinen tuloksellisuuteen perustuva kertaerä, joka maksettiin tammikuussa 2019. Sen suuruus oli 9,2 % kertaerään oikeutetun palkansaajan varsinaisesta palkasta. KVTES 2018–2019 sisältää kertaerän kohdentamista ja maksamista koskevat määräykset.

Neuvottelut uudesta sopimuskaudesta käynnistynevät syksyllä 2019 ja sopimusten on määrä tulla voimaan 1.4.2020.

Kunnallisverotus 2020

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan vuonna 2020 noin 20,5 mrd. euroa, mikä on noin 1 520 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2019. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat hallitusohjelman liittyneet veroperustemuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys.

Palkansaajamaksujen muutokset vaikuttavat kunnallisveropohjaan, koska maksut ovat vähennyskelpoisia verotuksessa, lukuun ottamatta sairaanhoitomaksua. Lisäksi kunnallisveron veropohjaan vaikuttavat kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien muutokset. Indeksimuutoksesta johtuva veropohjan kasvaminen ei välttämättä kasvata kunnallisveron tuottoa, vaan voi jopa alentaa sitä, koska kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen määrä on myös kytketty indeksiin, jolloin eläketulovähennyksen määrä nousee. Indeksikehityksen muutokset eivät ole veroperustemuutoksia, ja siten kansaneläkeindeksin muutos ei vaikuta myöskään kunnille tehtäviin verotulokompensaatioihin.

Sen sijaan ansiotuloverotuksen perusteisiin tehtävät ansiotason nousua tai inflaatiokehitystä vastaavat indeksitarkistukset, jotka

on huomioitu ennustelaskelmassa tehtäväksi vuosittain, ovat veroperustemuutoksia ja näin ollen niistä aiheutuvat veromenetykset kompensoidaan. Ansiotasoindeksin nousua kompensoiva tarkistus vähentäisi kunnallisveron tuottoa 196 milj. eurolla vuonna 2020, 189 milj. eurolla vuonna 2021, 182 milj. eurolla vuonna 2022 ja 176 milj. eurolla vuonna 2023.

Vuonna 2020 ennusteeseen liittyy tavallista enemmän epävarmuutta, mikä johtuu verotuksen valmistumisen aikaistumisen ja ennakkoperintämenettelyn muutosten vaikutuksista verokertymien ajoitukseen sekä tulorekisterin käyttöönottoon liittyvistä tekijöistä, joista johtuen kalenterivuoden 2019 verokertymätietoja voidaan hyödyntää vuoden 2020 ennustetta laadittaessa vain osittain. Lähde: Kuntatalousohjelma 2020 – 2023, VM syksy 2019.

Kiinteistöverotus 2020

Kiinteistöveron tuotto on noin 1,9 mrd. euroa vuonna 2020. Kehyskaudella veron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin noin prosentin vuosivauhtia. Hallitusohjelman mukaan kiinteistöveron kehittämishanke on edelleen käynnissä ja etenee siten, että arvostusmenetelmät uudistetaan sekä maapohjien että rakennusten osalta. Uuden järjestelmän mukaiset verotusarvot on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2022 kiinteistöverotuksessa. Kiinteistöveron uudistamisen yhteydessä alennetaan merituulivoimaloiden kiinteistöverotusta ja vapautetaan luonnonsuojelulain nojalla suojellut alueet kiinteistöverosta.

Lähde: Kuntatalousohjelma 2020 – 2023, VM syksy 2019.

Yhteisöverotus 2020

Kuntien yhteisöveron tuotoksi arvioidaan 2,0 mrd. euroa vuonna 2020. Vuonna 2020 voimaan tulevan yhteisöjen tulolähdejaon poistamista koskevan muutoksen on arvioitu pienentävän yhteisöveron tuottoa vuositasolla noin 11 milj. euroa. Vuonna 2019 voimaan tulleen korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muutoksen arvioitiin kasvattavan yhteisöveron tuottoa noin 10 milj. euroa vuonna 2019 ja täysimääräisenä noin vuoteen 2030 mennessä yhteensä 30 milj. euroa vuodessa. Edellä mainittujen vastakkaissuuntaisten veroperustemuutosten vaikutusten johdosta vuodelle 2020 ei tehdä kompensaatiosta johtuvaa yhteisöveron jako-osuusmuutosta. Hallituksen budjettiriihessä vuodelle 2020 sovittiin, että hallitus selvittää ja valmistelee esityksen kaksinkertaisista poistoista kone- ja laiteinvestointeihin investointien kannustamiseksi neljän vuoden ajaksi. Lisäksi hallitus selvittää mahdollisuutta antaa esitys määräaikaisesta tutkimusyhteistyökannustimesta.

Tavoitteena on uudistusten voimaantulo vuonna 2020. Molemmat uudistukset alentaisivat yhteisöveron tuottoa. Tällä ei olisi kuitenkaan vaikutusta kuntien talousarvioon, koska hallitusohjelman mukaan veroperustemuutoksista aiheutuvat verotuottomuutokset kompensoidaan kunnille, joten tässä yhteydessä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotettaisiin vastaavasti. Yhteisöveron tuoton ennustamisen lähtökohtana on viimeisimmän valmistuneen verotuksen mukainen yhteisövero, jota muutetaan arvioidun tuloskehityksen mukaisesti. Tuloskehityksen muutosta arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Toimintaylijäämän arvioidaan kasvavan keskimäärin 3,6 prosenttia vuosina 2020–2023.

Lähde: Kuntatalousohjelma 2020 – 2023, VM syksy 2019.

3.1.3 Hattulan kunnan kehityssuunnat

Hattulan kunnan tulevaisuutta on rakennettu yhteistyössä luottamus- ja viranhaltijajohdon, henkilöstön sekä paikallisten asukkaiden, yrittäjien ja kolmannen sektorin kanssa järkevää ja toimivaa seutuyhteistyötä unohtamatta. Valtuusto hyväksyi marraskuussa 2016 kuntastrategian Hattula 2021. Strategian tavoitteena on edelleen vahvistaa kunnan taloutta, vetovoimaa sekä osaavan ja motivoituneen henkilöstön jaksamista kuntalaisten lähipalvelut ja osallistuminen keskiössä. Hallintosääntö päivitettiin vuoden 2017 keväällä ja uusi hallintosääntö astui voimaan 1.6.2017, päivityksiä hallintosääntöön tehtiin myös 1.7.2019 lukien. Sisäisen valvonnan yleisohje ja konserniohje hyväksyttiin kesällä 2018. Hyväksytyt ohjeet vastaavat uuden kuntalain ja hallintosäännön sisältämiä vaati-muksia. Samalla kumottiin aikaisemmin voimassa olleet ohjeet. Lisäksi päivitettiin tasa-arvo- ja yhden-vertaisuussuunnitelma vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Syksyllä 2018 kilpailutettiin konsernin vakuutukset ja maksuliikennepalvelut. Uudet sopimukset astuvat voimaan 1.1.2019. Kunnanhallitus nimesi 14.11.2018 talouden tasapainottamisen toimikunnan, jonka tavoitteena oli tervehdyttää taloutta. Toimikunnan ehdotukset talouden tasapainottamiseksi valmistuivat tammikuussa 2019, mutta valtuusto 6.3.2019 päätti poistaa listalta lukiokoulutuksen lakkauttamisen Parolassa, tukipalveluiden kilpailuttamisen sekä siirtää muun säästöpaketin käsittelyn syyskuun kokoukseen. 25.9.2019 valtuusto päätti jatkaa talouden tasapainottamista osana 2020 talousarvion käsittelyä.

Alla olevassa taulukossa on esitetty Hattulan kunnan tulos ja kumulatiivinen yli-/alijäämä 1 000 € vuosina 2009 – 2022. Vuodet 2019 – 2022 perustuvat arvioon. Suunnitelman mukaan kumulatiivinen ylijäämä vuoden 2022 lopussa on 8,979 miljoonaa euroa.

Kumulatiivinen ylijäämä tulee kuitenkin todennäköisesti olemaan em. arviota pienempi johtuen vuoden 2019 verotuloista aiheutuvasta alijäämästä.

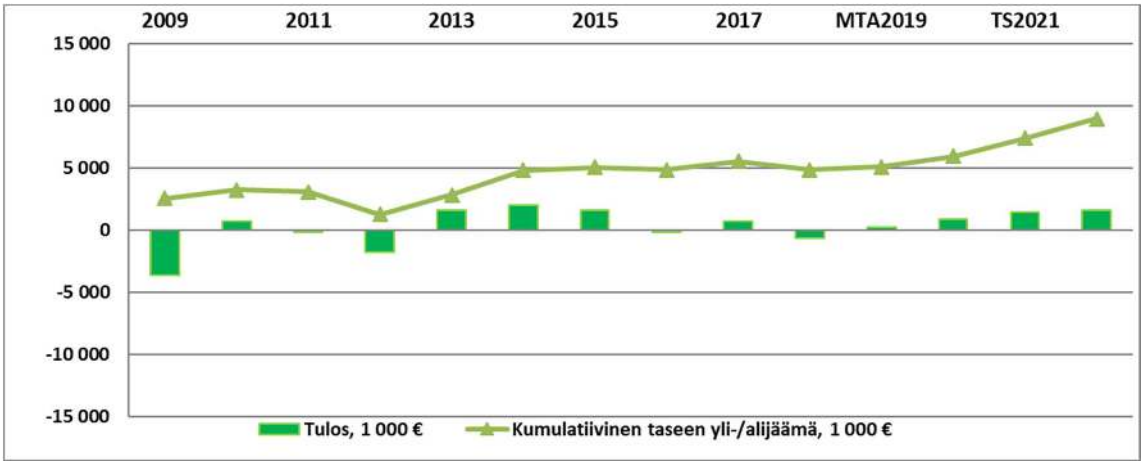

Toimintakatteen toteutuma verrattuna talousarvioon sekä edellisen vuoden tilinpäätökseen:

Vuosi	Talousarvio €	Toteutuma €	Poikkeama % TA/Tot.	Kasvu % ed. vuosi
2005	31 213 606	30 332 278	-2,8	8,2
2006	33 041 016	32 466 766	-1,7	7,0
2007	34 006 164	33 565 868	-1,3	3,4
2008	36 797 279	36 632 169	-0,4	9,1
2009	39 095 351	39 350 388	0,7	7,4
2010	40 135 779	39 005 922	-2,8	-0,9
2011	41 838 500	40 843 575	-2,4	4,7
2012	43 557 327	42 582 188	-2,2	4,3
2013	43 352 995	42 662 548	-1,6	0,2
2014	42 786 108	42 477 904	-0,7	-0,4
2015	43 120 000	43 052 200	-0,2	1,4
2016	44 541 000	44 833 072	0,7	4,1
2017	44 586 000	44 369 029	-0,5	-1,0
2018	45 656 000	45 726 999	0,2	3,1
MTA2019	46 164 000			
2020	48 052 000			

Toimintakatteen kasvu vuosina 2005 – 2012 on ollut keskimäärin 5,5 % (12,2 M€). Toimintakatteen kasvu saatiin vuoden 2013 alusta selkeään laskuun ja tilikauden tulokset ovat olleet ylijäämäisiä lukuun ottamatta tilikausia 2016 ja 2018. Tilikaudella 2018 toimintakate kasvoi 3,1 %.

Asukasluvun ja työttömyysasteen kehitys Kanta-Hämeessä ja Hattulassa syyskuun 2019 loppuun mennessä

Asukasluvun maltillinen ja hallittu kasvu on merkittävässä roolissa kehitettäessä kunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä. Vuosikymmenen alussa Hattulan väkiluku oli kasvujohteinen saavuttaen huippunsa 2015, jolloin väkiluku ylsi 9747 asukkaaseen. Seuraavana vuonna kunnan väkiluku alkoi laskea voimakkaasti niin, että vuoden 2018 lopussa Hattulassa asui 9475 asukasta, mikä on 272 asukasta / 2,8 % vähemmän. Väestö väheni siis kolmen vuoden aikana lähes 300 henkilöä. Kuluvana vuonna väestökehitys on merkittävästi tasoittunut aiemmista vuosista ja muutamina kuukausina on toteutunut vahvaa kasvuakin. Tänä vuonna laskua on kertynyt ennakkotietojen valossa kokonaisuudessaan 19 henkilöä / 0,2 %, mikä ilmentää negatiivisen väestökehityksen tasaantumista. Syyskuun lopussa 2019 Hattulassa asui Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 9456 asukasta. Hattulan väestökehitys on noudattanut pääosin maakunnallista trendiä. Hämeenlinnan seutukunta on Hämeenlinnan kaupungin kohtalaisen vahvan kasvun vuoksi yhä plussalla kuluvan vuoden osalta. Muut seutukunnat ovat tässä vaiheessa miinuksella.

Hattulan luonnollinen väestön vähennys on 2019 ollut syyskuun loppuun mennessä -12 asukasta. Kuntien välisessä muuttoliikkeessä pois muuttaneita on ollut seitsemän henkilöä enemmän, mitä voidaan niin ikään pitää varsin maltillisena lukuna viime vuosiin verrattuna. Maahanmuuton osalta Hattula on plussalla kolmen henkilön verran. Väestömäärän voimakkaan laskun ajasta on siirrytty maltillisempaan väestömäärän vähenemiseen. Vuoden 2020 tavoitteena on pysäyttää väestömäärän lasku ja aktiivisin toimenpitein tavoitetta voidaan pitää realistisena, vaikka toki kunnan mahdollisuudet vaikuttaa väestökehitykseen ovatkin rajalliset suhteessa megatrendeihin, kuten kaupungistumiskehitykseen. Väestökehityksen tavoite on huomioitu pylvästaulukossa.

Tammikuu-syyskuu 2019	Luonnollinen väestönlisäys			Kuntien välinen muuttoliike			Maahanmuutto						
Alue	Elävänä syntyneet	Kuolleet	Luonnollinen väestönlisäys	Tulomuutto	Lähtömuutto	Nettomuutto	Tulomuutto	Lähtömuutto	Nettomuutto	Netto-muutto yhteensä	Väestön kokonais-muutos vuoden 2019 alusta	Väestön muutos, % vuoden 2019 alusta	Väestön määrä 30.09.2019
Forssan seutukunta	154	306	-152	1 192	1 367	-175	78	31	47	-128	-289	-0,89	32607
..Forssa	81	165	-84	615	685	-70	53	21	32	-38	-123	-0,73	16905
..Humppila	9	25	-16	63	91	-28	0	0	0	-28	-45	-2,05	2190
..Jokioinen	28	44	-16	183	217	-34	11	5	6	-28	-47	-0,91	5148
..Tammela	28	52	-24	237	277	-40	7	3	4	-36	-62	-1,03	6019
..Ypäjä	8	20	-12	94	97	-3	7	2	5	2	-12	-0,51	2345
Hämeenlinnan seutukunta	531	762	-231	3 849	3 640	209	218	123	95	304	68	0,07	93522
..Hattula	54	66	-12	399	406	-7	10	7	3	-4	-19	-0,20	9456
..Hämeenlinna	386	578	-192	2 819	2 585	234	196	94	102	336	139	0,21	67671
..Janakkala	91	118	-27	631	649	-18	12	22	-10	-28	-52	-0,32	16395
Riihimäen seutukunta	251	327	-76	1 935	2 010	-75	94	48	46	-29	-108	-0,24	44906
..Hausjärvi	47	52	-5	350	491	-141	30	14	16	-125	-133	-1,61	8284
..Loppi	41	63	-22	291	296	-5	3	1	2	-3	-22	-0,28	7839
..Riihimäki	163	212	-49	1 294	1 223	71	61	33	28	99	47	0,16	28783
KANTA-HÄMEEN MAAKUNTA	**936**	**1395**	**-459**	**6976**	**7017**	**-41**	**390**	**202**	**188**	**147**	**-329**	**-0,19**	**171 035**

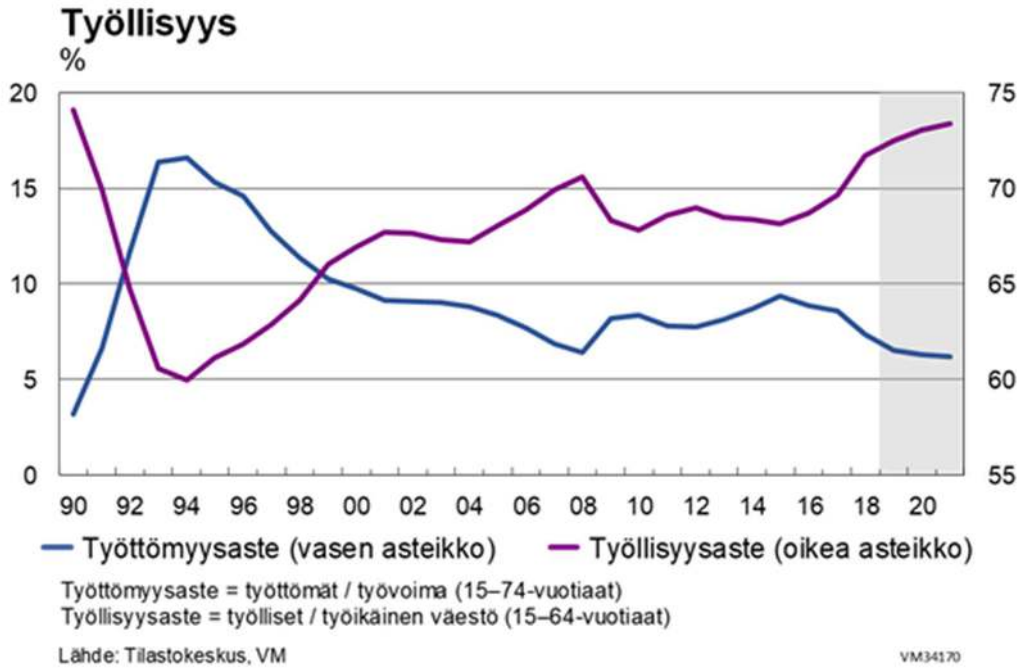

Työllisten määrä nousee 0,9 % v. 2019, joskin suurin osa tästä kasvusta tulee perintönä viime vuoden viimeiseltä neljännekseltä. Koko vuoden 2019 työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 72,5 prosenttiin.

Työllisyyden kasvun vetämänä työttömien määrä vähenee edelleen v. 2019, mutta työttömyyden aleneminen on kuitenkin selvästi hitaampaa kuin viime vuonna. Ennuste koko vuoden 2019 työttömyysasteeksi on 6,5 %.

Talouskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu pysäyttävät työvoiman kysynnän kasvun vuosina 2020–2021. Työttömyysasteen laskeminen finanssikriisiä edeltävän suhdannehuipun lukemiin lisää työmarkkinoiden kireyttä, mikä puolestaan vahvistaa palkankorotuspaineita ja synnyttää työvoimakapeikkoja talouteen.

Työllisten määrän kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2020 ja edelleen 0,3 prosenttiin v. 2021. Työllisyysaste nousee 73,4 prosenttiin v. 2021 mennessä työikäisen väestön edelleen vähentyessä. Ennustettu talouskasvu ei kuitenkaan riitä nostamaan työllisyysastetta 75 prosenttiin ilman merkittäviä lisätoimia. Työllisyyden kasvun jatkuessa myös työttömien määrä vähenee vielä hieman v. 2020, mutta hidastuva talouskasvu ja työvoimakustannusten nousun kiihtyminen pysäyttävät työttömyysasteen laskun kuuden prosentin tuntumaan v. 2021.

Lähde: Taloudellinen katsaus Syksy 2019, Valtiovarainministeriön julkaisu 7.10.2019

Työttömyyden kehitys Hämeessä syyskuussa 2019

Hämeen ELY-keskuksen kuntien alueella oli syyskuun lopussa 16 087 työtöntä työnhakijaa. Se on 1 147 vähemmän (-6,7 %) kuin vuosi sitten. Työttömien työnhakijoiden määrä väheni edellisestä kuusta 160:llä (-1,0 %). Nuoria alle 25-vuotiaita oli syyskuun lopussa työttömänä 2 067, mikä on 162 vähemmän (- 7,3 %) kuin vuotta aiemmin. Nuorten työttömien määrä väheni elokuusta 34 henkilöä (-1,6 %).

Trendit:

Työnhakijoiden kokonaismäärä väheni
Työttömiä työnhakijoita 1 147 vähemmän kuin vuosi sitten
Työttömien työnhakijoiden määrä väheni edellisvuodesta Kanta-Hämeessä 485:lla ja Päijät-Hämeessä 662:llä
Työttömien työnhakijoiden määrän lasku Hämeessä (-7 %) maan keskiarvoa (-3 %) nopeampaa.
Nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita 162 vähemmän kuin vuosi sitten
Yli vuoden työttömänä olleita oli 1 224 vähemmän kuin vuosi sitten
Uusia avoimia työpaikkoja 354 enemmän kuin edellisvuonna
Täyttyneitä työpaikkoja 1 733, joista 63 % täytettiin TE -toimiston hakijalla

Hattulan syyskuun työvoima oli 4 542 ja työttömyysaste 5,6 %. Työttömiä työnhakijoita syyskuussa oli yhteensä 254, josta naisia 114 ja miehiä 140, nuoria alle 20 –vuotiaita 11 ja alle 25-vuotiaita 25 henkilöä, yli 50 –vuotiaita 118 ja yli vuoden työttömänä olleita 74 henkilöä.

Vaikka työttömyysaste on selkeästi alentunut verrattuna huippuvuosiin, ovat kunnan maksamat työllisyyden hoidon kustannukset edelleen pysyneet korkeina. Varsinkin Kelalle maksettava työmarkkinatuen kuntaosuus on ollut vuosittain 350 000 € - 400 000 €. Tähän kunta on panostanut ja tavoitteena on saada edelleen aktivointiastetta nostettua ja varsinkin nuoria työnhakijoita aktiivitoimenpiteisiin ja iäkkäämpiä henkilöitä eläkeselvitysten kautta eläkkeelle. Vuodelle 2020 on työllistämistä tukeviin palveluihin varattu nettona 691 602 euroa. Tavoitteena on saada pitkään työttömänä olleita henkilöitä enemmän aktivointitoimenpiteisiin.

4 Talousarvion ja -suunnitelmavuosien laadintaperusteet

4.1 Kuntalaki

Kunnan ja kuntayhtymän taloutta koskevat säännökset on koottu kuntalain (410/2015) 110 - 120 pykäliin. Valtuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tulee päättää kuntastrategiasta, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, omistajaohjauksen periaatteista, varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista, takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Talousarvion ja -suunnitelman valmistelusta, rakenteesta ja sisällöstä sekä sen hyväksymisestä, muuttamisesta ja sitovuudesta säädetään kuntalain 110 pykälässä. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi vuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvion valmistelusta vastaa kunnanhallitus sekä kukin toimielin omalla tehtäväalueellaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma tulee laatia siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa, ja että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan ja kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan ja kuntayhtymän talousarviossa tulee olla käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. (KuntaL 110 § ja 120 §).

Kunnan ja kuntayhtymän toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja - suunnitelma sitovat toimielimiä ja henkilöstöä ja ovat samalla näiden ohjauksen ja valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää kunnassa valtuusto.

Talousarvion ja kirjanpidon yhteys kuntataloudessa on kiinteä ja niiden vaikutus toisiinsa molemmin suuntainen. Kirjanpito tulee

järjestää siten, että sen avulla voidaan seurata talousarvion toteutumista tilinpäätöksessä laadittavassa talousarvion toteutumisvertailussa. Toisaalta talousarviossa noudatetaan kirjanpidon suoriteperustetta määrärahan ja tuloarvion ottamisessa talousarvioon. Kirjanpitokäytäntö ohjaa näin menon ja tulon merkitsemistä talousarviossa ja sen toteutumisvertailussa.

Talousarviossa käytetään käsitteitä meno tai tulo kaikista taloustapahtumista. Talousarviossa menoa käytetään yleiskäsitteenä tarkoittaen talousarviovuodelle jaksotettujen toimintamenojen lisäksi myös muuta rahankäyttöä muun muassa investointimenoa, lainanlyhennystä, antolainausta sekä peruspääoman lisäystä. Talousarviovuodelle jaksotettuja tuloja ovat esimerkiksi verotulot, valtionosuudet, maksu-, myynti- ja muut toimintatulot, korkotulot ja muut rahoitustulot sekä lainanotto.

Taloussuunnittelun tehtävät ja periaatteet

Kunnan taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarviossa ja -suunnitelmassa tulee osoittaa riittävät resurssit asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osoittaa, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien tulee turvata kunnan tehtävien hoitaminen. Toisaalta suunnitelmien on oltava realistisia siten, että kunnan talouden tasapaino voidaan säilyttää tai saavuttaa suunnittelukaudella. Talousarvion laadinnassa on otettava huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talouden suunnittelussa lähtökohtana ovat strategiassa kunnan toiminnalle asetetut pitkän aikavälin tavoitteet, ennakoidut talouden kehitysnäkymät, arvioitu väestön ja elinkeinojen kehitys sekä muut toimintaympäristön muutokset. Talousarviossa ja -suunnitelmassa otetaan huomioon koko kuntakonserni niin, että tytäryhteisöjen toiminta ja talous kytketään tavoitteiden avulla tiiviisti kunnan strategiaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet.

Talousarviolla ja -suunnitelmalla on kunnassa kolme päätehtävää. Ensiksi niissä asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet; on myös kuvattava palvelutoiminnan ja investointien kokonaisuuden laajuus. Toiseksi talousarvioon ja -suunnitelmaan budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille. Talousarviovuoden arviot ovat sitovia määrärahoja ja tuloarvioita. Kolmanneksi talousarvioissa ja -suunnitelmassa osoitetaan, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Tavoitteiden asettaminen

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä niihin perustuvissa käyttösuunnitelmissa ja erillisbudjeteissa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja - suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Tällöin tarkoituksena on esittää omana kokonaisuutena kuntakonsernin kannalta olennaisia tulevia tapahtumia, vastuita ja velkoja, kuten:

- erilaiset konsernijärjestelyt ja konsernirakenteen muutokset
- määräämisvallan hankkiminen konsernin ulkopuolisessa yhtiössä
- merkittävät muutokset mainittujen yhteisöjen liiketoiminnassa ja toimialassa
- merkittävät tytäryhteisön investoinnit tai lainat
- tytäryhteisöille annettavat takaukset tai mahdolliset realisoituvat takausvastuut
- merkittävät leasing- tms. vastuut, jotka liittyvät esimerkiksi investointeihin.

Erityisesti edellä mainittujen seikkojen taloudelliset vaikutukset tulisi tuoda talousarviossa ja -suunnitelmassa esiin. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole laatia konsernin talousarviota. Sen sijaan kunnan talousarvion liitteenä voi olla keskeisimpien tytäryhteisöjen talousarviot. Hattulan kunnan 100 -prosenttisesti omistaman, ainoan tytäryhtiön Hattula-Kiinteistöt Oy:n talousarvio esitetään kunnan talousarvion liitteenä.

Kuntalain 129 § mukaan kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vastavakuuksilla. Tavoitteet on pyrittävä asettamaan siten, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Määräraha tai siinä pysyminen tai lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen eivät itsessään ole kuntalain tarkoittamia tavoitteita.

Talousarvioasetelma vastaa kunnan hallintosäännöllä vahvistettua organisaatiorakennetta, mikä selkeyttää vastuuta toiminnan tuloksista ja määrärahojen käytöstä. Asetelmassa korostuu talousarvion tekstiosa, jossa esitetään valtuuston vahvistamien määrärahojen lisäksi kunkin tulosalueen sitovat tavoitteet eli se, mitä määrärahalla on tarkoitus saada aikaan. Talousarvion yleisperustelut ovat luonteeltaan informatiivisia.

Käyttötalousosassa käsitellään juoksevasta toiminnasta aiheutuvat menot ja tulot. Siinä esitetään kunnan tehtävien hoitamisesta vastaaville toimielimille ja toimialoille osoitetut määrärahat, tuloarviot ja tavoitteet. Käyttötalouden toimintaan saatavat valtionosuudet merkitään tuloslaskelmaosaan.

Valtuusto hyväksyy käyttötalousosan määrärahat toimielintasolla. Sen jälkeen asianomaiset toimielimet päättävät määrärahojen tarkemmasta käytöstä vahvistamalla käyttösuunnitelman, jossa määrärahat jaetaan palvelualueille. Määrärahat on mahdollista jakaa tässä vaiheessa muullakin tavalla kuin talousarvion laatimisvaiheessa on tehty, kunhan pysytään valtuuston vahvistamien euromäärien puitteissa. Toimialat eivät kuitenkaan voi ottaa mukaan sellaisia menoja, jotka ovat valtuuston sitovasti hyväksymien meno- tai tuloerien vastaisia. Lisäksi menojen on oltava valtuuston hyväksymien tavoitteiden mukaisia. Käyttötalousosasta siirretään palvelualueiden menot ja tulot tuloslaskelmaosaan.

Tuloslaskelmaosa osoittaa, kuinka tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korkoihin ja muihin rahoitusmenoihin sekä omaisuuden kulumisen edellyttämiin suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmaosaan merkitään verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot, satunnaiset tulot ja menot, suunnitelman mukaiset poistot sekä tuloksen käsittelyerät. Tuloslaskelmaosasta siirretään vuosikatteen osoittama määrä rahoitusosaan.

Investointiosassa esitetään investoinnit ja niihin saatavat valtionosuudet toimielimittäin, hankeryhmittäin ja hankkeittain. Investointimenot ja tuloerät siirretään bruttomääräisinä rahoitusosaan.

Rahoitusosassa käsitellään edellä mainittujen vuosikatteen ja investointimenojen sekä niihin saatavien tulojen lisäksi muut käyttöomaisuuden myyntituotot. Näiden jälkeen saadaan arvio siitä, kuinka paljon kunnan varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirta on ylijäämäinen tai alijäämäinen. Kun vielä huomioidaan antolainauksen, lainakannan, oman pääoman muutos ja muut maksuvalmiuden muutokset saadaan selville talousarviovuoden toiminnan aiheuttama kassavarojen muutos.

Talousarviomäärärahat voivat olla kolmenlaisia:

1. Ulkoiset menot/tulot ovat niitä, jotka maksetaan rahana kunnan kassasta/ kassaan.
2. Sisäiset menot/tulot ovat kustannuseriä, jotka kunnan eri yksiköt ”maksavat” toisiltaan ostamistaan/ toisilleen myymistään palveluista. Sisäiset menot ja tulot ovat tuloslaskelmassa yhtä suuret, joten niillä ei ole tulosvaikutusta.
3. Kustannuslaskennalliset erät (laskennalliset korot ja poistot) ovat lisätietona, jota käytetään mm. yksikkökustannusten laskennassa. Kunnan talousarviossa ei näitä eriä ole laskettu.

5 Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet

5.1 Taloutta ja toimintaa koskevat ohjeet ja säännöt

Kuntien taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 13. luku, kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolautakunnan ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä kunnan hallintosääntö, kunnan talouden hoitoa ja sisäistä valvontaa koskevat yleisohjeet, talousarvio ja taloussuunnitelma sekä poistosuunnitelma. Kuntalain 112 – 125 pykälissä on säännökset kunnan kirjanpidosta, tilinpäätöksestä, tarkastuslautakunnan tehtävistä ja tilintarkastuksesta. Talousarviossa valtuustotason sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet perustuvat voimassa olevaan strategiaan.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut sitovat yleisohjeet kunnan ja kuntayhtymän:

- tuloslaskelman laatimisesta
- rahoituslaskelman laatimisesta
- taseen laatimisesta
- suunnitelman mukaisista poistoista
- konsernitilinpäätöksen laatimisesta
- liikelaitoksen ja taseyksikkönä käsiteltävän rahaston kirjanpidollisesta käsittelystä
- rahasto- ja varauskirjauksista.

5.2 Talousarvion sitovuus ja käyttösuunnitelmien hyväksyminen

Talousarvion ja -suunnitelman laadinnan perusteena kunnissa ovat voimassa oleva strategia, taloussuunnitelma, edellisen vuoden tilinpäätös, kuluvan vuoden talousarvio ja tilinpäätösennuste sekä valtuuston mahdolliset kannanotot. Kuntalaki edellyttää, että taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena. Kuntalain mukaan kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota. Talousarvio on sitova ohje kunnanhallitukselle, lautakunnille ja viranhaltijajohdolle.

Talousarviossa hyväksytään kunnan valtuustotason sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Sitoviksi toiminnallisiksi tavoitteiksi hyväksytään mitattavissa olevat tavoitteet, joihin voidaan kunnan omilla toimenpiteillä vaikuttaa. Sitovien tavoitteiden lisäksi voidaan esittää perusteluina ja informaationa muita tavoitteita, jotka ovat toimintaa ohjaavia sekä ohjeellisia, joiden oleellisista poikkeamisista on raportoitava toimielimille.

Hattulan kunnan talousarviossa noudatetaan nettoperiaatetta 1.1.2018 alkaen. Valtuusto hyväksyy jokaiselle toimielimelle ulkoiset toimintatuotot ja toimintakulut, joiden erotus eli ulkoinen toimintakate on valtuustoon nähden sitova määräraha. Toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2020 ovat esitetty toimielimittäin käyttötalousosassa ja ne ovat valtuustoon nähden sitovia.

Sitovuustason mukaiset toimielinten ulkoiset toimintakatteet ilmenevät alla olevasta taulukosta:

KÄYTTÖTALOUSOSA TOIMIALA/TOIMIELIN	TA2020 Ulkoiset Toimintakulut €	Osuus % Kuluista	Kulut Muutos % MTA2019-TA2020	TA2020 Ulkoiset Toimintatuotot €	Osuus % Tuotoista	Tuotot Muutos % MTA2019-TA2020	**TA2020 Sitovuustaso Toimintakate €**	Kate Muutos % MTA2019-TA2020	Osuus % Toiminta-katteesta
YLEISHALLINTOTOIMIALA									
Yhteensä	2 419 129	4,5	7,9	327 000	5,3	-27,8	**-2 092 129**	16,9	4,4
PERUSTURVATOIMIALA									
Perusturvalautakunta									
Yhteensä	28 881 581	53,3	2,2	2 881 000	46,7	-1,4	**-26 000 581**	2,6	54,1
SIVISTYSTOIMIALA									
Sivistyslautakunta									
Yhteensä	14 473 292	26,7	1,6	1 275 000	20,7	-5,7	**-13 198 292**	2,4	27,5
TEKNINEN TOIMIALA									
Tekninen lautakunta									
Yhteensä	8 017 590	14,8	5,4	1 556 000	25,2	-9,1	**-6 461 590**	9,6	13,4
Rakennuslautakunta									
Yhteensä	433 980	0,8	14,2	135 000	2,2	0,0	**-298 980**	22,0	0,6
KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ	**54 225 572**	**100,0**	**2,8**	**6 174 000**	**100,0**	**-6,1**	**-48 051 572**	**4,1**	**100,0**

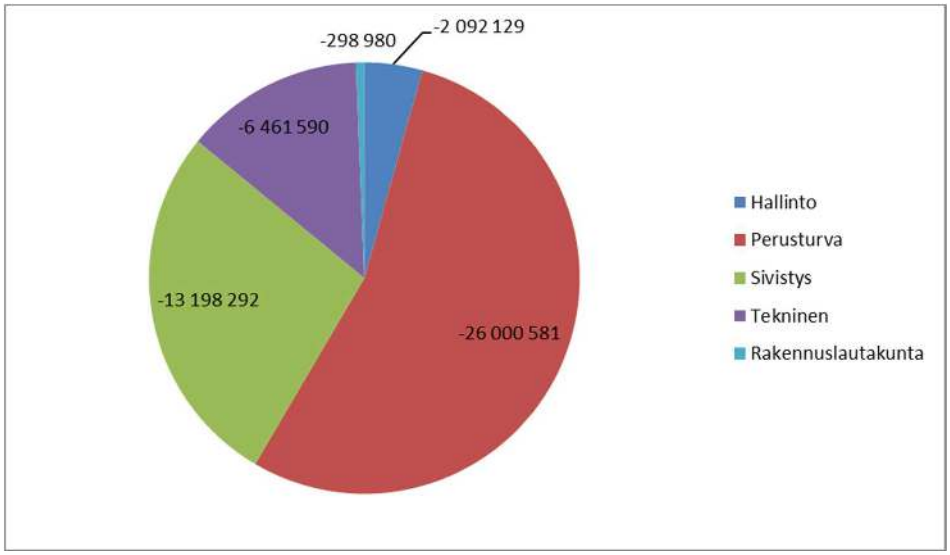

Tuloslaskelmaosassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut, verotuotot, valtionosuudet ja suunnitelman mukaiset poistot. Tuloslaskelmaosassa valtuustoon nähden sitovia määrärahoja ja tuloarvioita ovat verotulot, valtionosuudet, korkotulot, muut rahoitustulot, korkomenot, muut rahoitusmenot, satunnaiset kulut ja -tuotot.

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja taloussuunnitelmavuosille. Useamman vuoden aikana toteutettava investointihanke jaetaan eri vuosille. Investointimäärärahat ovat sitovia talousarviossa esitettyjen investointihankkeiden mukaisesti. Valtuuston hankeryhmälle tai hankkeelle hyväksymät menot ja tulot ovat sitovia ja niitä voidaan muuttaa vain valtuuston päätöksellä. Hankkeen euromääräisellä rajalla tarkoitetaan hankkeen kokonaiskustannuksia, ei ao. talousarviovuoden määrä- rahaa. Valtuuston sitovin perusteluihin hyväksymiä määrärahoja ei saa käyttää ilman valtuuston päätöstä muuhun tarkoitukseen, eikä määrärahaa saa ylittää ilman valtuuston päätöstä. Pysyvien vastaavien omaisuushankinnan arvonlisäveroton euroraja on 10 000 €. Tätä pienemmät yksittäiset hankinnat tulee hankkia käyttötalouden määrärahoilla.

Rahoitusosassa osoitetaan miten talousarvio vaikuttaa kaupungin maksuvalmiuteen. Rahoituslaskelmassa valtuusto hyväksyy antolainojen vähennyksen, antolainojen lisäyksen sekä pitkä- ja lyhytaikaisten lainojen vähennyksen ja lisäyksen.

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion saattaa kunnanhallitus sen täytäntöönpanomääräyksin lautakuntien ja muiden viranomaisten noudatettavaksi. Toimielinten tulee laatia heti alkuvuodesta käyttötalous- ja investointiosassa osoitetuista määrärahoista ja tuloarvioista käyttösuunnitelmat, joilla tarkistetaan asianomaisen toimielimen talousarvioehdotukseen sisältynyt käyttösuunnitelma valtuuston päätöksiä vastaavaksi sekä päättää omalta osaltaan tehtävien toteuttamisesta ja määrärahojen käytöstä. Samassa yhteydessä toimielimet hyväksyvät omalta osaltaan tarkemmat toimielimiin nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet.

Asianomainen toimielin jakaa toimialalle myönnetyt määrärahat ja tuloarviot toimialojen palvelualueille ja päättää niiden käytöstä. Suoraan toimielimen alaisuudessa oleva tilivelvollinen viranhaltija jakaa osamäärärahan edelleen palveluyksiköille ja kustannuspaikoille päättää sen käytöstä toimielimen vahvistaman käyttösuunnitelman puitteissa.

5.3 Määrärahat, tuloarviot ja tavoitteiden seuranta

5.3.1 Määrärahamuutokset

Hallintosäännön mukaan talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana. Talousarviovuoden jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa. Tilinpäätöksen allekirjoittamisen jälkeen talousarvion muutosehdotusta ei voida valtuustolle tehdä. Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnallisiin tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Vastaavasti toiminnallisia tavoitteita tai tuloarvioita koskevassa muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutus määrärahoihin.

Määrärahojen riittävyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Toiminta on suunniteltava ja investoinnit ajoitettava siten, että talousarvioon varattu määräraha varmasti riittää. Valvontavastuu kuuluu tilivelvollisten viranhaltijoiden ohella lautakunnille ja kunnanhallitukselle.

5.3.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta

Viranhaltijajohdon ja muiden tilivelvollisten tulee jatkuvasti seurata talousavion ja sen käyttösuunnitelmien toteutumista ja saattaa mahdolliset poikkeamat asianomaisen toimielimen tietoon. Toimielimen on ryhdyttävä välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin, mikäli on ilmeistä, että talousarvio ei toteudu suunnitellulla tavalla. Reaaliaikainen talouden toteutuma toimielintasolla raportoidaan kunnan johtoryhmälle, kunnanhallitukselle ja lautakunnille kuukausittain. Raportoinnista toimielimille vastaavat toimielinten esittelijät. Toimielimet valvovat alaistaan toimintaa käyttösuunnitelmatason raportoinnilla ja lisäksi ne esittävät sanallisen selvityksen mahdollisten poikkeamien syistä sekä toimenpiteistä, joita poikkeamien hallitsemiseksi tarvitaan. Investointien toteutumisesta ja toteutumisen vuosiennusteesta raportoidaan kunnanhallitukselle ja lautakunnille kuukausittain talousraportoinnin yhteydessä. Merkittävistä poikkeamista ja poikkeamien aiheuttamista toimenpiteistä esitetään selvitys samassa yhteydessä.

Valtuustolle talousarvion toteutumisesta niin käyttötalouden kuin investointienkin osalta raportoidaan laajemmin osavuosikatsauksissa seuraavasti: ensimmäinen osavuosikatsaus annetaan ajalta 1.1. – 30.4. ja toinen 1.1. – 31.8. Elokuun tilanteen perusteella tehdään välitilinpäätösennuste ja raportissa arvioidaan myös toiminnallisten tavoitteiden toteutumista talouden lisäksi. Vuoden kolmas raportti on virallinen tilinpäätös, jonka on oltava valmis

31.3. mennessä. Tilinpäätös käsitellään valtuustossa viimeistään talousarviovuotta seuraavan vuoden kesäkuun kokouksessa.

5.3.3 Kirjanpitokäytäntö

Kunnan lakisääteinen kirjanpito jakaantuu ulkoiseen kirjanpitoon ja talousarvion toteutumisen seurantaan. Ulkoisesta kirjanpidosta on saatava koko kunnan tuloslaskelma ja tase liitetietoineen sekä rahoituslaskelma. Lisäksi ulkoisen kirjanpidon on pystyttävä tuottamaan kunnan konsernitilinpäätöksen vaatimat tiedot. Ulkoisessa kirjanpidossa on eliminoitava kunnan sisäiset tilitapahtumat sekä konsernitilinpäätöksessä konserniyhteisöjen väliset tilitapahtumat.

Talousarvion toteutumisen seurannan on lakisääteisesti tapahduttava vähintään valtuuston vahvistamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden laajuudessa. Kirjanpidossa talousarvion toteutumista seurataan valtuuston vahvistamia tavoitteita tarkemmalla tasolla.

6 6 TP15 – TP18, MTA19, TA20, TULOSLASKELMA ULKOISET

HATTULAN KUNTA							Muutos %
TULOSLASKELMA, ulkoinen	TP2015	TP2016	TP2017	TP2018	MTA2019	TA2020	MTA19/TA20
TOIMINTATUOTOT	**5 992 341**	**6 053 319**	**7 322 202**	**6 624 281**	**6 572 500**	**6 174 000**	**-6,1**
Myyntituotot	1 061 432	996 089	1 002 134	1 325 844	1 075 000	1 099 000	2,2
Maksutuotot	2 455 042	2 561 207	3 151 189	3 051 794	3 222 500	3 030 000	-6,0
Tuet ja avustukset	1 039 092	778 137	691 820	688 931	588 000	522 000	-11,2
Muut toimintatuotot	1 436 775	1 717 886	2 477 059	1 557 712	1 687 000	1 523 000	-9,7
Valmistus omaan käyttöön	14 818	7 580		3 157			
TOIMINTAKULUT	**49 058 471**	**50 893 972**	**51 691 231**	**52 354 438**	**52 736 683**	**54 225 572**	**2,8**
Henkilöstökulut	20 314 113	21 257 778	21 394 625	21 790 980	21 534 983	22 327 072	3,7
Palkat ja palkkiot	15 581 651	16 347 241	16 882 846	17 374 864	17 161 500	18 029 072	5,1
Sivukulut	4 732 462	4 910 537	4 511 779	4 416 116	4 373 483	4 298 000	-1,7
Palvelujen ostot	23 110 953	23 767 462	24 060 535	24 661 945	25 519 000	26 060 000	2,1
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 317 057	2 318 066	3 025 267	2 881 119	2 583 700	2 693 000	4,2
Avustukset	2 533 456	2 426 562	1 957 857	1 927 647	2 012 000	1 893 500	-5,9
Muut toimintakulut	782 892	1 124 104	1 252 946	1 092 747	1 087 000	1 252 000	15,2
TOIMINTAKATE	**-43 051 312**	**-44 833 073**	**-44 369 029**	**-45 727 000**	**-46 164 183**	**-48 051 572**	**4,1**
VEROTULOT	**36 767 695**	**36 609 660**	**37 543 053**	**37 673 510,0**	**39 135 000**	**39 676 000**	1,4
VALTIONOSUUDET	**9 518 192**	**9 912 038**	**9 659 100**	**9 329 080,0**	**9 200 000**	**11 204 633**	21,8
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	**-115 414**	**-69 103**	**-80 118**	**51 484**	**-64 000**	**23 500**	-136,7
Korkotuotot	201 091	200 335	200 317	200 313,0	200 000	200 000	0,0
Muut rahoitustuotot	20 743	10 496	17 620	20 764,0	18 000	18 000	0,0
Korkokulut	201 433	174 292	198 380	159 372,0	270 000	180 000	-33,3
Muut rahoituskulut	135 815	105 642	99 674	10 221,0	12 000	14 500	20,8
VUOSIKATE	**3 119 161**	**1 619 522**	**2 753 007**	**1 327 074**	**2 106 817**	**2 852 561**	**35,4**
POISTOT JA ARVONALENT.	**1 550 760**	**1 548 473**	**2 080 968**	**1 984 464**	**1 888 000**	**2 009 000**	6,4
Suunnitelman mukaiset poisto	1 550 760	1 453 691	2 042 042	1 973 669,0	1 888 000	2 009 000	6,4
Arvonalentumiset		94 782	38 926	10 795,0			
SATUNN. TUOTOT JA KULUT							
Satunnaiset kulut, yhdistykset		**271 934**					
TILIKAUDEN TULOS	**1 568 401**	**-200 885**	**672 038**	**-657 390**	**218 817**	**843 561**	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	**1 568 401**	**-200 885**	**672 038**	**-657 390**	**218 817**	**843 561**	

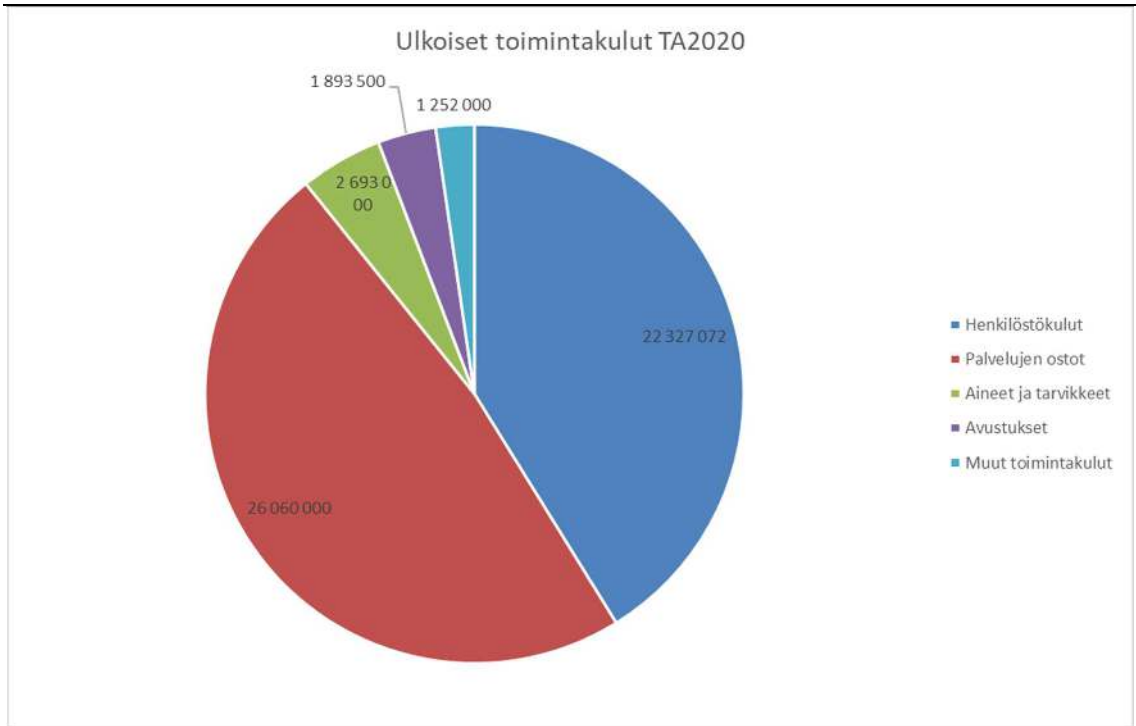

6.1 Käyttötalousosan perusteet ja yleiset laskentaperiaatteet

6.2 Tuloslaskelmaosan perusteet

Kunnan kokonaistalouden näkökulmasta tarkasteltuina ohjausvälineinä toimivat talousarvion ja -suunnitelman tuloslaskelma- ja rahoitusosa. Tuloslaskelmaosassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tulot ja menot, verotulot, valtionosuudet, rahoituserät ja suunnitelman mukaiset poistot. Vakaan talouden lähtökohtana on, että toiminnan menokehitys sopeutetaan keskeisten tuloerien kehitykseen. Sopeutuksen onnistuminen on nähtävissä tuloslaskemaosan tulorahoituksen riittävyytenä eri suunnitelmavuosina. Tilikauden tuloksen käsittelyerät (suunnitelman mukaiset poistot, ja poistoeron, vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset) eivät ole varsinaisia määrärahoja tai tuloarvioita, koska ne eivät ole rahoitusvaikutteisia eriä. Valtuusto hyväksyy kuitenkin niitä koskevat suunnitelmat talousarvion tuloslaskelmaosan yhteydessä.

Vuosikate osoittaa kuinka paljon kunnan tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Vuosikatteen tulisi kattaa ainakin nettoinvestoinnit ja pitkällä aikavälillä lisäksi lainanlyhennykset.

6.2.1 Toimintatuotot ja -kulut

Kunnan tulot kertyvät pääosin neljästä tulolähteestä: verotulot, valtionosuudet sekä käyttötalouden maksut, myyntituotot ja muut toimintatuotot.

Myyntituotot

Myyntituottoina kunnalle kertyy tuloja tavaroista ja palveluista, jotka on tarkoitettu myytäväksi tuotantokustannukset peittävään hintaan. Tällaisia ovat mm. metsän, puutavaran ja soran myynti, joukkoliikennemaksut, kotikuntakorvaukset ja ateriapalvelujen myynti.

Maksutuotot

Maksutuotot sisältävät asiakasmaksut ja muut maksut tavaroista ja palveluista, joiden hinnoittelun tarkoituksena ei ole kattaa tuotantokustannuksia kokonaisuudessaan. Suurimmat tuotot tulevat sivistystoimen päivähoitomaksuista, perusterveyden- ja sosiaalihuollon asiakasmaksuista ja rakennusvalvontamaksuista.

Tuet ja avustukset

Sisältävät mm. valtiolta, Euroopan unionilta ja muulta yhteisöltä saatavat tuet ja avustukset. Esim. pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen saatava palkkatuki, joka kattaa noin puolet työllistämisestä aiheutuvista palkkauskustannuksista, kirjataan tähän tiliryhmään. Kelan korvaus työterveyshuollon kustannuksiin on myös tähän kuuluva tuotto.

Vuokratuotot

Tähän kuuluvat kunnan omistamien rakennusten, maa- ja vesialueiden vuokratulot. Vuokrakerrostalot ovat Hattula-Kiinteistöt Oy:n omistuksessa. (Valtuuston päätös 15.9.2004/36 §).

Muut tuotot

Muut tuotot ovat pääasiassa pysyvien vastaavien myyntivoittoja ja sosiaalitoimen elatustuki- ja toimeentulotukimaksuja.

Henkilöstömenot

Talousarvioon sisältyy henkilöstövähennyksiä, -lisäyksiä ja muutoksia. Palkkakustannukset ovat 867 572 euroa (5,1 %) suuremmat kuin vuoden 2019 muutettu talousarvio. Vuoden 2020 talousarviossa on varauduttu 2,0 prosenttiyksikön palkankorotukseen ja lisäksi on varattu 0,9 prosenttiyksikköä lomarahaleikkauksen poistumiseen. Kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 31.3.2020 asti.

Kunnan vakinaisen henkilöstön palkkamäärärahat on varattu talousarvioon käyttäen laskentaperusteena toukokuun 2019 palkkoja lisättynä arvioiduilla palkankorotuksilla. Erilliskorvaukset ja sijaisten tarve on määritelty toimialoilla ja varattu sen mukaiset määrärahat. Työllistämisen tärkeänä tavoitteena on pitkäaikaistyöttömien aktivoiminen ja työllistymisedellytysten selvittäminen. Hattulalaisten 15–20-vuotiaiden nuorten työllistämistä kesälomaaikana jatketaan. Työllisyyden hoitoon on varattu määrärahat perusturvaan (bruttopalkat henkilösivukuluineen ja palkkatuki).

Muut henkilöstömenot

Kunnan työnantajana maksamat sosiaalivakuutusmaksut ovat eläkemaksuja, työttömyys- ja tapaturmavakuutusmaksuja sekä kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja. Henkilöstömenojen korjauserät sisältävät Kelan korvaukset sairausajan palkoista, tapaturmakorvaukset sekä oppisopimus- ja koulutuskorvaukset.

Henkilösivukulut ovat 75 483 euroa (1,7 %) pienemmät kuin vuoden 2019 muutetussa talousarviossa. Kilpailukykysopimukseen perustuen työnantajan henkilösivukuluja alennettiin vuosina 2016 – 2019. Ennakkotiedon mukaan sivukulut alenevat edelleen vuonna 2020. Henkilöstökulut kokonaisuudessaan ovat 792 089 euroa (3,7 %) suuremmat kuin vuoden 2019 muutetussa talousarviossa.

Eläkemenoperusteinen maksu jaetaan jäsenyhteisöille vain ennen vuotta 2005 karttuneiden maksussa olevien eläkkeiden suhteessa. Maksun suuruuteen eivät vaikuta vuoden 2019 palkkamenot, eikä maksun määrään voi vaikuttaa vuonna 2019 tehtävillä henkilöstöratkaisuilla. Maksu jakautuu jäsenyhteisön omien ja siirtyneiden palvelussuhteiden perusteilla. Omiin palvelussuhteisiin perustuva maksu on jaettu toimintayksiköille. Varhemaksuja ei ole peritty enää erillisinä kunnilta vuodesta 2019 lähtien. Vastaava varaus on tehty palkkaperusteisiin eläkemaksuihin.

<u>Palvelujen ostot ja yhteistoimintaosuudet</u>

Asiakaspalvelujen ostot koostuvat pääosiltaan Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä ostettavien erikoissairaanhoidon

maksuosuuksista ja Pihlajalinna Oy:ltä ostettavien perusterveydenhuollon palvelumaksuista. Lisäksi Hattulan kunta ostaa paloja pelastustoimen, maatalouslomituksen, joukkoliikenteen ja ympäristöterveydenhuollon ja -suojelun palvelut ulkopuoliselta taholta. Nämä erät kuuluvat yhteistoimintaosuuksiin.

Muiden palvelujen ostoihin kuuluvat mm. valtiolle maksettava korvaus verotuksen hoitamisesta. Talous- ja palkkahallinnon sekä ICT- palvelut on ostettu vuodesta 2003 lähtien Sarastia Oy:ltä (ent. KuntaPro Oy). Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Lisäksi kunta ostaa erilaisia asiantuntijapalveluja, ICT-palveluja, posti- ja puhelinpalveluja, alueiden ja rakennusten kunnossapitopalveluja, kuljetuspalveluja, koulutuspalveluja henkilökunnalle, kuluttajaneuvonnan sekä työterveyspalveluja. Kunnan työterveyspalvelut kattavat lakisääteisen työterveyshuollon lisäksi sairaanhoidon. Työterveydenhuollon palvelut tuottivat 1.4.2012 – 31.12.2018 Suomen Terveystalo Oy. Pihlajalinna Oy on tuottanut työterveyshuollon palvelut 1.1.2019 alkaen.

Avustukset

Kunnan maksamista avustuksista suurin osa koostuu työmarkkinatuen kuntaosuuksista, lastensuojelun tasausmaksuista, omaishoidon tuesta, lasten kotihoidon tuesta, Hattula lisästä ja vaikeavammaisten avustuksista. Lisäksi avustetaan tiekuntia ja yhteisöjä.

6.2.2 Verotulot

Tuloveroprosentiksi vuodelle 2018 ja 2019 on vahvistettu 20,50 prosenttia. Vuoden 2020 tuloveroprosentiksi on vahvistettu 20,75 prosenttia (korotus 0,25 %-yksikköä).

Kunnallisveron, yhteisöveron ja kiinteistöveron muutokset näkyvät alla olevasta taulukosta (sis. kunnallisveron ja kiinteistöverojen korotukset).

Yhteenveto						
TILIVUOSI	**2017**	**2018**	**2019****	**2020****	**2021****	**2022****
Verolaji						
Kunnallisvero	34 091	34 059	33 196	35 901	37 120	37 934
Muutos %	*2,4*	*-0,1*	*-2,5*	*8,1*	*3,4*	*2,2*
Yhteisövero	1 330	1 307	1 215	1 272	1 336	1 381
Muutos %	*18,0*	*-1,8*	*-7,0*	*4,7*	*5,0*	*3,3*
Kiinteistövero	2 123	2 308	2 267	2 503	2 503	2 503
Muutos %	*-3,2*	*8,7*	*-1,8*	*10,4*	*0,0*	*0,0*
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	**37 544**	**37 674**	**36 678**	**39 676**	**40 960**	**41 818**
Muutos %	*2,6*	*0,3*	*-2,6*	*8,2*	*3,2*	*2,1*

Hattulan kunnan tuloveroprosentit ja efektiivinen kunnallisveroaste 2012 – 2022 (arvio 2019 – 2022):

Tuloveroprosentti ja efektiivinen kunnallisveroaste											1 000 €
Hattula											
0											
Verovuosi	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018****	**2019****	**2020****	**2021****	**2022****
Ansiotulot	209 160	212 955	217 072	220 061	223 914	226 438	229 747	233 626	240 159	245 652	250 954
Maksettava vero	30 086	32 121	32 757	33 071	33 364	33 617	33 818	34 401	36 119	37 168	38 198
Tuloveroprosentti	*19,25 %*	*20,00 %*	*20,00 %*	*20,00 %*	*20,00 %*	*20,50 %*	*20,50 %*	*20,50 %*	*20,75 %*	*20,75 %*	*20,75 %*
Kunnallisveroaste	*14,38 %*	*15,08 %*	*15,09 %*	*15,03 %*	*14,90 %*	*14,85 %*	*14,72 %*	*14,72 %*	*15,04 %*	*15,13 %*	*15,22 %*
	4,87 %	*4,92 %*	*4,91 %*	*4,97 %*	*5,10 %*	*5,65 %*	*5,78 %*	*5,78 %*	*5,71 %*	*5,62 %*	*5,53 %*

Kiinteistöveroprosentit vahvistetaan vuosittain valtuustossa samassa yhteydessä tuloveroprosentin kanssa. Vuoden 2020 verotuksessa kiinteistöveroveroprosenttien ala- ja ylärajat ovat kiinteistöverolain mukaan seuraavat:

- yleinen kiinteistöveroprosentti tulee määrätä välillä 0,93 – 2,00
- vakituisten asuinrakennusten veroprosentti tulee määrätä välillä 0,41–1,00
- muiden asuinrakennusten veroprosentti tulee määrätä välillä 0,93 – 2,00
- rakentamattoman rakennuspaikan veroprosentti voidaan määrätä välillä 2,00–6,00,
- yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöveroprosentti voidaan määrätä välillä 0,00–2,00
- voimalaitosten kiinteistöveroprosentti voidaan määrätä välillä 0,93–3,10

Hattulan kunnan kiinteistöveroprosentit	TP2018	TA2019	TA2020
Vakituiset asunnot	0,45	0,45	0,50
Muut kuin vakituiset asuinrakennukset	1,00	1,00	1,10
Yleinen kiinteistövero	1,00	1,00	1,10
Yleishyödylliset yhteisöt	0,00	0,00	0,00
Rakentamaton rakennuspaikka	0,00	0,00	3,00

Hattulan kunta on päättänyt, että rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero nostetaan 3%: iin.

6.2.3 Valtionosuudet

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu hallinnollisesti kahdesta osasta: valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä uudistui vuoden 2015 alusta siten, kuin järjestelmää on muutettu lailla 676/2014 (He 38/2014). Valtionosuuden määräytymisen ikäryhmitystä ja määräytymisen kriteereitä on muutettu olennaisesti. Keskeiset perusperiaatteet ja rakenteet säilyvät. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus säilyy nykyisellään. Valtionosuuden laskennallinen peruste muuttuu vuosittain ns. automaattimuutosten perusteella. Näitä ovat määräytymistekijöiden, esimerkiksi asukasmäärien, oppilasmäärien ja muiden laskennan perusteena olevien määrien muutokset ja kustannustason muutoksesta johtuvat hintojen muutokset (indeksikorotus). Uuden järjestelmän mukaan peruspalvelujen laskennallisia kustannuksia koskee yksi yhteinen ikäryhmitys.

Järjestelmää täydentää talousvaikeuksissa oleville kunnille tarkoitettu harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus, joka rahoitetaan valtionosuusjärjestelmän sisältä. Kunkin kunnan valtionosuuksia tasataan verotulojen perusteella. Valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisena osana toimii ns. ylläpitäjäjärjestelmä, jossa lukioiden, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun rahoitus menee suoraan opetuksen järjestäjälle oppilasmäärien mukaisena. Rahoitusta tarkistetaan joka vuosi toteutuneiden keskimääräisten kustannusten mukaisesti. Kuntien rahoitusvastuulle jää asukasta kohden laskettu omarahoitusosuus (yhtä suuri kaikille kunnille), joka määräytyy kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon mukaan.

Perustamishankkeiden arvonlisäverottomiin kustannuksiin saadaan valtionosuutta 50 prosenttia. Käyttötalouden valtionosuudet sisältyvät tuloslaskelmaan. Investointeihin saatavat valtionosuudet ovat rahoituslaskelmaosassa.

6.2.4 Korkomenot ja -tuotot, muut rahoitusmenot ja -tuotot

Rahoituskuluja ovat mm. pitkä- ja lyhytaikaisten lainojen korkokulut ja viivästyskorot. Muita rahoitustuottoja ovat verotilitysten korot ja korotukset, osingot sijoitusomaisuudesta, sijoitusarvopapereiden myyntivoitot, osuuspääoman korot ja kunnan perimät viivästyskorot. Muita rahoitusmenoja ovat verotilityskorot ja korotukset, luottoprovisiot ja koron lisäksi rahoituslainasta aiheutuvat muut kulut sekä sijoitusarvopapereiden myyntitappiot.

6.2.5 Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot ovat talousarvion tuloslaskelmaosassa kunnan tilikauden tuloksen laskemiseksi tarvittava erä, joka ei kuitenkaan ole talousarviomääräraha. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on 15.11.2011 tarkistanut yleisohjettaan suunnitelman mukaisista poistoista. Merkittävin muutos on tullut poistoaikojen pituuteen. Kuntajaosto suosittelee poistoaikojen liukumien alarajojen käyttämistä, mikä merkitsee poistojen kasvua tuloslaskelmassa. Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet vahvistettiin kunnanvaltuustossa 12.12.2012 ja suunnitelmaa noudatetaan 1.1.2013 lukien tämän jälkeen hankittaviin pysyviin vastaaviin. Aktivointi- ja pienhankintaraja on 10 000 euroa. Koska poistosuunnitelma on hyväksytty erillisellä valtuuston päätöksellä, ei poistojen sitovuutta koskevaa päätöstä tarvitse tehdä erikseen talousarviossa.

6.2.6 Satunnaiset erät

Satunnaisia eriä ovat sellaiset tulot ja menot, jotka ovat poikkeuksellisia kunnan toiminnassa. Satunnaisia tuloja ja menoja syntyy mm. tavanomaisesta poikkeavasta pysyvien vastaavien myyntivoitoista tai -tappioista, tytär- ja osakkuusyhteisöjen omistamisosuuksien luovuttamisesta tai näiden yhteisöjen purkamisesta tai fuusioitumisesta sekä annetusta konserniavustuksesta. Suunnitelmakaudelle ei ole budjetoitu satunnaisia tuloja tai menoja.

6.3 Investointiosan perusteet

Valtuusto päättää investointiosan määrärahojen käytöstä toimielimittäin ja hankeryhmittäin. Investointiosaan kirjataan yli 10 000 euron hankkeet poistosuunnitelman mukaan. Investointiosassa

esitetään investointimenojen lisäksi investointien rahoitusosuudet (valtionosuudet ja -avustukset).

6.4 Rahoitusosan perusteet

Rahoitusosassa osoitetaan, miten kunnan menot (käyttötalous ja investoinnit) rahoitetaan. Sen avulla kootaan tulorahoituksen ja investointien sekä anto- ja ottolainauksen kassavirrat yhteen laskelmaan. Kunnan toiminnan häiriötön jatkuminen edellyttää, että rahan lähteiden on katettava rahan käyttö. Jos tulorahoitus ei riitä menoihin, kunnan on rahoitusosassa osoitettava tarvittava rahoitus. Kunta voi kattaa rahoitusvajettaan vieraalla pääomalla tai vapauttamalla pysyviin vastaaviin sitoutunutta pääomaa.

Kunnan rahoituksessa on varmistettava maksuvalmiuden riittävyys. Talouden vakauteen vaikuttavat olennaisesti myös kunnan tekemät sitoumukset ja vastuut. Sitoumusten ja vastuiden osalta tulee huomioida, että takauksiin, lainanantoon ja muihin pääomasijoituksiin saattaa sisältyä huomattavia riskejä.

7 KONSERNIYHTEISÖT

7.1 Hattula-Kiinteistöt Oy

Yleistä

Hattula-Kiinteistöt Oy on Hattulan kunnan 100 prosenttisesti omistama kiinteistöyhtiö. Yhtiö on perustettu 28.5.1999 ja rekisteröity 31.12.1999.

Yhtiön toimialana on Hattulan kunnan alueella tapahtuva asuntojen hankkiminen, omistaminen ja vuokralle antaminen ja tätä tarkoitusta varten omistaa ja hallita asuinhuoneistojen hallintaan oikeuttavien asunto-osakeyhtiön ja kiinteistöosakeyhtiön osakkeita ja kiinteistöjä sekä muita asuntoja. Tarkoitusperiensä toteuttamiseksi yhtiö voi toimia rakennuttajana. Yhtiö voi tarjota kiinteistöjen isännöinti-, hoito- ja huoltopalveluja.

Yhtiö noudattaa toiminnassaan osakeyhtiölain määräyksiä.

Kiinteistöt

Yhtiö omistaa 24 taloyhteisöä, joissa on 36 asuinrakennusta. Näistä 11 on kerrostalorakennusta ja 25 rivitaloa. Näissä on yhteensä 335 asuntoa. Asuntojen yhteispinta-ala on noin 16 500 m2. Kiinteistöistä 7 on omalla tontilla ja 17 vuokratontilla. Edellisten lisäksi yhtiö omistaa Parolantie 29:ssä sijaitsevassa kerrostalossa neljä osakehuoneistoa, joita yhtiö vuokraa. Yhtiön hallituksen päätöksen mukaan nämä asunnot on tarkoitus myydä ja myynti on aloitettu tyhjästä huoneistosta.

Talous

	2017	2018	1.1.-31.8.2019	TA2020
Liikevaihto	1 531 631	2 124 211	1 401 443	2 522 466
Käyttöaste (%)	97 % (31.12.)	94,5 % (7kk) ka)	95,6 % (8kk) ka)	95 %
Poistot	311 187	395 217	258 831	
Tilikauden tulos ennen veroja	173 815	-33 698	-159 036	464 022
Taseen loppusumma	8 910 344	11 827 865	13 755 321	
Pitkäaikainen vieras pääoma	6 026 368	7 230 365	10 233 058	9 966 148
Liikevoitto %	11,35 %	-1,59 %	-11,35 %	18,40 %
Current ratio	1,34 %	0,28 %	0,48 %	

Hattulan Vanhustentukiyhdistys ry ja Nuorten asuintaloyhdistys ry kohteet siirtyivät ensin kunnalle luovutussopimuksella ja edelleen Hattula-Kiinteistöt Oy:lle 1.1.2018.

Terveysaseman rakentaminen alkoi 5.11.2018 ja valmistuu helmikuussa 2020. Terveysaseman arvonlisäverollisuuden käsittelystä on päätös vielä tulematta ja se on arvioitu talousarvioon 2020 siten että rakennuksesta saadaan arvonlisäverovähennys. Terveysaseman vaikutus Hattula-Kiinteistöt Oy:n talouteen on neutraali kunnan vuokrasopimuksen myötä.

Pitkäaikainen vieras pääoma sisältää Hattulan kunnalta saatuja tertiäärilainoja 301 482,92 €.

Toiminnalliset tavoitteet

- Asumispalvelujen tuottaminen ja kehittäminen vastaamaan kuntalaisten tarpeita.
- Pitkän tähtäimen kehittäminen, jonka avuksi on perustettu vuokra-asunto-ohjelman työryhmä yhdessä kunnan kanssa.
- Kiinteistöjen salkutus.
- Yhtiön liiketoimintasuunnitelman laatiminen.
- Yhtiö raportoi liiketoiminnan toteutumisesta yhtiön hallitukselle ja kunnalle.
- Kuukausittainen talousseuranta yhtiössä ja raportointi yhtiön hallitukselle.
- Asukastyytyväisyyskysely alkuvuodesta 2020 (edellinen syksy 2018)

- Taloudelliset tavoitteet
- Vuokra-asuntojen käyttöastetavoite 95 %
- Kilpailukyvyn ylläpitäminen kohtuullisen vuokratason ylläpidolla.
- Yhtiö pyrkii myymään Parolantie 29 yksittäiset huoneistot.
- Yhtiön talouden tervehdyttäminen vuokra-asunto-ohjelman työryhmän päätösten mukaisesti.
- Maksuvalmiuden parantaminen.
- Yhtiö toteuttaa taloudellisten resurssien mukaisesti vuokra-asuntojen kunnossapitoa pitääkseen asunnot vuokrauskunnossa.
- Talojen kunnossapito- ja peruskorjaussuunnitelmat ja -toteutukset kunkin talon strategian mukaisesti.
- Terveysasemasta vuokrasopimus kunnan kanssa. Kunnalta perittävä vuokra kattaa Terveysaseman menot.

- Konserniohjauksen linjausten mukaan yhtiön lainamäärää ei tule korottaa ilman sijoitetun pääoman omavaraisuutta.

7.2 Keskeiset kuntayhtymät

Hämeen Maakuntaliitto

Koulutuskuntayhtymä Tavastia

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Eteva kuntayhtymä

7.3 Muut osakkuusyhteisöt ja palvelutuottajat

HAMK Oy, Hämeen ammattikorkeakoulu
Hämeenlinnan Jäähalli Oy
Kuntarahoitus Oyj
Hopealinjat Oy
Aina Group OYJ
Kiertokapula Oy
Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy
Kuntien Tiera Oy
Kanta-Hämeen pelastuslaitos
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy
Kunta-asunnot Oy
Hattulan Katariina As Oy
Mervenrinne As Oy
Sarastia Oy

<u>Keskeiset palveluntuottajat:</u>

Pihlajalinna Oy
Vanajaveden Opisto
Sibelius Opisto

8 KÄYTTÖTALOUSOSA

8.1 Yleishallintotoimiala

Toimielimet: kunnanhallitus, keskusvaalilautakunta ja tarkastuslautakunta

Palvelualueet: Kuntajohtaminen ja tietohallintopalvelut, Viestintä- ja vuorovaikutuspalvelut, Talous- ja henkilöstöpalvelut

Tilivelvolliset: Kunnanjohtaja, hallintopäällikkö, yhteyspäällikkö ja talous- ja henkilöstöjohtaja

Yleishallintotoimiala toimii kunnanjohtajan apuna kuntademokratian, elinvoimaisuuden edistämisen, konserniohjaus- ja edunvalvontatehtävissä. Tarkoituksena on tukea kunnan strategista ja operatiivista johtamista sekä demokraattista päätöksentekoa, luoda edellytyksiä muiden toimialojen toiminnalle sekä seurata ja ohjata sisäisen valvonnan ohjeiden mukaan toimialojen toimintaa.

Toimialan palvelujen johtaminen perustuu verkostomaiseen toimintatapaan ja kehittäminen jatkuvaan toimintojen uudelleentarkasteluun.

Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset edellyttävät ennakointia ja tehtävien priorisointia. Sopeutuminen toimintaympäristön muutoksiin vaatii myönteistä suhtautumista uuden oppimiseen. Näin tehostetaan toimialan toimintaa ja lisätään tuloksellisuutta.

8.1.1 Kuntajohtaminen ja tietohallintopalvelut

<u>Palvelukuvaus ja toimintaympäristön muutos</u>

Kunnanvaltuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Kunnanhallitus vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta. Kunnanjohtaja johtaa kunnan hallintoa ja taloudenhoitoa yhdessä kunnan johtoryhmän kanssa. Kunnanjohtajan vastuulla on kuntastrategian toteuttaminen ja kunnan elinkeino- ja elinvoimapolitiikka yhteistyössä teknisen johtajan ja yhteyspäällikön kanssa. Suhdetoiminnan avulla kunta vahvistaa vetovoimaisuuttaan ja tunnettavuutta sekä sidosryhmäyhteistyötä ja osoittaa vieraanvaraisuutta. Hattulan kunta on yhteistoiminnassa Janakkalan kunnan kanssa maaseutuhallinnon järjestämisessä.

Palvelualue vastaa kunnanvaltuuston ja -hallituksen ja sen jaoston, tarkastuslautakunnan sekä keskusvaalilautakunnan valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävistä sekä pöytäkirjatehtävistä, kirjaamopalvelusta, asiakirjojen ja sopimusten hallinnasta, arkistoinnista sekä hallinnon erityisasiantuntijapalveluista.

Lisäksi palvelualue vastaa tietohallinnon toiminnan ohjauksesta ja kehittämisestä sekä tarjoaa tietotekniikkapalveluja toimialoille. Tietohallintopalvelut toimii sopimuksiin ja vastuunjakoihin perustuvassa yhteistyössä Sarastia Oy:n kanssa sekä hallinnoi myös suoraan osaa ohjelmistoista sekä verkoista verkko- ja ohjelmistotoimittajien kanssa. ICT:n asiantuntijat osallistuvat uudistuksiin liittyvien järjestelyjen valmisteluun ja toteuttamiseen.

Tulevana vuonna jatketaan toimintatapojen sujuvoittamista selkeyttämällä ja yhtenäistämällä tiedonhallinnan osaamista. Palvelualueen asiantuntijat osallistuvat aktiivisesti eri uudistuksiin liittyvien järjestelyjen valmisteluun ja toimeenpanoon.

8.1.2 Vuorovaikutus- ja viestintäpalvelut

Palvelukuvaus ja toimintaympäristön muutos

Vuorovaikutus- ja viestintäpalvelut vastaavat kunnan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä markkinoinnin koordinoinnista, suunnittelusta ja kehittämisestä. Palvelualue toteuttaa viestintää yhteistyössä toimialojen viestintävastaavien kanssa. Lisäksi palvelualue vastaa kunnan matkailun kehittämisestä yhteistyössä alan yritysten ja muiden toimijoiden kanssa sekä yhdistysohjelmahankkeesta. Palvelualueen päällikkö osallistuu Hämeen uusyrityskeskuksen hallituksen ja työvaliokunnan toimintaan ja toimii järjestöyhdyshenkilönä, kunnan edustajana Panssarimuseosäätiössä sekä ProAgrian yritysneuvontahankkeissa.

8.1.3 Talous- ja henkilöstöpalvelut

Palvelukuvaus ja toimintaympäristön muutos

Talouspalvelut vastaavat koko kunnan ulkoisen ja sisäisen laskennan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta, talousarvion, tilinpäätöksen ja osavuosikatsausten laadinnasta sekä johdon raportoinnista toimialojen ja toimielinten esitysten perusteella. Lisäksi talouspalvelut huolehtivat kunnan maksuvalmiudesta, rahoituksesta ja kokonaistalouden ohjaamisesta, ennakoinnista, kehittämisestä ja suunnittelusta. Talouspalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä toimialojen kanssa sekä Sarastia Oy:n (ent. KuntaPro Oy) kanssa, joka vastaa taloushallinnon järjestelmien

toimivuudesta. Sisäisen valvonnan yleisohjeet ja konserniohjeet hyväksyttiin kesäkuussa 2018.

Henkilöstöpalvelut vastaa koko kunnan henkilöstö- ja työnantajapolitiikasta sekä kehittää henkilöstön osaamista, hyvinvointia ja työkykyä tukevia prosesseja. Henkilöstöpalvelut tukevat esimiehiä vaativassa työssään ja järjestävät säännöllisesti esimiesvalmennuksia sekä antaa esimiehille palvelussuhdeneuvontaa varmistaen näin koko henkilöstön oikeudenmukaisen kohtelun. Henkilöstöpalvelut vastaavat työterveyshuollosta, yhteistoiminnasta ja työsuojelusta sekä näiden ohjaamisesta. Henkilöstöpalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä toimialojen kanssa sekä Sarastia Oy:n (ent. KuntaPro Oy) kanssa, joka vastaa henkilöstöhallinnon järjestelmien toimivuudesta. Vuonna 2020 panostetaan erityisesti työhyvinvoinnin ja työkyvyn johtamiseen tavoitteena sairauspoissaolojen kasvun pysäyttäminen. Parempi Työyhteisö- kyselyn tulosten perusteella ryhdytään tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin.

8.1.4 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunta vastuulla on vaalien järjestäminen Hattulan kunnassa vaalilain mukaisesti. Käytännön vaalijärjestelyt hoitaa kuntajohtamisen ja tietohallintopalveluiden palvelualue. Vuonna 2020 ei järjestetä säännönmukaisia vaaleja.

8.1.5 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta vastaa valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen arvioinnista ja huolehtii siitä, että kunnan tilintarkastus toteutetaan hyvän julkishallinnon tilintarkastustavan edellyttämällä tavalla. Hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestäjänä tarkastuslautakunta vastaa tilintarkastuksen voimavaroista.

8.1.6 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet

Strateginen päämäärä	**Verkostoitunut ja luotettava kumppani**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Kehitetään kunnan sidosryhmäyhteistyötä. Erityisesti parannetaan luottamushenkilöiden osallistamista kunnan kehittämiseen.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Yhdistysohjelman kokoaminen ja askelmerkkien valmisteleminen jalkautusta varten. Osallisuussuunnitelman valmistelun käynnistäminen. Vaikuttamistoimielinten ja johtoryhmän yhteistyön tiivistäminen. Kunnan aktiiviset toimet asukasluvun kasvattamiseksi.
Arviointikriteerit/mittarit	Yhdistysohjelma on valmistunut ja sen esittämiä toimenpiteitä on otettu valmisteluun. Osallisuussuunnitelman valmistelu on käynnistetty. Vaikuttamistoimielinten jäseniä on vieraillut johtoryhmän kokouksissa. Tonttimyynnin kasvattaminen. Hattulan asukasluku saadaan kasvuun.
Vastuuhenkilöt	kunnanjohtaja

Strateginen päämäärä	**Mukautuvat palvelut lähellä**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Kehitetään kuntalaisten sähköisiä palveluita, erityisesti tiedonsaantia.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Valokuituhankkeen ennakolliset valmistelutoimet.
	Valokuituhankkeen rahoituspäätös on saatu hankkeen käynnistämiseksi.
Vastuuhenkilöt	kunnanjohtaja

Strateginen päämäärä	**Asiantuntijuuden johtaminen**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Lisätään asiantuntijuutta panostamalla henkilöstön osaamiseen ja koulutukseen. Tuetaan henkilöstölähtöistä johtamista.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Panostetaan työhyvinvoinnin ja työkyvyn johtamiseen. Sairauspoissaolojen lukumäärän kasvu saadaan pysäytettyä. Kartoitetaan henkilöstön osaamista ja koulutustarpeita osaamiskartoituksilla. Varmistetaan henkilöstöpolitiikan linjauksien noudattaminen järjestämällä säännöllisesti esimiesvalmennuksia.
Arviointikriteerit/mittarit	Sairauspoissaolopäivien lukumäärä. Syksyllä 2019 käynnistetty Parempi työyhteisö-kysely valmistuu ja jatkotoimenpiteisiin ryhdytään vuonna 2020. Säännölliset esimiesvalmennukset on pidetty.
Vastuuhenkilöt	talous- ja henkilöstöjohtaja

Strateginen päämäärä	**Jatkuva arviointi**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Etsitään suunnitelmallisesti keinoja tuottavuuden kasvuun niin talouden kuin palvelujen osalta. Kehitetään omaa toimintaa jatkuvasti ja kriittisesti.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Varmistetaan tulorahoituksen riittävyys, kuntatalouden vakavaraisuus ja tasapainoinen tase ja rahoitusasema. Asiakaslähtöisen ja taloudellisesti kestävän palvelutuotannon kehittäminen.
Arviointikriteerit/mittarit	Tuloslaskelman ja taseen tunnusluvut ovat tasapainossa. Palvelutuotannon kartoitusta on tehty.
Vastuuhenkilöt	kunnanjohtaja

8.1.7 Yleishallintotoimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat

	TP 2018	Muutettu TA 2019	Toteuma 1-10/2019	TA 2020	Muutos% TA2019-TA2020
YLEISHALLINTOTOIMIALA					
TOIMINTATUOTOT	413 580	453 000	178 348	327 000	-27,81%
Myyntituotot	6 383	6 000	1 930	6 000	
Tuet ja avustukset	182 031	147 000	40 060	121 000	-17,69%
Muut toimintatuotot	225 166	300 000	136 358	200 000	-33,33%
TOIMINTAKULUT	-2 230 799	-2 243 000	-1 692 490	-2 419 129	7,85%
Henkilöstökulut	-854 544	-858 000	-667 603	-866 129	0,95%
Palvelujen ostot	-1 298 628	-1 304 000	-984 150	-1 467 000	12,50%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-22 411	-50 000	-21 552	-50 000	0,00%
Avustukset	-1 905	0	-347		
Muut toimintakulut	-53 311	-31 000	-18 839	-36 000	16,13%
TOIMINTAKATE	-1 817 219	-1 790 000	-1 514 142	-2 092 129	16,88%

Yleishallintotoimialan ulkoiset toimintatuotot laskevat 126 000 € vuoden 2019 talousarvioon (27,8 %), koska vuoden 2020 pysyvien vastaavien myyntivoittotavoitetta laskettiin 100 000 €. Tuottoja laskee myös yhdistyshankkeen päättyminen. Ulkoisten toimintakulujen kasvu on 7,85 %. Muutos johtuu asiantuntijapalveluiden kasvusta (automaattinen taloustietojen ilmoittaminen – prosessin kustannukset, Parempi Työyhteisö – kyselyn toimenpiteet, lakimiespalvelut), Elinvoimaa Hämeeseen –kuntarahasta, valukuituhankkeesta, kunnanhallituksen ja valtuuston käyttövarojen nostosta sekä palkankorotusvarauksesta. Näin ollen yleishallinnon ulkoinen toimintakate on 302 129 € (16,88 %) suurempi kuin talousarviossa 2019.

Vuoden 2020 talousarvioon on varattu määrärahat vakituiselle ja määräaikaiselle henkilöstölle sekä kunnanhallituksen, valtuuston, tarkastuslautakunnan ja keskusvaalilautakunnan kokouspalkkiot ja ansionmenetyskorvaukset.

<u>Yleishallintotoimialan henkilöstö TA2019 ja TA2020:</u>

Tiedonhallintasuunnittelija on palkattu määräaikaisena 27.8.2018 alkaen ja toinen ICT-tukihenkilö 10.9.2017. Ko. tehtävien jatkamiselle määräaikaisina ei ole enää perustetta, koska perusteena ollut SOTE- ja maakuntauudistus ei toteutunut. Koska työvoimalle kuitenkin on pysyvä tarve, esitetään toimien vakinaistamista 1.1.2020 alkaen.

Vuonna 2019 oli tarkoitus palkata prosessinkehittäjä/controlleriksi määräaikainen henkilö kehittämään palveluprosesseja, tuotteistamaan palveluja sekä vahvistamaan taloushallinnon sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan tehtäviä. Osittain samoihin tehtäviin sekä organisaatiouudistuksen ja strategian valmisteluun on va-

rattu 19.8.2019 alkaen vuoden 2020 loppuun saakka erityisasiantuntijan palkkakulut. Hanketyöntekijän tehtävään on myönnetty 56 prosentin rahoitus vuodelle 2019 ja osaksi vuotta 2020.

	2019			2020	
Nimike	HTV	Huom.	Nimike	HTV	Huom.
Vakituiset			Vakituiset		
Kunnanjohtaja	1		Kunnanjohtaja	1	
Talous- ja henkilöstöjohtaja	0,75	1.1.2019	Talous- ja henkilöstöjohtaja	1	
Hallintopäällikkö	1		Hallintopäällikkö	1	
Talous- ja henkilöstösihteeri	1		Talous- ja henkilöstösihteeri	1	
Yhteyspäällikkö	1		Yhteyspäällikkö	1	
			Tiedonhallintasuunnittelija	1	
ICT-asiantuntija	1		ICT-asiantuntija	1	
Mikrotukihenkilö	1		ICT-tukihenkilö	2	
	6,75			9	
Määräaikaiset			Määräaikaiset		
Tiedonhallintasuunnittelija	1				
Mikrotukihenkilö	1				
Prosessikehittäjä/controller	1	1.1.2019	Erityisasiantuntija	1	19.8.2019 alkaen
Hankesuunnittelija, rahoitus 80 %	1	1.1.2019	Hanketyöntekijä, rahoitus 56 %	1	
	4			2	
	10,75			**11**	

8.2 Perusturvatoimiala

Toimielin: perusturvalautakunta

Palvelualueet: Sosiaali- ja terveydenhuolto

Tilivelvollinen: Perusturvajohtaja, erityisavustaja ja hallintoylilääkäri

8.2.1 Perusturvatoimialan palvelut ja toiminta

Hattulan perusturvatoimiala järjestää sosiaali- ja terveyspalveluita sekä kuntalaisille että muille laissa määritetyille asiakkaille. Lisäksi perusturvatoimiaan kuuluu kunnan työllisyydenhoito. Perusturvan päälinjaukset ovat asiakaslähtöisyys, ennaltaehkäisy, hyvä työimago ja kustannustehokkuus. Tavoitteena on järjestää kuntalaisten palvelut yhdenvertaisesti niin, että palveluiden saatavuus turvataan toimintatapoja uudistamalla ja tekemällä rakenteellisia muutoksia. Palvelurakenteen kehittämistä jatketaan painopisteen siirtämisellä kevyempiin ja avohoito/- huoltopainotteisiin palveluihin, asumispalveluiden rakenteeseen paneutumalla sekä ennaltaehkäisevää ja nopeasti saatavilla olevaa palvelua lisäämällä.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa toteutetaan lakisääteisiä, kunnan vastuulla olevia palveluita. Perusturvatoimialan henkilökunta toimii

kukin oman alueensa asiantuntijoina ja tekee tiivistä yhteistyötä asiakkaiden, heidän omaistensa ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Tiiviillä ja hyvällä yhteistyöllä aikaansaadaan ennaltaehkäisevää, varhaista puuttumista tukevaa, oikea-aikaista ja suunnitelmallista palvelua asiakkaan hyväksi. Lisäksi voimavaroja yhdistämällä saadaan myös kustannustehokas näkökulma. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa taloudellisuus ei aina näy suoraan euroina, vaan asiakkaiden elämän laadun muutoksina ja sitä kautta tulevina euromääräisinä säästöinä lähitulevaisuudessa tai kauempana tulevaisuudessa.

Hattulan kunnan työllisyydenhoito kuuluu perusturvan päävastuualueeseen. Perusturvaan on varattu määrärahat koko kunnan työllisyydenhoitoon sisältäen mm. kuntouttavan työtoiminnan, palkkatukityöllistämisen sekä työmarkkinatuen kuntaosuuden. Työllisyydenhoitoon paneudutaan tulevana vuonna entistäkin tiiviimmin ja kehitetään yhteistä toimintamallia sosiaali- ja työllisyyspalveluiden ohjaajan vetovastuulla. Seutukunnallisesti toimitaan mm. työllisyysstrategian mukaan, joka ohjaa työllisyydenhoidon tavoitteita ja päämääriä myös Hattulassa.

Suunnitelmakaudella keskeisenä tehtävänä on kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen yhteistyössä kaikkien kunnan toimijoiden kanssa. Hyvinvointikertomus ja siitä johdettu hyvinvointisuunnitelma tulevat ohjaamaan myös perusturvan toiminnallisia tavoitteita, mitkä johdetaan konkreettiselle tasolle käyttösuunnitelmassa. Hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä seurataan ja arvioidaan kunnassa yhteisesti valittujen mittarien avulla. Hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on vaikuttaa kunnassa järjestettävien hyvinvointipalveluiden kehittämiseen saatujen tuloksien perusteella.

8.2.2 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet

Strateginen päämäärä	**Verkostoitunut ja luotettava kumppani**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Hattulalaisille järjestetään sosiaali-ja terveyspalvelut yhteistyössä eri palveluntuottajien kanssa uusia toimintatapoja hyödyntäen ja kehittäen.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Varmistetaan, että perusterveydenhuollon tuottaja Pihlajalinna Oy tuottaa palvelusopimuksen mukaisia palveluita. Varmistetaan myös, että ensisijaisesti, erikoissairaanhoitoa tarvittaessa, käytetään Khks:n palveluita.
Arviointikriteerit/mittarit	Palvelupeitto kerran vuodessa (kuntalaisten terveysaseman käyttö) T3 aika (kolmas vapaa aika) NPS-asiakastyytyväisyysmittari Läheteohjauksen seuranta Erikoissairaanhoidon päivystyksen käyttö vähenee lähetteellä ja ilman lähetettä.
Toteutuma	
Vastuuhenkilö hallintosäännön mukaan	Perusturvajohtaja

Strateginen päämäärä	**Mukautuvat palvelut lähellä**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Järjestetään sujuvat palveluketjut, joihin asiakkailla ja henkilökunnalla on mahdollisuus vaikuttaa parhaiden vaihtoehtojen käyttöönottamiseksi.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Sosiaalipalveluissa ml. työllisyydenhoito kartoitetaan sosiaalipalveluiden ja perusterveydenhuollon palveluiden rajapinnat, yhteistoimintaprosessit kuvataan ja kuvauksen mukaisesti toimeenpannaan käytäntöön. Työllistämispalveluissa on tavoitteena nuorisotyöttömyyden poistaminen vuoteen 2025 mennessä ”Ketterimmät” työllisyysstrategian mukaisesti. Tavoitteena suunnitelmavuodelle 2020 on, että alle 25-vuotiaita työttömiä on 10 % vähemmän kuin edellisenä vuonna.
Arviointikriteerit/mittarit	Palveluprosessit on otettu käyttöön Asiakastyytyväisyyskyselyiden tulokset Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (ka) suunnitelmavuonna.
Toteutuma	
Vastuuhenkilö hallintosäännön mukaan	Perusturvajohtaja

8.2.3 Perusturvatoimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat

			2019	10/2019		TA2019-TA2020
13030	PERUSTURVATOIMIALA					
30	TOIMINTATUOTOT	2 964 862	2 921 000	2 319 095	2 881 000	-1,37%
300	Myyntituotot	592 578	475 000	438 816	542 000	
321	Maksutuotot	2 081 638	2 231 000	1 662 985	2 067 000	-7,35%
330	Tuet ja avustukset	281 596	210 000	207 697	185 000	-11,90%
340	Muut toimintatuotot	9 050	5 000	9 597	87 000	1 640,00%
40	TOIMINTAKULUT	-28 162 604	-28 260 000	-23 444 426	-28 881 581	2,20%
400	Henkilöstökulut	-7 689 629	-7 316 000	-6 073 900	-7 693 081	5,15%
430	Palvelujen ostot	-18 741 811	-19 587 000	-16 268 707	-19 685 000	0,50%
450	Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-604 372	-305 000	-211 304	-355 000	16,39%
470	Avustukset	-1 023 975	-962 000	-817 905	-1 017 500	5,77%
480	Muut toimintakulut	-102 818	-90 000	-72 610	-131 000	45,56%
5	TOIMINTAKATE	-25 197 742	-25 339 000	-21 125 331	-26 000 581	2,61%

Perusturvatoimialan ulkoiset toimintatuotot laskevat 40 000 € (-1,4 %) vuoden 2019 muutettuun talousarvioon. Ulkoisten toimintakulujen muutos on 621 581 € (2,2 %). Muutos johtuu palvelujen ostojen kustannusten noususta sekä palkankorotusvarauksesta ja henkilöstölisäyksistä. Näin ollen perusturvatoimialan ulkoinen toimintakate on 661 581 € (2,61 %) suurempi kuin muutetussa talousarviossa 2019.

Vuoden 2020 talousarvioon on varattu määrärahat vakituiselle henkilöstölle, sijaisille sekä perusturvalautakunnan kokouspalkkiot. Lisäksi talousarviossa on varaus palkkatuella työllistettyjen henkilöstökuluihin 260 000 € ja valtiolta saatavaan palkkatukeen tuloissa 180 000 €.

Työllistämistä tukeviin palveluihin vuoden 2020 talousarviovaraus on seuraava:

Tulo- ja menokohta	MTA2019	TA2020
Toimintatuotot	205 000	185 000
Palkkatuki	170 000	180 000
Työpajatoiminnan tuki	30 000	0
Muut tuotot	5 000	5 000
Toimintakulut	798 000	876 602
Henkilöstökulut yhteensä	436 000	470 602
Vakituisten palkat	100 000	133 602
Työllistämispalkat	260 000	260 000
Henkilösivukulut	76 000	77 000
Palvelujen ostot	70 000	75 000
Aineet ja tarvikkeet	24 000	23 000
Avustukset yhteensä	265 000	305 000
Työmarkkinatuen kuntaosuus	250 000	300 000
Muut avustukset	15 000	5 000
Muut kulut	3 000	3 000
Toimintakate	-593 000	-691 602

Kustannuksiin kuuluvat vakituiset ja palkkatuella palkatut henkilöt, nuorten työpajatoiminta ja Kelan perimä työmarkkinatuen kunta-osuus

Perusturvatoimialan vakituinen henkilöstö TA2019 ja TA2020

Ammattinimike	TA2019 HTV	TA2020 HTV
Vakituiset		
Asianhallintasihteeri	1	1
Avopalveluohjaaja	1	1
Emäntä Juteinikoti	1	1
Erityisasiantuntija	1	1
Fysioterapeutti	1	1
Hallintoylilääkäri	0,4	0,4
hallintoylihoitaja		0,5
Hammashoitaja	3,5	
Hammaslääkäri	1	
Lähi- ja perushoitaja	73	76
Johtava sosiaalityöntekijä	1	1
Kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja	1	1
Laitoshuoltoja		0,6
Lapsiperhetyöntekijä	2	4
Ohjaaja Juteinikoti	18,63	18
Pajaohjaaja		1
Palveluesimies	5	5
Palveluohjaaja	1	1
Perheohjaajat	3	3
Perusturvajohtaja	1	1
Psykologi	1	1
Päihdetyöntekijä	1	1
Sairaanhoitaja	8	9
Sosiaalipalveluohjaaja	1	2
Sosiaalityöntekijä	6	6
Suuhygienisti	1	
Toimistosihteeri	2	2
Sosiaali- ja työllisyyspalveluiden ohjaaja	1	1
Vastaava sairaanhoitaja	1	2
Vastaava suuhygienisti	1	
Kaikki Yhteensä	**138,53**	**141,5**

Työpajalle on esitetty lisättäväksi yksi työtoiminnan ohjaaja. Kotihoitopalveluihin ja Willa Katinalaan molempiin 1 lähihoitaja (varahenkilöpooli), joiden kustannukset on vähennetty sijaismäärärahoista. Kotihoitopalveluihin lisäksi 1 lähihoitaja sekä Kissankelloon 1 hoiva-avustaja (60 %) ja terveydenhuollon hallintoon 1 terveydenhuollon ammattihenkilö (50 %). Juteinikodilla 1 lähihoitajan vakanssi esitetään muutettavaksi sairaanhoitajaksi. Lisäksi on esitetty kahta (2) lapsiperhetyöntekijää lisää.

8.3 Sivistystoimiala

Toimielin: sivistyslautakunta

Palvelualueet: perusopetus, varhaiskasvatus, vapaa-aikapalvelut ja lukio

Tilivelvollinen: Sivistysjohtaja, rehtori, vastaava palveluesimies, kulttuuri- ja kirjastotoimenjohtaja

Hattulan kunnan sivistystoimi on seudullisesti tunnettu laadukkaasta ja kuntalaisten hyvinvointia edistävästä palvelusta. Hattulan opetustoimi ja varhaiskasvatus ovat nykyaikaisia, joustavia, paikallista kulttuuria, yhteisöllisyyttä, kansainvälisyyttä ja aktiivista osallistumista edistäviä palveluntuottajia. Hattulan kirjaston ja vapaa-aikatoimen palvelut ovat nykyaikaisia ja vastaavat asukkaiden tarpeita.

8.3.1 Sivistystoimialan palvelut ja toiminta

Sivistystoimialaan kuuluvat sivistystoimen hallinto, varhaiskasvatus ja aamu- ja iltapäivätoiminta, perusopetus sekä vapaa-aika. Lukio-opetuksesta vastaa hallinnollisesti Koulutuskuntayhtymä Tavastia.

<u>Sivistystoimen hallinto</u>

Sivistyslautakunta tuottaa palveluja varhaiskasvatuksessa sekä aamu- ja iltapäivätoiminnassa, opetustoimessa sekä vapaa-aikatoimessa.

<u>Varhaiskasvatus</u>

Hattulan kunnan varhaiskasvatuspalvelut sisältävät perhepäivähoidon, päiväkotitoiminnan, avoimen toiminnan, varhaisen tuen, varhaiserityiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lapsen hoidon tuet ja avustukset. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on myös varhaiskasvatuksen alaisuudessa.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatus koostuu alle kouluikäisten lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Uusi varhaiskasvatuslaki astui voimaan 1.9.2018. Uusi varhaiskasvatuslaki tuo muutoksia varhaiskasvatukseen mm. tehtävänimikkeet, päiväkodin henkilöstörakennetta on muutettava vuoteen 2030 mennessä ja tämä tuo varhaiskasvatuksen talousarvioon lisäkustannuksia. Hattulan varhaiskasvatuksessa nimikkeet on muutettu syksyllä 2018 ja vakanssien muutostarve aloitetaan toimintakaudella 2020-2021 muuttamalla varhaisen tuen ohjaajan vakanssi varhaiskasvatuksen opettajan vakanssiksi. Mahdollisen yksityisen päiväkodin perustaminen Hattulaan vaikuttaa oleellisesti siihen, kuinka monta varhaiskasvatuksen lastenhoitajan vakanssia tulee muuttaa varhaiskasvatuksen opettajan vakanssiksi.

Varhaiskasvatuspalveluiden riittävä tarjonta ja palvelurakenteen monipuolisuus ovat keskeisiä toiminnan tavoitteita. Palveluohjauksen avulla perheille pystytään tarjoamaan oikein kohdennettua palvelua sekä arvioidaan palvelutarpeen määrä.

Lapsiväestön määrällistä muutosta kunnassa ja varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevan lapsiväestön osuutta seurataan. Vaihtoehtoisten palveluiden arviointia tehdään säännöllisesti riittävän tarjonnan turvaamiseksi. Kerhotoiminnan osalta seurataan kerhopaikkojen täyttöä sekä käyttöä, avoimen toiminnan osalta ryhmiin osallistuvien määrää. Yksityisen päivähoitotoiminnan osalta seurataan perhepäivähoitajien määrän kasvua sekä päiväkotipaikkojen käyttöä. Palvelut tarjotaan perheille lakisääteisissä ajoissa.

Toimintakaudella 2019 - 2020 hoitopaikkatarve on kasvanut, koska alle 3-vuotiaiden lasten hoidon tarpeen määrä on kasvanut. Tähän ratkaisuna perustettiin kaksi uutta ryhmää Pappilanniemen päiväkotiin. Toimintaa on tarkoitus jatkaa siihen asti, kunnes Hattulaan perustetaan yksityinen päiväkoti. Myös uuteen kouluun tulevat uudet esiopetuspaikat helpottavat varhaiskasvatuspaikkojen riittävyyttä.

Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen varhaiskasvatuksessa 2017 –hankkeessa kehitettiin Viiriäisen päiväkodin toimintakulttuuria ja lapsiryhmien oppimisympäristöjä. Lasten, huoltajien ja henkilöstön osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet oppimisympäristöjen suunnittelussa, rakentamisessa ja arvioinnissa ovat hankkeen myötä vahvistuneet. Hanke toteutettiin laaja-alaisesti eri toimijoiden kanssa mm. Hattulan varhaiskasvatuksen lapset ja perheet, kunnan eri toimialat, oppilaitosyhteistyö HAMK. Hanke päättyi 30.6.2019.

InnoVaka 2 Hattula (2018-2020) jatkohankkeella on tarkoitus laajentaa ja kehittää pedagogista oppimis- ja toimintaympäristöä sisätiloista ulkotiloihin, edistää lasten kehitystä ja oppimista, aktii-

vista toimijuutta sekä hyvinvointia. Hankkeen myötä piha-alue rakentuu monialaisessa yhteistyössä ja käyttäjien osallisuudessa kuntalaisten monipuoliseen yhteisölliseen käyttöön. Tarjoamme oppimisympäristöä HAMKin opiskelijoille opinnäytetyön aiheeksi; suunnittelu-, arviointi- ja kehittämisprojekteiksi.

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Iltapäivätoiminnan tavoitteena on antaa lapselle tuttu ja turvallinen paikka viettää koulutyön jälkeistä aikaa sekä osallistua aikuisen ohjauksessa monipuoliseen ja virkistävään toimintaan. Toiminnan tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä, luoda perustaa hyville vapaa-ajan viettotavoille ja auttaa perheitä kasvatustehtävän toteutuksessa. Yksilöllisyys, yhteisöllisyys sekä sosiaalinen kasvu ovat toiminnansisällössä keskeisiä asioita. Toiminnassa tarjotaan monipuolista ja virkistävää toimintaa huomioiden kuitenkin myös lapsen tarve halutessaan lepoon ja rauhoittumiseen.

Iltapäivätoiminta järjestetään kunnan omana toimintana. Hattulassa koululaisten iltapäivätoimintaa järjestetään 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille sekä 3.-9. luokkien erityisoppilaille. Toimintaa järjestetään kaikilla alakouluilla: Juteinissa, Lepaalla, Nihattulassa, Parolassa ja Pekolassa. Iltapäivätoiminnassa yhdellä ohjaajalla voi olla vastuullaan 15 lasta. Suhdeluvussa tulee kuitenkin huomioida erityistä tukea tarvitsevat lapset pienentämällä ohjaajan ja lapsiryhmän välistä suhdelukua.

Syksyllä 2019 käynnistyi Juteinin koululla ja Parolassa koululaisten aamupäiväkerho. Pekolan koululle ei tullut riittävästi ilmoittautuneita. Jos toimintaan riittää osallistujia, niin aamukerhoa jatketaan keväällä 2020 Juteinin koululla ja Parolassa.
Ohjaajana toimivalta henkilöltä vaaditaan tehtävään soveltuva tutkinto ja taito toimia lapsiryhmän ohjaajana.

Peruskoulut

Perusopetuksen tavoitteena on taata kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet laadukkaaseen ja korkeatasoiseen opetukseen ja näin turvata oppilaille jatko-opintojen edellyttämät perusvalmiudet.

Hattulan kunnassa panostetaan uuden opetussuunnitelman mukaisesti digitaalisuuteen. Opettajat saavat avukseen digitutorin ja tarvittavan koulutuksen. Opetuksen laadun takaamiseksi pyritään pitämään henkilöstöresurssi riittävällä tasolla ja luomaan jokaiselle oppilaalle oikeanlainen opinpolku. Yhteisopettajuutta/tiimiopettajuutta painotetaan ja sekä ala- että yläkoulussa pyritään

oppilaiden tehokkaaseen oppimiseen jakamalla oppijoita ryhmiin omien yksilöllisten taitojensa mukaisesti.

Kirjasto

Vuonna 2017 voimaan tulleen kirjastolain mukaan kirjasto- ja tietopalveluiden tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin; tiedon saatavuutta ja käyttöä; lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa; mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen; aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Näihin tarpeisiin Hattulan kirjasto pyrkii vastaamaan entistä tehostetummin erilaisten tapahtumien ja muiden palveluiden tarjonnalla. Pyritään saamaan kirjaston asiakkaiksi myös niitä kuntalaisia, joita pelkästään kirjaston tarjoamat kokoelmat eivät houkuttele tai saa tulemaan kirjastoon. Pyritään myös tehostamaan yhteistyötä eri yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa ja luomaan heidän kanssaan Hattulan kirjastosta ja koko Juteinitalosta kaikkien kuntalaisten yhteinen olohuone, joka olisi paitsi kirjasto, myös monipuolinen kokoontumispaikka jokaiselle kuntalaiselle. Tätä tarkoitusta varten myös tilojen tulee olla tarkoituksenmukaiset. Yhteisten oleskelutilojen lisäksi tarvitaan myös tiloja, joissa voi työskennellä rauhassa tai opiskella. Tämä lisää eri väestöryhmien osallisuutta ja ehkäisee myös syrjäytymistä.

Perinteisten kirjastopalvelujen rinnalle on syntynyt uusia palvelumuotoja ja -tarpeita. E-kirjat ovat tulleet kirjastoihin ja niiden käyttöä pyritään lisäämään perinteisten kirjojen vaihtoehtona. E-kirjojen lisäksi pyritään lisäämään valikoimiin myös e-lehtiä. Jotta kuntalaiset ottavat myös nämä uudemmat sisällöt hyvin vastaan, tarvitaan koulutusta ja käytönopastusta entistä enemmän. Koulutusta ja ohjausta pyritään antamaan paitsi varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa oleville, myös ihan kaikille kuntalaisille. Erityisesti senioriväestön ohjausta ja mahdollisuuksia digitalisaatioon parannetaan. Erityisesti senioriväestön ohjausta ja mahdollisuuksia digitalisaatioon parannetaan. Tästä esimerkkinä Vanajaveden opiston hanke Arjen digitaidot haltuun, joka tuo kaikille avoimet digikerhot myös Hattulaan.

Juteinitalon toimivuutta ja tilojen monipuolista käyttöä parannetaan huolellisella tilasuunnittelulla.

Kulttuuri

Kulttuurityön tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa kaikille kuntalaisille tasapuolisesti sekä toimia seudullisessa kulttuuriyhteistyössä. kirjasto- ja kulttuuritoimi pyrkii

tekemään toimintaansa entistä näkyvämmäksi ja lähestyttävämmäksi aktiivisen tiedottamisen avulla.

Yhteistyö hattulalaisten yhdistysten kanssa on merkittävästi lisääntynyt ja tarkoituksena on kehittää sitä entistä tiiviimmäksi. Myös yhteistyö Lasten- ja nuortenkulttuurikeskus ARXin kanssa integroi lastenkulttuurin niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetukseenkin kaikille luokka-asteille. Lasten ja nuorten kulttuuritoimintaan panostaminen on erittäin tärkeää kieli- ja kulttuuritietoisen kasvuympäristön vahvistamiseksi.

Hattulan kunnan kaksi kulttuurirahastoa, Kulttuuri- ja stipendirahasto ja Kaija Lehmuskallion rahasto, halutaan tehdä näkyvämmiksi kuntalaisille, kartuttaa niiden pääomia aktiivisemmin sekä käyttää rahaston varoja kaikenlaisten kulttuuritoimijoiden hyväksi; mitään kulttuurin osa-aluetta unohtamatta.

Muut opetuspalvelut

Tulosyksikkö sisältää kunnan osuudet Vanajaveden Opistoon ja Sibelius-opistoon. Vanajaveden Opiston keskimääräinen vuosittainen tuntimäärä Hattulassa on 4 500. Kunnan maksuosuus on ollut 70 300 euroa/vuosi. Sibelius-opiston Hattulan toimipiste sijaitsee Juteinitalossa. Sibelius-opiston kanssa tehtävällä sopimuksella saavutetaan Hattulassa lapsille ja nuorille samat mahdollisuudet taiteen perusopetukseen kuin muillakin seutukunnan nuorilla.

Yksilöllisyys, yhteisöllisyys sekä sosiaalinen kasvu ovat toiminnansisällössä keskeisiä asioita. Toiminnassa tarjotaan monipuolista ja virkistävää toimintaa huomioiden kuitenkin myös lapsen tarve halutessaan lepoon ja rauhoittumiseen.

Liikunta

Liikuntatoimen vastuualueen tehtävänä on huolehtia liikuntatoimen suunnittelusta ja kehittämisestä, sekä kunnassa harjoitettavan liikuntatoiminnan tukemisesta. Ensisijaisena tehtävänä on toimia edellytysten luojana sekä sellaisten palveluiden tuottajana, joita kansalaisjärjestöt eivät tarjoa.

Terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa korostetaan valtakunnallisissa kärkihankkeissa. Panostus liikuntapaikkoihin ja -toimintaan, sekä järjestöjen tukemiseen tuo merkittäviä säästöjä sosiaali- ja terveydenhoitokuluihin. Liikuntapaikkojen hyvä laatu ja turvallisuus ovat yhteisiä tavoitteita teknisen toimen kanssa laaditussa kehittämissuunnitelmassa.

Hattulan senioriliikunnan – hankkeelle haetaan jatkoa ta-vuoden loppuun. Erityisenä tavoitteena toimintavuonna on hyvinvointitiimien toiminnan käynnistäminen luontevaksi osaksi eri kylien toimintakulttuuria ja arkea. Liikuntamahdollisuuksien kehittäminen yhdessä kaikkien kansalaisjärjestöjen kanssa on tärkeä palanen laajempaa hyvinvoinnin kehittämistyötä koko kunnan alueella. Onnistuneella hanketyöllä parannetaan kuntalaisten hyvinvointia vauvasta vaariin.

Nuorisotoimi

Nuorisotoimi huolehtii kunnassa tapahtuvasta nuorisotyöstä, nuorisotoiminnasta ja nuorisopolitiikkaan liittyvistä yhteydenpitotehtävistä. Nuorisolaki velvoittaa kuntia mm. huolehtimaan nuorten vaikuttamismahdollisuuksista ja järjestämään etsivää nuorisotyötä. Kunnilta edellytetään myös monialaista yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Vuoden 2020 tavoitteena on nuorten osallisuuden kehittäminen osaksi arkea ja koulunuorisotyön työmuotojen täsmentäminen. Sosiaalisessa mediassa tehtävä nuorisotyö kehitetään edelleen mm. Hattulan pelitoiminnan ja diginuorisotyön – hankeavustuksella toimintavuoden loppuun.

Etsivän nuorisotyön osalta muuttuva toimintakenttä tulee nivoutua toisiinsa, jotta se tukee syrjäytymisuhan alla olevien nuorten toiminnallisuutta ja osallisuutta entistä paremmin. Nuorten työpajan kehittäminen, tilat ja etsivä nuorisotyö vaativat edelleen täsmennyksiä toiminnan käytänteisiin.

Ennaltaehkäisevä päihdetyö

Tehtävänä on ennaltaehkäistä nuorten päihteiden väärinkäyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja. Erityisenä painopistealueena toimintavuonna on nuuskan käytön ennaltaehkäisy.

8.3.2 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet

Strateginen päämäärä	**Verkostoitunut luotettava kumppani**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Hyvinvointitiimeillä hyvinvointia. Yhteistyö yhdistysten, muiden alueiden kirjastojen kanssa, kulttuuritoimijoiden ja yksittäisten kuntalaisten kanssa. Varhaiskasvatuksen palvelut tuotetaan tasalaatuisesti kaikille asiakkaille paikasta riippumatta. Varhaiskasvatuksessa tehdään monialaista yhteistyötä kunnan sisällä sekä seutukunnallisesti. Hanketyön jatkaminen. Monialaista yhteistyötä tehdään tiiviisti kunnan eri toimialojen kesken.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Kylille luodaan hyvinvointitiimejä. Onnistunut yhteistyö Yhdistysohjelman mukaisesti kunnan sisällä sekä resurssien ja mm. tilojen hyödyntäminen eri toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelu kustannustehokkaasti sekä varhaiskasvatuspaikkojen riittävyys. Olemme mukana varhaiskasvatuksen laatua edistävissä hankkeissa.
Arviointikriteerit/mittarit	Kylille on luotu hyvinvointitiimit. Palaute sen määrä ja laatu, tilojen käyttöaste. Sijoittelu linjausten mukaisesti sekä lain asettajien aikarajojen mukaisesti. Vuosittainen asiakastyytyväisyyskysely. Hankkeiden vaikuttavuus.
Vastuuhenkilöt	Sivistysjohtaja

Strateginen päämäärä	**Mukautuvat palvelut lähellä**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Palvelujen tuottaminen tasalaatuisena kunnan alueella. Onnistunut hanketyö ja vireämmät kuntalaiset Laadukkaat ja saavutettavat kirjasto- ja kulttuuripalvelut kaikille kuntalaisille Monipuolinen palvelujen tarjonta varhaiskasvatuksessa, henkilöstön joustava käyttö Laadukas perusopetus
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Tavoitetaan vähän liikkuvia kuntalaisia ja luodaan uusia toimintaryhmiä Säilyttää kirjastopalvelut vähintään saman tasoisina kuin tähän saakka ja tarjota houkuttelevia kulttuuritapahtumia eri ikäryhmille. Työntekijöiden taloudellinen sijoittelu ja siirtäminen ryhmästä/yksiköstä toiseen varhaiskasvatuslain määräykset huomioiden Digipedagogiikan kehittäminen Hattulassa osana seudullista kehittämistyötä

	Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen rakenteen kehittäminen joustavan alkuopetuksen suuntaan Kieltenopetuksen varhentaminen 2020. Opetussuunnitelman arviointi paikallisesti Opiskelijan siirtymät ja opintopolun sujuvuus nivelvaiheissa
Arviointikriteerit/mittarit	Vähäisesti liikkuvia kuntalaisia tavoitettu 50; uusia toimintaryhmiä 10, lisäksi tuettuja toimintaryhmiä 10 Määrälliset mittarit: mm. lainaus, kirjastokäynnit, kokoelma, tapahtumien osallistujat. Laadulliset mittarit: suora asiakaspalaute. Työntekijöiden siirtymisestä yksiköstä toiseen sekä varhaiskasvatuksessa että iltapäivätoiminnassa Tutoropettajien toiminnan toteutuminen Uuden koulun suunnittelun aloittaminen Opetussuunnitelman päivittäminen, hallinnollisten rakenteiden uudelleenjärjestely Opetusjärjestelyjen luominen kahdeksalle opetusryhmälle OPS-seurantakysely yhteistyössä opettajien ja muun henkilökunnan kanssa KARVIn tulokset Nivelvaiheiden ongelmien tilastointi ja seuranta.
Vastuuhenkilöt	Sivistysjohtaja

Strateginen päämäärä	**Jatkuva arviointi**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Asiakaslähtöisten palveluprosessien monialaisen toiminnan tehostaminen ja kehittäminen muuttuvia tilanteita vastaavaksi. Arvioidaan toimintojen ja palvelun sujuvuutta kaiken aikaa kirjaston arjen näkökulmasta ja pyritään reagoimaan mahdollisiin muutoksiin nopeasti. Karsitaan päällekkäistä työtä.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Selvitetään nuorten palveluketjun päällekkäisyydet ja varmistetaan notkea palvelurakenne. Perusasiat ja palvelut mahdollisimman sujuvasti
Arviointikriteerit/mittarit	Palveluketjut on selvitetty ja kuvattu sekä mahdolliset päällekkäisyydet poistettu. Vuosisuunnitelman tekeminen, koulutetun henkilökunnan määrä ja työhyvinvoinnin lisääminen.
Vastuuhenkilöt	Sivistysjohtaja

Strateginen päämäärä	**Asiantuntijuuden johtaminen**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Panostetaan henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Henkilökunnan hyvinvoinnin arvioiminen

	ja edistäminen yhdessä työterveyshuollon kanssa. Tiimi- ja henkilökohtaiset kehityskeskustelut. Henkilöstön asiantuntijuuden hyödyntäminen laaja-alaisesti
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Hankkeiden tulokset koko varhaiskasvatuksen alueelle. Toteutetaan leikin voimaa – elämyksellinen oppiminen prosessikoulutus koko henkilöstölle. Suunnitelma työnhyvinvoinnin arvioimisesta ja edistämisestä yhteistyössä työterveyden kanssa.
Arviointikriteerit/mittarit	Täydennyskoulutuspäivien määrä. Kehityskeskustelut. Työhyvinvointisuunnitelman asioiden toteutuminen Koulutuksiin osallistuneiden määrä ja palautteet. Hankkeiden tulosten toteutuminen eri yksiköissä.
Vastuuhenkilöt	Sivistysjohtaja

8.3.3 Sivistystoimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat

Tili	Tilin nimi	TP 2018	Muutettu TA 2019	Toteuma 1-11/2019	TA2020	Muutos % TA2019-TA2020
13040	SIVISTYSTOIMIALA					
30	TOIMINTATUOTOT	1 491 812	1 352 500	1 644 237	1 275 000	-5,73%
300	Myyntituotot	472 955	327 000	431 831	284 000	
321	Maksutuotot	722 862	731 500	695 415	703 000	-3,90%
330	Tuet ja avustukset	168 899	201 000	423 059	186 000	-7,46%
340	Muut toimintatuotot	127 096	93 000	93 932	102 000	9,68%
40	TOIMINTAKULUT	-14 293 502	-14 246 683	-12 864 872	-14 473 292	1,59%
400	Henkilöstökulut	-10 456 787	-10 291 983	-9 648 299	-10 723 292	4,19%
430	Palvelujen ostot	-2 406 774	-2 349 000	-1 951 712	-2 392 000	1,83%
450	Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-342 764	-292 700	-328 555	-303 000	3,52%
470	Avustukset	-817 577	-985 000	-695 361	-811 000	-17,66%
480	Muut toimintakulut	-269 600	-328 000	-240 945	-244 000	-25,61%
5	TOIMINTAKATE	-12 801 689	-12 894 183	-11 220 635	-13 198 292	2,36%

Sivistystoimialan ulkoiset toimintatuotot vähentyvät 77 500 € vuoden 2019 muutettuun talousarvioon (- 5,7 %) verrattuna. Ulkoisten toimintakulujen muutos on 226 609 € (1,6 %). Muutos johtuu palkankorotusvarauksesta, uusista päiväkotiryhmistä ja henkilöstölisäyksistä sekä Pelkolan jääkentän avustuksesta. Näin ollen sivistystoimialan ulkoinen toimintakate on 304 109 € (2,36 %) suurempi kuin muutetussa talousarviossa 2019. Vuoden 2020 talousarvioon on varattu määrärahat vakituiselle henkilöstölle, määräaikaisille ja sijaisille sekä sivistyslautakunnan kokouspalkkiot.

Palvelujen ostoihin sisältyy mm. lukio-opetuksen ostaminen Tavastialta, mihin kunta on varannut 360 000 euroa. Lasten kotihoidon tukeen varattu määräraha on 755 000 euroa. Muilta osin määrärahat on varattu välttämättömien toimintojen hankkimiseen.

Sivistystoimialan vakituinen henkilöstö TA2019 ja TA2020			
Ammattinimike	TA2019	TA2020	Lisätietoja:
Apulaisrehtori	2	2	
Avustaja päivähoidossa	1	1	
Englannin kielen lehtori	4	3	
Erityisavustaja	1	1	
Erityisluokanopettaja	10	11	1 uusi virka 1.8.2020
Erityisopettaja	4	4	
Historian ja yhteiskuntaopin lehtori	2	2	
Hyvinvointikoordinaattori	1	1	
Johtava koulukuraattori	1	1	
Kirjastonhoitaja	1	1	
Kirjastovirkailija	3	4	
Kirjastovirkailija-kuljettaja	1	1	
Kouluisäntä	2	2	
Koulukuraattori	2	2	
Koululaisten iltapäivätoimenohjaaja	1		
Koulunkäyntiavustaja-iltapätoim	1	1	
Kouluohjaaja	15	16	1 uusi toimi 1.8.2020
Koulupsykologi	1	1	
Varhaiskasvatuksen opettaja	27	28	
Liikunnan lehtori	2	2	
Liikuntapäällikkö	1	1	
Luokanopettaja	31	32	1 uusi 1.8.2020
Matemaattisten aineiden lehtori	3	3	
Nuoriso-ohjaaja	1	1	
Nuorisotyöntekijä	2	2	
Opinto-ohjaaja	1	1	
Opintosihteeri	1	0	
Palveluneuvoja	0,5	0,5	
Palvelusuunnittelija	1	1	
Perhepäivähoitaja	5	5	
Peruskoulun lehtori	7	7	
Peruskoulun rehtori	1	1	
Psykiatrinen sairaanhoitaja	1	1	
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	45	47	
Päätoiminen tuntiopettaja	3	3	
Ruotsin ja englannin kielen lehtori	1	1	
Ryhmäohjaaja	1	1	
Sivistysjohtaja	1	1	
Tekstiilityön lehtori	1	1	
Toimistosihteeri	4	4	
Uskonnon lehtori	1	1	
Varhaisen tuen ohjaaja	1	1	
Varhaiskasvtuksen erityisopettaja	4	4	
Varhaiskasvtuksen palveluesimies	2	2	
Varhaiskasvatuksen vastaava palveluesimies	1	1	
Yläasteen ja lukion yhteinen lehtori	9	9	
Äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori	1	1	
Sivistystoimiala yhteensä	**212,5**	**216,5**	

Uudet virat ja toimet:

1.8.2020 Erityisluokanopettaja, kuntouttava luokka, 7-9 lk
1.8.2020 Kouluohjaaja, kuntouttava luokka, 7-9 lk

Perustelut: Kuntouttavan luokan jatkumo vuosiluokilta 1.-6. vuosiluokille 7.-9. Tällä hetkellä oppilaat jatkavat Janakkalassa Varatiellä ko. luokka-asteilla. Ratkaisu tuottaa kustannuksia kunnalle mm. päivittäiset kuljetukset ja mahdolliset avustajapalvelut.

1.8.2020 Luokanopettaja, resurssi (ei perusteta virkaa, vaan käytetään olemassa olevaa avoinna olevaa virkaa)

Perustelut: Resurssiluokanopettajan virka 0-2 vuosiluokkien joustavan koulualoituksen kehittämiseen, sijaiskustannusten pienentämiseen.

Kirjastovirkailija 1.1.2020

8.4 Tekninen toimiala

Toimielimet: tekninen lautakunta ja rakennuslautakunta

Palvelualueet: tekninen hallinto, toimisto- ja aulapalvelut, tukipalvelut, kunnossapitopalvelut, yhteistoiminta-alueet ja rakennusvalvonta

Tilivelvollinen: Tekninen johtaja, rakennustarkastaja

Teknisen toimialan tavoitteena on kehittää ja ylläpitää määrällisesti riittäviä, hyvätasoisia yhdyskuntapalveluita kuntalaisille sekä tukipalveluiden tuottamista muille toimialoille. Tekninen toimiala tekee yhteistyöstä muiden toimialojen kanssa asukkaiden elinolojen parantamiseksi sekä edesauttaa taloudellisesti ja teknisesti tarkoituksenmukaisten hankkeiden toteuttamista. Tavoitteena on turvallinen, terveellinen, taloudellinen ja viihtyisä ympäristö huomioiden asukkaiden ja asiakkaiden asumistyytyväisyyden, yrittäjäystävällisyyden sekä ympäristön kestävän ja turvallisen kehityksen.

Toiminnassa pyritään turvaamaan riittävät resurssit tarvittavan palvelutason turvaamiseksi. Investointien suunnittelussa panostetaan kannattavien investointien toteuttamiseen huomioiden pitkällä tähtäimellä investoinnin elinkaarikustannukset ja tätä myötä vaikutukset käyttötalouteen.

Eri palvelualueiden tulos luodaan asiakkaiden kanssa yhteistyöllä. Asiakaspalvelumme on avointa ja tiedottavaa. Sisäisten ja ulkoisten asiakasryhmien tarpeet ymmärretään, jotta niitä voidaan tukea. Kilpailukykymme perustuu vuorovaikutteisuuteen, ympäristöystävällisyyteen ja laatuun. Toimitilojen tehokkaan käytön varmistamme asiakkaiden kanssa vuorovaikutuksessa.
Tekninen toimiala toteuttaa vuonna kiinteistöohjelman mukaista strategiaa kiinteistöjen rakennuttamisessa, käytössä ja saneerauksessa.

8.4.1 Teknisen toimialan palvelut ja toiminta

Teknisen lautakunnan alaisuuteen kuuluvaan tekniseen toimialaan kuuluu neljä palvelualuetta, jotka ovat seuraavat:

Tekninen hallinto-, aula- ja toimistopalvelut	
Tekninen hallinto	- tekninen hallinto - toimistopalvelut
Maankäyttö	- yksityistiet - kaavoitus - talosuunnittelu
Maa- ja metsätilat	- maa- ja metsätilat
Vesistöjen suojelu	- vesistöjen suojelu
Tukipalvelut	
Siivous	- siivouspalvelut
Ateriapalvelut	- keskuskeittiö
Kunnossapitopalvelut	
Kunnallistekniikka	- liikenneväylät - vesi- ja jätehuolto - puistot + yleiset alueet, liikuntapaikat - eritysalueet - varikko
Kiinteistöpalvelut	- kiinteistöjen kunnossapito - kiinteistönhoito
Yhteistoiminta-alueet	
Yhteistoiminta-alueet	- pelastustoimi - joukkoliikenne

Hallinto- ja toimistopalvelut

Palvelualueen tehtävänä on huolehtia joustavasti toimialan hallinnosta sekä keskitetyistä palveluista kuten toimisto- ja asiakaspalveluista, mukaan lukien teknisen toimialan yhteisprojektit. Palvelualue huolehtii teknisen lautakunnan päätettävien asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Lisäksi hallintopalveluiden toimesta valmistellaan asioita kunnanhallituksen ja edelleen valtuuston päätöksenantoa varten.

Kirjaston yhteydessä toimii kuntalaisten neuvonta- ja palvelupiste, joka vastaa myös mm. kunnan postin käsittelystä.

Kunnan yksityisteiden tienhoitokunnille osoittama kunnossapitoavustusten kokonaismääräraha on suunnitteluvuonna 62 000 euroa. Yksityisteiden osakasmaksut ovat myös kunnan omistamien tilojen osalta kohonneet viime vuosina. Tällä toimenpiteellä katetaan osakasmaksujen nousu, jotta yksityisteiden kustannuspaikan kokonaistoimintakulut eivät nouse vuoteen 2019 verrattuna.

Maankäyttöpalvelut ovat keskeinen ohjausväline kunnan toiminnassa. Maankäyttö vastaa kaavoituksesta ja muusta maankäytöstä. Maapolitiikan toteutus sekä maankäytön suunnittelu, kaavoitus ja tonttipalvelut ohjaavat merkittävällä tavalla kunnan kehittymistä. Luonteeltaan maankäyttöpalvelut ovat tukipalveluja sekä kunnan kehittämisen "työväline", joka edesauttaa kunnan perustehtävien järjestämistä ja luo edellytyksiä kuntastrategian toteutumiselle tavoitteena kunnan tonttivarannon kehittäminen ja monipuolistaminen.

Kaavoituksen tehostamiseksi on tehty määrärahavaraus kaavoituksen konsulttikustannuksiin (asiantuntijapalvelut), joka tulee kohdistumaan erilaisiin kaavoituksiin liittyviin selvitystöihin (mm. luonto- ja arkeologiset selvitykset).

Hattulan kunnan tuorein asemakaava-alue on Kanunki. Alueelle on osoitettu 47 erillispientalotonttia ja neljä rivitalotonttia. Vuosien 2017 – 2019 aikana alueelta on myyty erillispientalotontteja. Vapaiden noin (33 kpl) tontin luovutus jatkuu suunnitteluvuonna. Lisäksi Kotirinteen ja Lepaan asemakaava-alueiden sekä Hurttala/Herniäisten täydennysalueiden erillispientalotonttien luovutus/vuokraus jatkuu edelleen vuoden 2020 puolella.

Vesistöjen suojelu palautui uuden hallintolain myötä hallinnon toimialalta teknisen toimialan alle. Vesistöjen suojeluavustuksiin ja jäsenmaksukuluihin on suunnittelukaudelle varattu 3 000 euroa. Vanavesikeskus-yhteistyön yhteistoimintaosuuksiin on varattu 20 000 euroa (2€/asukas).

Tukipalvelut

Tukipalveluiden toimialue vastaa kunnan siivous- ja ateriapalveluista. Tukipalveluiden tavoitteena on toimia kustannustehokkaasti ja asiakaslähtöisesti ammattitaitoisen ja monipuolisen henkilöstön voimavarat yhdistäen.

Siivouspalvelu vastaa kunnan toimitilojen puhtaudesta ja viihtyvyydestä. Ateriapalvelu vastaa kunnan koulujen, päiväkotien ja hoivapalveluiden aterioiden tuottamisesta sekä henkilöstön ateriapalveluista. Tavoitteena on tuottaa kaikille asiakasryhmilleen aterioita, jotka vastaavat kunkin ikäkauden ravinnontarvetta. Ateriapalvelu valmistaa myös kunnanviraston kokous-, koulutus- ja edustustilaisuuksien tarjoilut. Ateriapalveluiden sisällöstä on laadittu palvelusopimukset sisäisille asiakkaille.

Ateriapalveluiden valmistuskeittiönä toimii vain Parolan koululla sijaitseva keskuskeittiö. Pihlajalinnan vuodeosaston ja Tuulia-kodin lyhythoivayksikön viikonloppuruokailu on hoitohenkilöstön vastuulla. Hoitohenkilökunta lämmittää ruoan tarkoitukseen hankituissa lämmitysvaunuissa ja tarjoilee asiakkailleen ruoan viikonloppuisin. Lisäksi hoitohenkilöstöllä on mahdollisuus valmistaa lämmitysvaunuissa aamupuuro.

Sopimus Fazer Food Services Oy:n kanssa kotiin kuljetettavien lämmitettävien kotiaterioiden toimittamisesta jatkuu vuoden 2020 ajan. Fazer Food toimittaa kylmät kotiateriat Parolan valmistuskeittiölle, josta ne toimitetaan edelleen oman ruoankuljetuksen toimesta kaksi kertaa viikossa asiakkaille.

Kunnallistekniikan ja kiinteistöpalveluiden palvelualue vastaa liikenneväylien, puistojen, liikuntapaikkojen, erityisalueiden ja varikkopalveluiden kehittämisestä sekä ylläpidosta. Lisäksi palvelualue vastaa kunnan kiinteistöjen ylläpidosta, rakennuttamisesta ja rakentamisesta, peruskorjauksesta sekä teknisestä kunnossapidosta. Lisäksi palvelualueeseen sisältyvät vesi- ja jätehuolto.

Kunta huolehtii asemakaava-alueidensa katujen ja kevyenliikenteenväylien kunnossapidosta. Hoidettavaa katuverkkoa on noin 75 km ja kevyenliikenteen väyliä noin 20 km. Kaavateiden ja kunnan omistamien kiinteistöjen talvikunnossapito kilpailutettiin syyskuussa 2019. Määräaikaan mennessä ei vastaanotettu yhtään tarjousta kaavateiden talvihoidosta eikä aurausviitoituksesta. Tämän seurauksena päädyttiin siirtyä neuvottelumenettelyyn, jotta talvikunnossapito voidaan taata kaudeksi 2019 – 2020. Kaavateiden talvihoitoa tarjottiin kiinteistöjen talvikunnossapitoa tarjon-

neille urakoitsijoille jakaen kaavateiden talvikunnossapito useammalle toimijalle alkuperäisen yhden urakoitsijan sisältävän ratkaisun sijaan. Tekninen lautakunta valitsi talvihoitourakoitsijat lokakuun 2019 kokouksessa. Kesähoitotyöt suoritetaan osaksi kunnan omana työnä ja osaksi yksityisten urakoitsijoiden toimesta. Puistot, leikkipuistot, uimarannat ja venepaikat pidetään kunnossa pääasiassa kunnan omana työnä.

Hattulan kunnalla ja Rikosseuraamuslaitoksella (Vanajan vankila) on yhteistyösopimus vankityövoiman käytöstä Hattulan kunnan työkohteissa. Sopimus hyödyntää molempia osapuolia. Se edistää vankien työhönsijoittumista, koulutusta ja kuntoutumista. Kunta käyttää vankityövoimaa pääosin puistojen ja muiden yleisten alueiden hoito- ja rakennustöissä. Kunta veloittaa Rikosseuraamuslaitokselta vankien työllistämisestä aiheutuvat kustannukset (mm. vankityönohjaajan palkka sekä kalusto- ja materiaalikustannukset) vuosittain erikseen solmittavan vuosisopimuksen puitteissa. Vuonna 2020 vuosiveloitus on arvioitu olevan 65 000 euroa.

Tuottavuuden parantamiseen tullaan paneutumaan. Energiasäästöjä haetaan energiamuotoja kilpailuttamalla sekä mm. kiinteistökatselmusten ja energiainvestointien myötä. Tietotekniikan ja pilvipalveluiden lisääntyminen edellyttää tietotietoliikenneyhteyksien päivittämistarvetta, joihin on varauduttu edelleen investointiohjelmassa. Ei-käytössä olevista tiloista luopumista tehostetaan.

Vesihuoltoa rakennetaan muun kunnallistekniikan rakentamisen yhteydessä yhteistyössä HS -Vesi Oy:n kanssa. Valtuuston 17.5.2017 (§ 20) perustuen Hattulan kunta vastaa asemakaava-alueella hulevesien kokonaishallinnasta sisältäen hulevesien viemäröinnin. Hattulan kunta ja HS-Vesi sopivat HS-Veden omistaman hulevesiviemäriverkoston käyttöoikeudesta. Hattulan kunta on ottanut käyttöön 1.1.2018 lukien julkisoikeudellisen hulevesimaksun hulevesijärjestelmän asemakaava-alueilla. Edellisen vaikutus on huomioitu teknisen toimialan toimintatuotoissa ja –kuluissa myös suunnitteluvuonna.

Jätehuollon käytännön järjestämisestä vastaa alueellinen jätehuoltoyhtiö Kiertokapula Oy (Hattula, Hausjärvi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Janakkala, Järvenpää, Kerava, Loppi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Riihimäki, Tuusula, Valkeakoski). Jätelautakunta Kolmenkierto on kuntien yhteinen jätehuoltoviranomainen, joka toimii em. kuntien yhteislautakuntana. Jätelautakunnan tehtäviin kuuluu päättää mm. jätehuoltomääräyksistä ja niistä poikkeamisesta, jätetaksasta ja maksuista.

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus päättyi Hattulassa syyskuun lopussa 2018. Kunnan järjestämää jätteenkuljetusta hallinnoi Hattulan kunnan ja Hämeenlinnan kaupungin tekemän sopimuksen nojalla Kiertokapula Oy. Käytännössä Kiertokapula Oy:n hoitoon ovat siirtyneet muun muassa vakituisten ja vapaa-ajan kiinteistöjen seka-, kuiva- ja biojäteastioiden tyhjennykset sekä niihin liittyvä asiakaspalvelu ja laskutus.

Kunnan varikolla toimii kierrätyspiste, jossa kierrätetään sähkö- ja elektroniikkaromua, metalliromua, akkuja, loisteputkia ja renkaita. Kotitalouksien pakkausjätteet on mahdollista toimittaa RINKI -ekopisteisiin, joita Hattulan alueella on neljä. Keräyspisteistä vastaa Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy.

Rahkoilan maankaatopaikan ylläpidosta vastaa J. Koskenmäki Oy kesällä 2017 solmitun käyttöoikeussopimuksen kautta. Yritys huolehtii kaikkien Rahkoilan maankaatopaikalle kuuluvien jätteiden vastaanotosta, käsittelystä ja jalostuksesta. Käyttöoikeussopimuksen mukaisesti myös kotitalouksien puutarhajätettä ja risuja vastaanotetaan.

Liikuntapaikkojen hoidon tasosta ja käytöstä päätetään yhdessä liikuntatoimen kanssa. Kustannusvastuu on latujen kunnossapitoa lukuun ottamatta teknisellä lautakunnalla ja mahdolliset vuokratulot liikuntapaikoista tullaan kohdistamaan tekniselle toimelle. Tilojen ja kenttien vuokrausta hoitaa edelleen vapaa-aikatoimi. Suunnitelmavuonna kaikki kunnan jääkiekkokaukalot aurataan myös viikonloppuisin. Muut koulujen käyttämät jääkentät hoidetaan arkisin resurssien sallimissa puitteissa sivistystoimen esittämän ensisijaisjärjestyksen mukaisesi. Kunnan toimesta Pelkolan luistinkenttä alkujäädytetään ja runsaiden lumisateiden jälkeen aurataan. Muu hoitovastuu on kyläläisillä.

Vuonna 2017 työnsä aloittaneen kunnan tilatyöryhmän tavoitteena on varmistaa kunnan käyttämien tilojen tehokas ja taloudellinen käyttö. Ryhmä koostuu kaikkien toimialojen edustajista. Kunnan käyttämien tilojen käyttötarkoitusmuutokset, joilla on vaikutusta tilojen rakentamiseen, hankintaan, korjaamiseen tai vuokraamiseen käsitellään ryhmässä ennen hankkeen käynnistämistä. Käsittelyn vireille saattamisesta vastaa kyseistä tilaa käyttävän hallintokunnan toimialajohtaja. Ryhmä kokoontuu tarvittaessa, vähintään kuitenkin neljä kertaa vuodessa.

Kiinteistöjen kunnossapitotöistä pääosa pyritään suorittamaan omana työnä. Kiinteistöjen hoidossa on myös painetta kustannusten nousuun johtuen pääosin kiinteistöjen peruskorjaustarpeesta sekä kiristyvästä lainsäädännöstä. Kunnan hallinnoimien tilojen

käyttöastetta pyritään nostamaan edelleen ja tarpeettomista kiinteistöistä luovutaan.

Toimialoilta perittävät sisäiset vuokrat perustuvat kiinteistökohtaisiin neliövuokriin. Laatutaso perustuu kulloinkin käytettävissä olevien määrärahojen suomiin mahdollisuuksiin. Lisäksi hallintokunnilta veloitetaan pääomavuokrat.

Teknisen toimialan menokehystä rasittavat ulkoisten tilojen vuokrat, jotka tekninen toimi veloittaa edelleen huonevuokrina vuokralaisilta ja sisäisenä ylläpitovuokrana tiloja käyttäviltä kunnan muilta hallintokunnilta (läpilaskutus). Vuokrat tuloutetaan tekniselle toimelle sekä ulkoisena että sisäisenä vuokratulona. Ulkopuolelta vuokrattujen tilojen vaikutus teknisen toimen menokehykseen on noin 725 000 euroa vuonna 2020.

Ulkopuolelta vuokrattuja tiloja vuonna 2020 ovat Lepaan päiväkoti (Tuulimylly), Juteinikoti, Willa Katinala (Artun Hoiva-asunnot), hammashoitolatilat (tammi-helmikuu 2020) ja As Oy Jaakonraitin perusturvalle varatut asunnot. Edellisten lisäksi Hattula-Kiinteistöt Oy veloittaa tekniseltä toimelta vuokraa Parolan uuden terveysaseman pääomakustannuksista maaliskuun 2020 alusta lukien.

Juteinikeskus on pääosin käytössä kaikkina viikonpäivinä, joka vaikuttaa kunnossapidon ja kiinteistöhoidon työmäärään ja kustannuksiin. Kiinteistönhoidon akuutit työt toteutetaan ilta- ja viikonloppukäyttöjen yhteydessä päivystystyönä. Viikonlopun mahdolliset siivoustehtävät on sovittu tehtäväksi omalla henkilöstöllä.

Yhteistoiminta-alueet

Yhteistoiminta-alueisiin kuuluvat pelastustoimi ja joukkoliikenne, joiden kustannusvaikutus teknisen toimialan käyttötalouteen on yhteensä miltei miljoona euroa. Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen toiminta käynnistyi vuoden 2004 alusta. Pelastuslaitoksen toiminta-alueen muodostavat maakunnan 11 kuntaa: Forssa, Hattula, Hausjärvi, Humppila, Hämeenlinna, Janakkala, Jokioinen, Loppi, Riihimäki, Tammela ja Ypäjä. Pelastustoimen määrärahavaraus vuodelle 2020 on pelastuslautakunnan esityksen mukainen (717 000 €). Nousua kuluvaan vuoteen verrattuna on 61 000 euroa eli noin 9,28 prosenttia. Nousu kohdistuu pelastuslaitoksen käyttökustannusten nousuun (n. 53 000 €). Lisäksi pelastuslaitoksen investointikuluja on nostettu eurolla asukasta kohden (4 € > 5 €).

Joukkoliikenteen koordinoinnista vastaa Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakennelautakunnan alainen joukkoliikennejaosto val-

tuuston hyväksymän yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Tekniseen yksikköön ei ole osoitettu lisäresursseja joukkoliikenneasioiden hoitamiseen. Joukkoliikenteen yhteistoimintakuluihin on suunnitteluvuodelle varattu 240 000 euron määräraha.

8.4.2 Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet

Strateginen päämäärä	**Verkostoitunut ja luotettava kumppani**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Yhdyskuntarakennetta täydentävä asemakaavoitus Asumisen ja yrittämisen tonttitarjonnan monipuolisuus ja riittävyys
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Vireillä olevien asemakaavaprosessien eteneminen. Elinkeinoalueiden käytön tehostaminen Pyritään lisäämään suunnittelutarveratkaisujen käyttöä nykyisen kouluverkon alueella
Arviointikriteerit/mittarit	Panssariportin yritysalueen ja Poransaaren asuinalueen asemakaavat valtuuston hyväksymiskäsittelyt. Kalliolan asemakaava lainvoimainen. Luovutetut asuin- ja yritystontit.
Vastuuhenkilöt	Tekninen johtaja

Strateginen päämäärä	**Mukautuvat palvelut lähellä**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Tarpeista lähtevä tilojen käytön suunnittelu. Kulkuyhteyksien turvaaminen. Asiakaslähtöinen palvelutarjonta.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Kunnan omistamien tilojen tehokas käyttöaste. Koulureittien sujuvuus ja turvallisuus.
Arviointikriteerit/mittarit	Tilojen käyttöaste. Toteutuneet liikenneturvallisuushankkeet. Sähköinen lupamenettely käytössä.
Vastuuhenkilöt	Tekninen johtaja
Strateginen päämäärä	**Jatkuva arviointi**
Suunnittelukauden 2020 – 2022 tavoite	Investointitarpeiden hallinta pitkällä aikavälillä. Rakennusten käyttökustannusten optimointi.
Talousarviovuoden 2020 tavoite	Rakennusten ja infran kustannustehokas rakentaminen, korjaaminen ja ylläpito.
Arviointikriteerit/mittarit	Toteutuneet investointien ja käyttötalouden kustannukset.
Vastuuhenkilöt	Tekninen johtaja

8.4.3 Teknisen toimialan valtuustoon nähden sitovat määrärahat

Tekninen lautakunta

Tili	Tilin nimi	TP 2018	Muutettu TA 2019	Toteuma 1-11/2019	TA2020	Muutos % TA2019-TA2020
130500	Tekninen lautakunta					
30	TOIMINTATUOTOT	1 616 845	1 711 000	1 440 138	1 556 000	-9,06%
300	Myyntituotot	249 517	262 000	302 088	262 000	
321	Maksutuotot	123 470	130 000	98 140	130 000	0,00%
330	Tuet ja avustukset	56 405	30 000		30 000	0,00%
340	Muut toimintatuotot	1 187 452	1 289 000	1 039 910	1 134 000	-12,02%
40	TOIMINTAKULUT	-7 355 649	-7 607 000	-6 643 491	-8 017 590	5,40%
400	Henkilöstökulut	-2 594 064	-2 844 000	-2 313 457	-2 765 590	-2,76%
430	Palvelujen ostot	-2 103 107	-2 138 000	-1 973 315	-2 375 000	11,09%
450	Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 908 257	-1 930 000	-1 669 149	-1 979 000	2,54%
470	Avustukset	-84 190	-65 000	-63 600	-65 000	0,00%
480	Muut toimintakulut	-666 031	-630 000	-623 970	-833 000	32,22%
5	TOIMINTAKATE	-5 738 804	-5 896 000	-5 203 353	-6 461 590	9,59%

Ulkoiset toimintatuotot laskevat 155 000 € (-9,1 %) ja ulkoiset toimintakulut kasvavat 410 590 € (5,4 %), joten toimintakate on 565 590 € (9,5 %) suurempi kuin muutettu talousarvio 2019. Kulujen kasvu johtuu talousarvioon varatuista purkukustannuksista, sähkökustannusten noususta, pelastustoimen yhteistoimintaosuuksien kasvusta ja terveysaseman vuokrakuluista.

Henkilöstö

Nimike	2019 HTV	Huom.	Nimike	2020 HTV	Huom.
Vakituiset			Vakituiset		
Tekninen johtaja	1,0		Tekninen johtaja	1,0	
Rakennuspäällikkö	1,0		Rakennuttajapäällikkö	1,0	
Valvontainsinööri	0,3		Valvontainsinööri	0,3	
Toimistopäällikkö	1,0		Toimistopäällikkö	1,0	
Toimistosihteeri	3,0		Toimistosihteeri	1,0	
Palveluneuvoja	0,5		Palveluneuvoja	0,5	
Toimitilaesimies	1,0		Toimitilaesimies	1,0	
Ateriapalveluesimies	1,0		Ateriapalveluesimies	1,0	
			Ateriapalveluvastaava	1,0	
			Palveluohjaaja	1,0	
Suurtalouskokki	4,0		Suurtalouskokki	4,0	
Laitoshuoltaja	23,5		Laitoshuoltaja	22,9	
Ateriapalvelu- ja siivoustyöntekijä	3,0		Ateriapalvelu- ja siivoustyöntekijä	5,0	
Ateriapalvelutyöntekijä	14,5		Ateriapalvelutyöntekijä	14,3	
Ohjaaja	1,0		Katupäällikkö	1,0	
Työnjohtaja	1,0		Työnjohtaja	1,0	
Kiinteistönhoidon esimies	1,0		Vastaava kiinteistönhoitaja	1,0	
Kiinteistönhoitaja	5,0		Kiinteistönhoitaja	4,0	
Autonkuljettaja	1,0		Autonkuljettaja	1,0	
Ulkoaluetyöntekijä	2,0		Ulkoaluetyöntekijä	3,0	
Maalari	0,5		Maalari	0,5	
Yhteensä	65,3		Yhteensä	66,5	
Määräaikaiset			Määräaikaiset		
Projektijohtaja	1,0	31.12.2019			
Projekti-insinööri	1,0	31.12.2019	Projektityöntekijä	1,5	15.8.2021
Laitoshuoltaja	2,0	31.12.2019			
Ulkoaluetyöntekijä	1,0	kausityö 6kk	Ulkoaluetyöntekijä	1,0	kausityö 6kk
Yhteensä	5,0		Yhteensä	2,5	
Kaikki yhteensä	**70,3**			**69**	

Kunnanvaltuuston (1.12.2017/§ 107) hyväksymässä talousarviossa vuodelle 2018 oli esitetty katumestari – viran muuttamista katupäälliköksi, mutta kunnanhallituksen henkilöstömuutokset – asiassa (8.1.2018/§ 7) kyseistä valtuuston hyväksymää esitystä ei ole käsitelty. Katupäällikön toimivalta on määritelty kunnan hallintosäännön 42 §:ssä, joten katumestarin virka tulee muuttaa katupäällikön viraksi.

Lisäksi esitetään rakennuspäällikkö – nimikkeen muuttamista rakennuttajapäälliköksi, joka kuvaa laaja-alaista tehtäväkuvaa parhaiten. Talonrakennuksen uudis- ja saneeraushankkeissa työhön kuuluvat muun muassa neuvottelu-/hankesuunnitteluvaiheen kus-

tannusarviot, suunnittelun ohjaus, kilpailutus, toteutusvaiheen rakennuttamistehtävät ja takuukorjaukset. Lisäksi rakennuttajapäällikkö toimii kiinteistönhoito- ja varikkohenkilöstön lähiesimiehenä. Nimikemuutoksilla ei ole vaikutusta palkkakustannuksiin ja -tasoihin.

Määräaikaisten palkkoihin esitetään lisättäväksi rakennus- ja kiinteistöverokannan selvitystyöhön palkatun henkilöstön (3 henkilöä) kulut (osa budjetoitu rakennuslautakunnalle). Talousarvioesityksessä on myös huomioitu uutena perustettavana toimena kaavasuunnittelija, jonka tehtäviin sisältyisivät muun muassa pienten asemakaavahankkeiden ja kaavamuutosten valmistelu ja yleissuunnitelmien laadinta. Tällä hetkellä kaikki kaavasuunnittelu ostetaan kaavoituskonsulteilta, joiden tuntiveloitushinnat ovat varsin merkittävät palvelujen ostojen – kuluissa.

Teknisen toimialan palkkakustannukset eivät kasva vuoden 2019 tasosta. Muita uusia vakinaisia virkoja/toimia tai nimikemuutoksia ei esitetä perustettavaksi / muutettavaksi.

Tukipalveluiden sijaishenkilöstöhankinnoissa tullaan osin hyödyntämään kulloinkin tarjolla olevaa vuokratyöyritysten palveluita.

Tavoitteena on oikein mitoitetut resurssit huomioiden henkilöstön työssä jaksaminen. Tavoitteeseen pyritään jatkuvan kehittämisen avulla panostaen työhyvinvointiin. Ammattitaidon ja työkyvyn ylläpitämiseksi ja työhyvinvoinnin parantamiseksi järjestetään määrärahojen puitteissa koulutusta sekä kannustetaan henkilöstöä vapaaehtoiseen kouluttautumiseen.

Suoritteet, mittarit ja tunnusluvut

TUNNUSLUVUT	TP 2018	TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
Maankäyttö					
Valmistuneet (lkm)					
– asemakaavat	1	0	3	1	1
– rantakaavat	0	1	1	1	1
– yleiskaavat	0			1	
Uudet rakennuspaikat (lkm)					
Tonttivaranto (lkm)					
– pientalorakennuspaikat	89	85	85	60	60
– rivitalorakennuspaikat	13	6	6	6	10
– teollisuusrakennuspaikat	12	10	10	10	10
Uusitaan pohjakarttaa (ha)				200	200
Maa- ja metsätilat					
Kunnan maa- ja metsäomaisuus					
– peltoa (ha)	66	71	71	75	75

– metsää ha	431	430	430	430	430
– puun myynti (m^3)	1 801	1 000	1 000	1 000	1 000
Yksityistiet					
Tieavustusten määrä (€)	62 000	62 000	57 000	50 000	50 000
TUNNUSLUVUT	**TP 2018**	**TA 2019**	**TA 2020**	**TS 2021**	**TS 2022**
Kunnallistekniikka					
Hoidettavia kaavateitä (m)	74 000	74 000	74 000	76 000	76 000
Hoidettavia kevyen liikenneväyliä (m)	20 000	20 000	20 000	21 000	21 000
Leikkipuistot (lkm)	16	16	16	17	17
Rakennetut puistot / suojaviheriöt (ha)	24	25	25	25	25
Hoidossa olevat urheilukentät (lkm)	15	15	15	15	15
Uimarannat (lkm)	5	5	5	5	5
Venepaikat (lkm)	85	95	95	95	95
Tukipalvelut					
Kunnossapidettävät ja hoidettavat kiinteistöt (m^2)	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Siivottava ala (m^2)	28 000	28 000	28 000	28 000	28 000
Ateriamäärät (lkm)	655 000	680 000	680 000	680 000	680 000

8.5 Rakennuslautakunta

Toimielin ja tulosalue: rakennuslautakunta

Tilivelvollinen: Rakennustarkastaja

8.5.1 Rakennusvalvonnan palvelut ja toiminta

Rakennuslautakunnan ja rakennusvalvonnan tehtävänä on huolehtia Hattulan kunnan alueella rakennusvalvonnan viranomaistehtävistä sekä lisäksi rakentamisen ohjauksesta ja neuvonnasta. Rakennusvalvonnalle kuuluu lisäksi rakennetun ympäristön asianmukaisen käytön valvonta sekä energianeuvonta. Rakennusvalvonta antaa lisäksi erilaisia toimivaltaansa kuuluvia lausuntoja. Hattulan rakennusvalvonnan tavoitteena on edistää turvallisen, terveellisen ja viihtyisän rakennetun ympäristön muodostumista ja ylläpitoa. Rakennusvalvonta pyrkii edistämään rakennusten energiatehokkuutta parantavia ratkaisuja.

<u>Toimintaympäristö ja sen muutokset</u>

Rakentamisen määrä on Hattulassa ollut vuonna 2019 vähäistä ja määrää on saatava kasvuun vuonna 2020.

Rakennusvalvonnan yhteistyö eri osapuolien ja tahojen kanssa on kiinteätä ja säännöllistä.

Vuonna 2020 on käytössä mahdollisuus sähköiseen lupamenettelyn hyödyntämiseen edelleen käytettävän paperisen menettelyn ohella. Rakennusjärjestyksen uusiminen on ajankohtaista suunnitteluvuonna. Sähköisesti täytettävien lomakkeiden ylläpitoa jatketaan kunnan internetsivuilla.

Rakennus- ja kiinteistöverokannan selvitystyö jatkuu vuonna 2020.

Toiminnan painopistealueet

Rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimisvelvollisuuden, pätevän työnjohdon sekä suunnittelijoiden merkityksen korostaminen rakennushankkeiden yhteydessä maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Huolella valmisteltu hakemus ja hyvät suunnitelmat ym. asiakirjat ovat ratkaisevia lupa-asian käsittelemiseksi ja nopeuttavat lupamenettelyä. Tämä edesauttaa myös rakentamiseen liittyvien viranomaistehtävien sekä rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan toteuttamista tehokkaasti ja sujuvasti.

Rakentamista koskevan lainsäädännön, säädösten ja määräysten sekä niissä tapahtuvien muutosten huomioiminen rakentamisen viranomaisvalvonnassa, ohjauksessa ja neuvonnassa ovat keskeisiä painopistealueita.

Henkilöstö

	2019	Huom.		2020	
Nimike	HTV		Nimike	HTV	Huom.
Vakituiset			Vakituiset		
Rakennustarkastaja	1,0		Rakennustarkastaja	1	
Valvontainsinööri	0,7		Valvontainsinööri	0,7	
Halintosihteeri	1,0		Halintosihteeri	1	
Paikkatietoinsinööri	1,0		Paikkatietoinsinööri	1	
Yhteensä	3,7		Yhteensä	3,7	
Määräaikaiset			Määräaikaiset		
			Projektityöntekijä	1,5	15.8.2021
Yhteensä	0,0		Yhteensä	1,5	
Kaikki yhteensä	**3,7**			**5,2**	

Suoritteet, mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Rakennus- ja toimenpideluvat kpl	160	160	160	160
Katselmukset	450	450	450	450

Tunnusluvuissa 2017-2018 toteutuneet määrät ja vuosina 2019-2020 budjetoidut määrät

8.5.2 Rakennusvalvonnan valtuustoon nähden sitovat määrärahat

	TP 2018	Muutettu TA 2019	Toteuma 1-8/2019	TA2020	Muutos % TA2019-TA2020
Rakennuslautakunta					
TOIMINTATUOTOT	137 182	135 000	67 857	135 000	0,00%
Myyntituotot	4 410	5 000	1 354	5 000	
Maksutuotot	123 825	130 000	66 503	130 000	0,00%
Muut toimintatuotot	8 948				
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	3 157				
TOIMINTAKULUT	-311 884	-380 000	-220 000	-433 980	14,21%
Henkilöstökulut	-195 956	-225 000	-149 261	-278 980	23,99%
Palvelujen ostot	-111 626	-141 000	-69 017	-141 000	0,00%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 315	-6 000	-1 233	-6 000	0,00%
Muut toimintakulut	-988	-8 000	-488	-8 000	0,00%
TOIMINTAKATE	-171 545	-245 000	-152 143	-298 980	22,03%

Rakennuslautakunnan ulkoiset toimintatuotot säilyvät ennallaan vuoden 2019 talousarvioon verrattuna. Ulkoiset toimintakulut nousevat 53 980 euroa (14,2 %). Henkilöstökulujen nousu johtuu pääosin rakennus- ja kiinteistöverokannan selvitystyöhön palkatun henkilöstön kuluista.

9 Tuloslaskelmaosa

9.1 Tuloslaskelma, ulkoiset tuotot ja kulut TP2016 – TS2022

	TP2016	TP2017	TP2018	MTA2019	TAE2020	TS2021	TS2022
TULOSLASKELMA							
Asukasluku 31.12.	**9 682**	**9 611**	**9 474**	**9 549**	**9 459**	**9 459**	**9 459**
Veroprosentti	**20,00**	**20,50**	**20,50**	**20,50**	**20,75**	**20,75**	**20,75**
vero-% yksikön tuotto	1 665	1 663	1 661	1 733	1 730	1 789	1 828
→ noston vaikutus	0	832	0	0	433	0	0
Toimintatuotot	**6 053**	**7 322**	**6 624**	**6 573**	**6 174**	**6 174**	**6 174**
Toimintakulut	**50 886**	**51 691**	**52 354**	**52 737**	**54 225**	**55 038**	**55 864**
Toimintakate	**-44 833**	**-44 369**	**-45 730**	**-46 164**	**-48 051**	**-48 864**	**-49 690**
Kunnallisverot	33 290	34 090	34 059	35 535	35 901	37 120	37 933
Yhteisöverot	1 127	1 330	1 307	1 400	1 272	1 336	1 381
Kiinteistöverot	2 192	2 123	2 308	2 200	2 503	2 267	2 267
Verotulot	**36 609**	**37 543**	**37 674**	**39 135**	**39 676**	**40 723**	**41 581**
Valtionosuudet	**9 912**	**9 659**	**9 329**	**9 200**	**11 205**	**11 272**	**11 328**
valtionos. pl. hark.var.							
Korkotuotot	200	200	200	200	200	200	200
Korkokulut	174	198	159	270	180	240	310
Muut rahoitustuotot	11	18	21	18	18	18	18
Muut rahoituskulut	106	100	10	12	15	15	15
VUOSIKATE	**1 619**	**2 753**	**1 327**	**2 107**	**2 853**	**3 094**	**3 112**
€/asukas	*167*	*286*	*140*	*221*	*302*	*327*	*329*
Poistot ja arvonalent.	1 548	2 081	1 984	1 888	2 009	1 900	1 800
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut	272		0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	**-201**	**672**	**-657**	**219**	**844**	**1 194**	**1 312**
Poistoeron lisäys(-) tai väh.(+)	0	0	0	0	0	0	0
Varausten lisäys(-) tai väh.(+)	0	0	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys(-) tai väh.(+)	0	0	0	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	**-201**	**672**	**-657**	**219**	**844**	**1 194**	**1 312**
TASEESTA							
Kertynyt yli-/alijäämä	**4 838**	**5 510**	**4 853**	**5 071**	**5 916**	**7 110**	**8 422**
€/asukas	*500*	*573*	*512*	*531*	*625*	*752*	*890*

TULOSLASKELMAN ERIEN KASVUPROSENTIT:							
Muutos ed. vuodesta, %:	**TP2016**	**TP2017**	**TP2018**	**MTA2019**	**TAE2020**	**TS2021**	**TS2022**
Toimintatuotot	**0,8**	**21,0**	**-9,5**	**-0,8**	**-6,1**	**0,0**	**0,0**
Toimintakulut	**3,7**	**1,6**	**1,3**	**0,7**	**2,8**	**1,5**	**1,5**
Toimintakate	**4,1**	**-1,0**	**3,1**	**0,9**	**4,1**	**1,7**	**1,7**
Kunnallisverot	**-0,1**	**2,4**	**-0,1**	**4,3**	**1,0**	**3,4**	**2,2**
Yhteisöverot	**15,0**	**18,0**	**-1,8**	**7,1**	**-9,1**	**5,0**	**3,4**
Kiinteistöverot	**2,6**	**-3,2**	**8,0**	**-4,9**	**12,1**	**-10,4**	**0,0**
Verotulot yhteensä	**-0,4**	**2,5**	**0,3**	**3,7**	**1,4**	**2,6**	**2,1**
Valtionosuudet	**4,1**	**-2,6**	**-3,4**	**-1,4**	**21,8**	**0,6**	**0,5**

Kunnan tuloveroprosentti on ollut 20,50 vuodesta 2017 alkaen ja vuodelle 2020 on vahvistettu tuloveroprosentiksi 20,75 (korotus 0,25 %-yksikköä). Kiinteistöveroprosenteiksi on vahvistettu vakituisten asuinrakennusten osalta 0,5 ja yleiseksi sekä muiden asuinrakennusten veroprosentiksi 1,10. Kunnallisverojen arvioidaan kasvavan 1,0 % alkuperäiseen talousarvioon 2019 nähden,

yhteisöverojen laskevan 9,1 % (laskua ei kuitenkaan ole vuoden 2019 arvoituun toteutumaan nähden) ja kiinteistöverojen kasvavan 12,1 %. Valtionosuudet kasvavat merkittävästi eli ensi vuoden valtionosuudet ovat 21,8 % suuremmat kuin vuoden 2019 alkuperäisessä talousarviossa. Vuoden 2020 ulkoiset toimintatuotot laskevat 6,1 %. Ulkoisten toimintakulujen kasvu vuonna 2020 on 2,8 % vuoden 2019 muutettuun talousarvioon verrattuna. Vuosien 2021 – 2022 toimintamenojen kasvun on arvioitu olevan 1,5 % /v, jotta vuosikate riittää poistoihin ja kerryttäisi hieman kumulatiivista ylijäämää taseeseen. Vuoden 2022 lopussa kumulatiivisen ylijäämän arvioidaan olevan 8 422 000 €. Kumulatiivinen ylijäämä tulee kuitenkin todennäköisesti olemaan em. arviota pienempi johtuen vuoden 2019 verotuloista aiheutuvasta alijäämästä.

10 Investointiosa

	TP2018	TA2019	MTA2019	TAE2020	TS2021	TS2022
KUNNANHALLITUS						
KIINTEÄ OMAISUUS						
MENOT	377 749	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
TULOT	2 159 660	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
NETTOMENOT	**2 537 409**	**400 000**	**400 000**	**400 000**	**400 000**	**400 000**
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
TALONRAKENNUS						
UUDISRAKENTAMINEN	0	700 000	100 000	700 000	5 600 000	700 000
SANEERAUS	290 339	500 000	630 000	500 000	500 000	500 000
TIETOLIIKENNEYHT. UUSIMINEN	51 761	30 000	0	30 000	30 000	30 000
AVUSTUKSET	0					
YHTEENSÄ	342 100	1 230 000	730 000	**1 230 000**	6 130 000	1 230 000
KUNNALLISTEKNIIKKA						
UUDISRAKENTAMINEN	56 810	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
KUNNOSSAPITO	423 523	420 000	420 000	420 000	420 000	420 000
KATUJEN PÄÄLLYSTYS	82 551	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
VALAISTUS	306 143	100 000	100 000	100 000	20 000	20 000
YLEISET ALUEET	149 545	100 000	100 000	150 000	150 000	150 000
YHTEENSÄ	1 018 572	820 000	820 000	**870 000**	790 000	790 000
IRTAIN OMAISUUS / HANKINNAT						
YLEISHALLINTO	0	0	0	30 000	20 000	20 000
PERUSTURVAYKSIKKÖ	32 349	115 000	115 000	70 000	70 000	70 000
SIVISTYSYKSIKKÖ	99 765	50 000	50 000	20 000	50 000	50 000
TEKNINEN YKSIKKÖ	49 994	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
YHTEENSÄ	182 108	225 000	225 000	**180 000**	200 000	200 000
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
KIINTEÄN OMAISUUDEN OSTO	377 749	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
MUUT INVESTOINNIT YHTEENSÄ	1 542 780	2 275 000	1 775 000	2 280 000	7 120 000	2 220 000
KAIKKI INVESTOINNIT YHTEENSÄ	**1 920 529**	**2 775 000**	**2 275 000**	**2 780 000**	**7 620 000**	**2 720 000**
TULOT YHTEENSÄ	2 159 660	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
NETTOMENOT	-239 131	2 675 000	2 175 000	2 680 000	7 520 000	2 620 000

Hattulan kunnan investointiohjelma 2020 – 2022 on yhteensä 13,1 miljoonaa euroa. Vuosien 2020 – 2022 talonrakennusinvestointeihin sisältyy 7 miljoonaa euroa Parolan koulukampuksen uudisrakentamiseen. Lisäksi investointeihin on varattu määrärahat kunnan kiinteistöjen saneeraukseen, kunnallistekniikan rakentamiseen ja kunnossapitoon sekä tuleviin maanhankintoihin ja tietoliikenneverkon rakentamiseen. Toimialat ovat esittäneet irtaimistohankintoihin investointimäärärahansa. Tarveselvityksen perusteella nykyisen Parolan yläkoulurakennuksen peruskorjaaminen

tulee kalliimmaksi kuin uudisrakentaminen. Parolan yhtenäiskoulu –hankkeen (Parolan koulukampus) hankesuunnitteluun ja mahdolliseen rakentamiskustannuksiin on varauduttu talonrakennuksen uudisrakentamisen investointiosassa. Hankkeen tavoitteena on luoda fyysiset puitteet e-9 lk yhtenäiskoululle, joka toteuttaa uuden opetussuunnitelman (OPS 2016) tavoitteita osin avoimissa oppimisympäristöissä, osin vanhoissa luokkatiloissa. Hankesuunnitelmavaiheessa selvitetään mahdollisuus jättää lukion siipi sekä salit toimintaan. Saneeraushankkeista päättää tekninen lautakunta kiinteistöohjelman mukaisesti investointiosan peruskorjausmäärärahojen puitteissa.

11 Rahoitusosa

RAHOITUSLASKELMAN JA TASEEN TIETOJA	TP2016	TP2017	TP2018	MTA2019	TAE2020	TS2021	TS2022
Vuosikate	1 619	2 753	1 327	2 107	2 853	3 094	3 112
Tulorahoituksen korjauserät	-49	-947	-50	-50	-50	-50	-50
Satunnaiset erät, netto	-272	0	0	0	0	0	0
= 1. Tulorahoitus, netto	**1 298**	**1 806**	**1 277**	**2 057**	**2 803**	**3 044**	**3 062**
Investointimenot	-9 884	-1 258	-2 007	-2 275	-2 780	-7 620	-2 720
Rahoitusosuudet investointeihin	209	10	0	0	0	0	0
Inv.hyödykkeiden luovutustulot	169	601	2 475	100	100	100	100
= 2. Nettoinvestoinnit	**-9 506**	**-647**	**468**	**-2 175**	**-2 680**	**-7 520**	**-2 620**
€/asukas	*-982*	*-67*	*49*	*-228*	*-283*	*-795*	*-277*
= 3. Rahoitusjäämä *(1. Tulorahoitus+ 2.Nettoinv.)*	**-8 208**	**1 159**	**1 745**	**-118**	**123**	**-4 476**	**442**
4. Bruttorahoitustarve (= Rahoitusjäämä + antolainasaam. muutokset + lainanlyh.)	**-11 261**	**-2 132**	**-3 439**	**-3 022**	**-3 370**	**-8 082**	**-3 107**
Antolainasaamisten muutokset							
Lainamäärän muutos;	7 760	-988	-628	589	777	4 476	-442
Lainanlyhennykset	3 053	3 291	5 184	2 904	3 493	3 606	3 549
Lainanlisäystarve	10 813	2 303	4 556	3 493	4 270	8 082	3 107
Lainakanta	**36 149**	**35 161**	**34 534**	**34 944**	**35 721**	**40 197**	**39 755**
€/asukas	*3 734*	*3 658*	*3 645*	*3 660*	*3 776*	*4 250*	*4 203*
Rahavarat	**91**	**49**	**400**	**100**	**1 000**	**1 000**	**1 000**
€/asukas	*9*	*5*	*42*	*10*	*106*	*106*	*106*
Nettovelka (rahat-lainat)	**-36 058**	**-35 112**	**-34 134**	**-34 844**	**-34 721**	**-39 197**	**-38 755**
€/asukas	-3 724	-3 653	-3 603	-3 649	-3 671	-4 144	-4 097

Hattulan kunnan lainakanta nousee vuoteen 2022 mennessä noin 38,7 miljoonaan euroon (4 097 €/asukas)

Kunnan lainakanta €/asukas TP2016 – TS2022

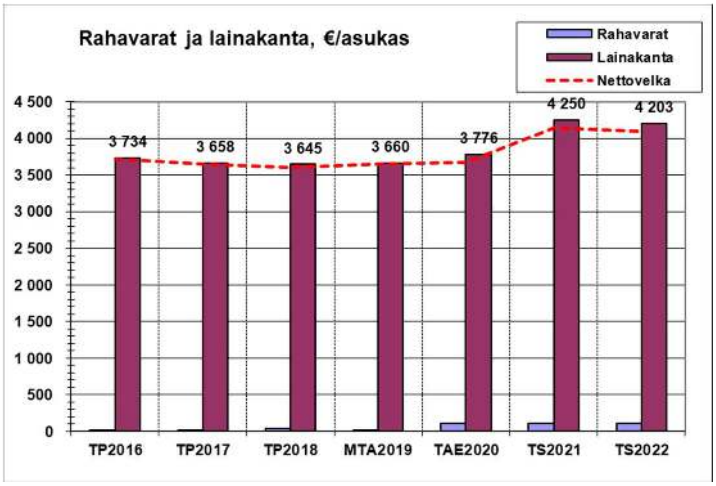

Kunnan vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit €/asukas TP2016 – TS2022

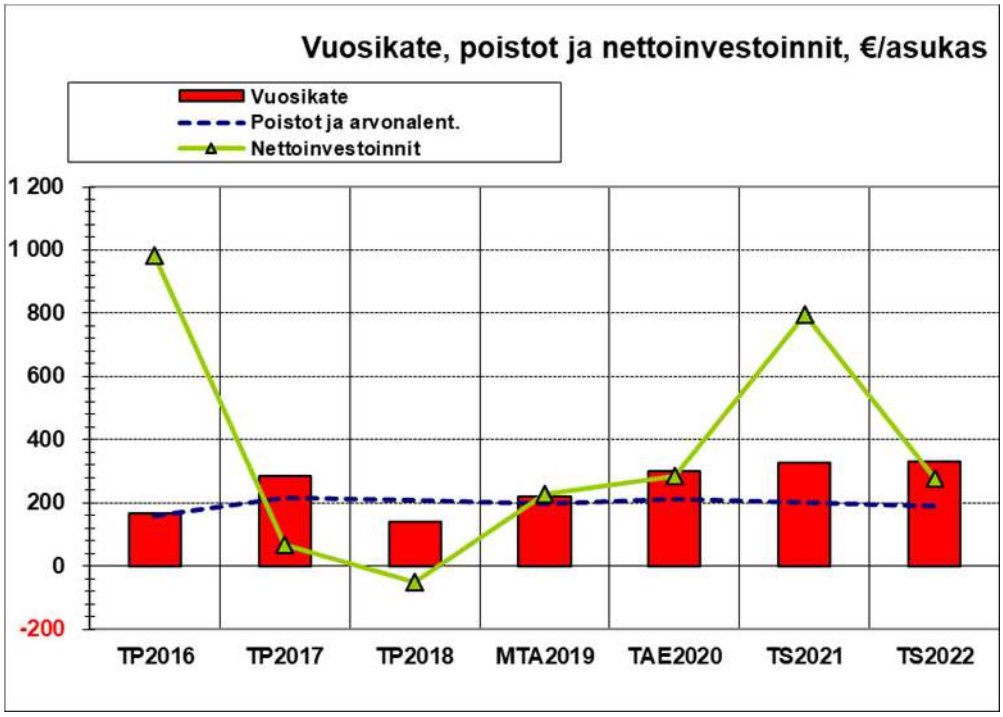
Vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit, €/asukas
Vuosikate
Poistot ja arvonalent.
Nettoinvestoinnit
1 200
1 000
800
600
400
200
0
-200
TP2016
TP2017
TP2018
MTA2019
TAE2020
TS2021
TS2022

19.12.2019 HAL:105/2019

12 Talouden keskeiset tunnusluvut TP2017 – TS2022

HATTULA, 1 000 €	TP2017	TP2018	MTA2019	TA2020	Muutos %	TS2021	TS2022
Ulkoiset toimintatuotot	7 322	6 624	6 573	6 174	-6,1	6 174	6 174
Ulkoiset toimintakulut	51 691	52 354	52 737	54 225	2,8	54 774	55 596
Toimintakate	-44 369	-45 730	-46 164	-48 051	4,1	-48 600	-49 422
Toimintakate €/asukas	-4 617	-4 827	-4 834	-5 080	5,1	-5 138	-5 225
Valtionosuudet	9 659	9 329	9 200	11 205	21,8	11 272	11 328
Valtionosuudet €/asukas	1 005	985	963	1 185	23,0	1 192	1 198
Verotulot	37 543	37 674	39 135	39 676	1,4	40 723	41 581
Verotulot €/asukas	3 907	3 977	4 099	4 195	2,3	4 305	4 396
Tuloveroprosentti	20,50	20,50	20,50	20,75	1,2	20,75	20,75
Verotulot + valtionosuudet	47 202	47 003	48 335	50 881	5,3	51 995	52 909
Verotulot + vos €/as.	4 912	4 961	5 062	5 379	6,3	5 497	5 594
Vuosikate	2 753	1 327	2 107	2 852	35,4	3 358	3 381
Vuosikate €/asukas	286	140	221	302	36,6	355	357
Poistot	2 081	1 984	1 888	2 009	6,4	1 900	1 800
Vuosikate/poistot %	132	67	112	142	27,2	177	188
Satunnaiset kulut							
Tilikauden tulos	672	-657	219	843	284,9	1 458	1 581
Tilikauden tulos €/asukas	70	-69	23	89	288,6	154	167
Kumulatiivinen ylijäämä	5 510	4 853	5 071	5 914	16,6	7 372	8 953
Kumulatiivinen ylijäämä €/as.	573	512	531	625	17,7	779	947
Bruttoinvestoinnit	1 258	2 007	2 775	2 780	0,2	7 620	2 720
Rahoitusavustukset ja -tuotot	611	2 377	100	100	0,0	100	100
Nettoinvestoinnit	647	-370	2 675	2 680	0,2	7 520	2 620
Nettoinvestoinnit €/asukas	67	-39	280	283	1,1	795	277
Lainamäärä	35 161	34 533	34 944	35 721	2,2	39 908	39 198
Lainamäärä €/asukas	3 659	3 645	3 660	3 776	3	4 219	4 144
Keskim. työttömyysaste	7,70 %	6,40 %	5,80 %	5,80 %	0,0	5,50 %	5,50 %
			Arvio	Arvio		Arvio	Arvio
Asukasluku 31.12.	9 610	9 474	9 549	9 459	-0,9	9 459	9 459